

**The Project Gutenberg eBook of Gaal György magyar népmese-gyűjteménye
(2. kötet), by György Gaal**

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Gaal György magyar népmese-gyűjteménye (2. kötet)

Author: György Gaal

Release date: April 1, 2012 [EBook #39336]

Language: Hungarian

Credits: Produced by Albert László (This book was produced from scanned images of public domain material from the Google Books project.)

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK GAAL GYÖRGY MAGYAR NÉPMESE-
GYŰJTEMÉNYE (2. KÖTET) ***

**GAAL GYÖRGY
MAGYAR NÉPMESE-
GYŰJTEMÉNYE.**

**KIADTÁK
KAZINCZY GÁBOR ÉS TOLDY FERENC.**

MÁSODIK KÖTET.

**PESTEN,
PFEIFER FERDINÁND SAJÁTJA.**

M. DCCC. LVII.

Pest, 1857. Emich Gusztáv könyvnyomdája.

ELŐSZÓ.

Ime ismét egy fogás Gaal György mesegyűjteményéből; ezuttal tizennégy mesével.

Ezek közül Gaal maga, német kidolgozásába egyet vett fel, a XXIII. szám alatti halászmesét; Erdélyi hármát, a XIII. XXI. XXII. számúakat.

Tíz tehát először jelenik meg, sőt magyarban tizenegy.

A mi kiadásunkat az is jellemzi, hogy azokat nem csak a tartalomra nézve illetetlenül, egészen úgy mint egy és más nép-embere által közöltettek, adjuk, de híven tartva meg a kifejezés minden sajátosságait is. A nyelvtani szófűzés azért igen gyakran nem correct; az egyszerű népi elme sokat oda gondol, kifejezésében szökéseket tesz, tudva hogy hallgatója oda érti, mit ki nem mond is. Ebben, mint egyébben is, különbözik e naiv rögtönzők előadása az irói előadás nyelvétől. S ez által, ha szabálytalan is, néha frisebb. A mívelt olvasó, ha egyszer bele egyezett a népi elbeszélők e kiváltságába, gyönyörűséget is fog érezni e pongyolaságból.

Mi ily olvasót tartottunk szem előtt; s ezt azok kedvéért mondjuk el, kik azt látszottak kívánni,

III.

IV.

hogy szabályos mondat-alkotást hozzunk ez elbeszélésekbe.

Még a kiejtésre nézve is meghagytuk a sajtóságokat. A pusztá olvasót azok nem zavarják; a nyelv gondos észlelője köszönettel fogja venni.

Meg kellett tehát még az egyenetlenségeket is hagyni. Egy elbeszélő így, más amúgy fejezte ki magát, amúgy ejtett egy vagy más szót.

Az első kötet a tudomány, az öszves időszaki sajtó által örömmel üdvözöltetett, dicsértetett, ajánlatott. Bár derék kiadónk a közönségtől is hasonlót tapasztalna. Vér ez a mi vérünkéből; megérdemli hogy mint édes miénket nyájasan fogadjuk.

Sajtó alatt egy harmadik kötet is.

Augustus 10. 1857.

TARTALOM.

XII. Ki hogy vet, úgy arat	3
XIII. Nemtudomka	29
XIV. Leányszín Bálint és Gyöngyszín Ilona	54
XV. Csonka és sánta pajtás	74
XVI A buzogányos gyermek	100
XVII. A szerencsés óra	115
XVIII. Hamupepejke	133
XIX. Az aranymadár	149
XX. Esztendőre ilyenkor	157
XXI. A hűséges princeszné	167
XXII. A szalmakirály	188
XXIII. Egy szegény halászlól	214
XXIV. Az akasztófára rendelt királyfi	229
XXV. A rosz végre jóra fordúlt	245

MAGYAR MESÉK A NÉP SZÁJÁBÓL. XII-XXV.

XII. KI HOGY VET, UGY ARAT.

Volt a világon egy király, akinek három gyermekei valának, amelyek így nevezettek: a legöregebbnek neve vala Imre, a következőnek Edvárd, a legifjabbat pedig Innocensnek hívták. A többi között amidón ezen nevezett királyifjoknak az atyjok őket felneveltette fényes születések szerént úgyannyira; hogy az imént említett királyfiak oskoláikat már egészen elvégezték, az édes atyjok is ezen felnevelt gyermekeknek egy kevésbé megöregedett, jóllehet ugyan ötet az öregsége nem annyira sanyargatta, mint istentől rá küldött betegsége. Sok időnek elfolyása után betegségében, a sok rendeléseknek elintézése után, már annyira ellankadozott, hogy kénytelenítetett a doktorokat összehívni. Amidón öszvejöttek, tanácskoztak azon; hogy ötet megint régi jó egészségire hozhassák; de itten valóban semmiféle orvosság nem használt; Mit volt mit tennie, ezen tanácskozók közt egyik megszólamlott, és mondotta, hogy volna a világon egy kert, amelybe egy kút volna, és egyetembe ott volna olyan víz, amelyből hogyha akarminő beteg innék, tehát a régenti egészsége visszatérne, sőt mi több, még fiatalabb is lenne. Itten ezen beszédet hallgatták a királynak fiai is, és a többi között Imre, a legöregebbik, a maga szobájába hivatta testvéreit, és itten megcsókolta őket ezen elejekbe tett kérdésivel, hogy állnának az ő szándékára. Itten Edvárd és Innocens testvérei, ambátor még nem tudták akarattját, de még is megerősítették ötet azzal, hogy akármilyen volna, ők akarják szándékát követni. Ezen nagy erős fogadások után mondja Imre, testvéreinek: ime mostanában megmondom tinétek. Tudjátok, a mi édes atyánk beteg, és pedig igen rosszul vagy, de a doktor mondotta hogy azon vízből, amely a világon van, hogyha iszik belőle, megegészségesedik. Így tehát, édes testvéreim, mondjuk meg édes atyánknak, hogy engedje meg minékünk: mi el akarunk menni mind a hárman, és azon vizet felkeresni. Ugyanazonnal mindjárt meg is jelentették, és kérték atyjokat engedelem végett, hogy elmehessenek. Bármely nagy fájdalmat okozott édes atyjoknak ezen kérések, de azonban még sem tagadhatta meg az ő esedezéseket.

Így tehát midón már édes atyjoktól az engedelmet megkapták, mindjárt minden rendeléseket megtettek, és három beborított hajócskát csináltattak számokra. Midón már minden együtt volt, elbucsúztak édes atyjoktól és nemzetségeiktől, és egyszersmind a három testvérek bátorították őket hogy ne búsuljanak: majdan nem sokára visszajönnének. Ezek után megcsókolták egymás, és

útnak mentek. Amint a vizen mentek volt, legelsőbb evedzett Imre bátyjok, és azután Edvárd, és szegény Innocens, mint legifjabb mindig legutolsó volt. Így amint ők mennének, egy kis leányka a vízben sírva rongyosan vagyon, és amidőn Imre arra ment, kérte őtet még az egekre is, hogy venné őtet fel, hogy ezen jótételéért dolgában segíteni fogja; de az én Imrém bizony fel nem vette a kis leányt. Amint Edvárd is arra ment, szinte azonnal üdvözlötte a kis leány őtet, és imádta mint bátyját, de ez is szinte oly üresen hagyta kéréseit, mint az első. Utóbbá - nem hiába az neve is Innocens - arra jött, alig várta ezen nagylelkű ifju királyfi csak hogy arra mehessen, s azon kis leánykát felvehesse; különben másokkal is szánakozó volt, és másokkal jót tenni mindenkoron szeretett; így tehát a midőn közelgetett, őtet a kis leány öszvetett kezekkel kérte, csakhogy felvegye, különben itten meg kell nekie halni; de az Innocens királyfinak nem kellett sok kérés, anélkül is hiszen a volt szándéka, ővele jót tenni, és hogy a legközelebb faluba valahová beadja. Bevette tehát ladikjába, és azonnal a maga ingeiből reá adott egyet, és más ruhákkal is betakargatta, és minthogy a kis ladik oly félhajú formára volt csinálva, egy ágyat is csináltatott bele, és oda a leánykát belé fektette, és mindjárt kis pecsenyét, kalácsot, hozzá tartozandó jó italt is adott nekie, hogy annál nyugodalmasabban aludhassék, amint valóban úgy is volt.

Hagyjuk tehát már itten a kis leányt aludni, és menjünk a három testvérek rendelésére. Itten tehát amidőn ezen a vizen egy: vendégházra akadtak, kiszaladtak mind a hárman, és bementek a vendégfogadóba, és itten ettek és ittak; ezek után azt végezték magok között, hogy akármelyik hahogy hamarébb ezen helyre megérkezik, tehát a többieket is meg kell nekie várni. Így tehát amint megfogadták, úgy meg is tartották szavaikat, amint, bővebben megláthatjuk, és hallhatjuk cselekedeteket. Itten elbúcsúztak, és megcsókolták egymás orcáit, és három fele vették útjokat; de itt az volt már a kérdés, ki merre menjen? A kis leány felébredt, és mondotta hogy ő csak tartson egyenesen, jöllehet messzire lehet látni, és még sem szemlélhetnek valamely szigeteket avagy házakat. Ő valóban szót is fogadott, és bátyjainak azt mondotta, hogy egyenesen fog ő hajózni, ami nekik kedvekre volt, és a két testvérek egyik jobbra, másik balra mentek. Már most hagyjuk menni ki a merre akar; hanem lássuk és hallgassuk, mit csinál az Innocens királyfi, az kis leánykával. Már többé nem volt szomorú, sőt inkább víg volt a leányka; itten a többi között kérdegeti egyről másról a királyfi: kicsoda, vagy micsoda lenne, kik az ő nemzői, és hogy hívják őtet. Az első kérdésre azt mondotta a leányka: kímélje meg őtet az által, hogy ő ne lenne azon szerencsétlen, aki maga nemzetségit és szüléit felfedezze őelőtte, hanem annyit mondhatok, hogy most oly szerencsétlen vagyok mások csalárdsága által, mint az úr valahára hazajöttekor lenni fog. Ezen nagyon megváltozott a szegény jószívű Innocens; azért mindjárt is mondotta a kis leány: mindazonáltal ne félj, de azonban eszeddel élj, isten el nem hágy, és elhagyatásodkor is meg fog segíteni. Ezen megintelen megörült az Innocens királyfi, de már mondd meg tehát, hogy hívnak? Felele: engemet neveznek Erzsébetnek. Ezen szót igen is nagyon kedvelte ezen királyfi, minthogy megholt anyját is úgy hívták. Már mostanába mondja az Erzsi: te engemet mindenekről tudakoztál, hallgasd meg te is hát kérésemet, és felelj: nemde te vagy azon királynak fia, aki oly rosszul vagyon, és azon vizet keresed amely által meggyógyúlhat, és testvéreid is azért mentek volt, nemde? Felelte volt Innocens: Igen. Látod, édes jótevő princem, te igen nagy jót tettél velem, köteles tartozásomban vagyon énnekem is, hogy velem tett jó akaratodat viszonzom, de el ne felejtkezzél rólam mind szerencsétlen ideidben, annál inkább ha dolgoz jól fog folyni, és visszajövetelünkkor neveltess fel pompásan, hogyha azon égő szeretet benned el nem aludt, a melylyel erántam ezen kis idő alatt viseltetél. Ő de mely szívesen hallgatta a kis Erzsi beszédjét Innocens! mindeneket megfogadott nekie, sőt még azt is, hogy haza jövetelökbe úgy fogja őtet neveltetni, mint első kisasszonyt. Ezt megköszönte Erzsi és csókolta kezeit jóakaratajért, és ők ketten per te s tu voltak, mivel kedvelte nagyon a kis Erzsi leánykát. Itten előhozta mindjárt: látod édes Innocens úti társam, mink ketten szerencsésebbek fogunk lenni, mint a te két testvéreid, hanem eszeddel élni tudj, és örömdben el ne felejtse magadat, hanem szót fogadj akkor, amidőn szükséges lenni fog, és kiáltani fogok. Látod, kedves Innocens úti társam, azon nagy kertet, amelynek közepibe az a nagy roppant kastély van? ottan van az a víz, amelyből hogyha a te jó atyád inni fog, hát meggyógyúl; hanem már mostanában hallgasd mitevő légy. Én erről hallottam valaha szüleimtől, s így tehát neked is tanácsul adom mind ezeket; hanem amidőn be fogsz menni az ajtón, meg ne ijedj: ott két óriás fog állani, és amint be fogsz menni a kertajtón, a középső kertbe vagyon három kút, és ugyan a középső kútból meríts vizet, azonban kárt tenni avagy valamit elhozni ne bátorkodjál, különben rosszul fog a dolgoz menni, hanem azonban enni és inni, és amit csak akarsz tenni, mindeneket elkövethetsz, de csak el ne felejtse magadat. Itten azt is tudtára adja a kis Erzsi, hogy senkinek semmi ereje és hatalma nincsen valakinek véteni, hanem éjfél után aki ottan találhatik, azonnal öszveszakasztják. Így tehát tegyed azt amit én teneked mondtam, úgy mindenekben jól fog dolgoz menni.

Alig hogy oda értek hajócskájokkal tizenegy órakor estve, azonnal egy karóhoz megkötötte hajóját Innocens, és a kis leányka Erzsi kint maradt, és Innocens királyfi bement, elvitte magával a hozott három palackot, és amint bement volt, egy keveset megrémült; bámúlt a sok ritkaságokon, jöllehet ugyan nekie ezek mind tetszettek, de azonban még sem felejtkezett ő el Erzsi szavairól, hanem azonnal, amint mondotta volt Erzsike, azon kútból a középső kertben palackait teli merítette, és úgy istennek hálát adott, és azzal útnak vette magát ki a kertből. Mindazonáltal palackait egy helyre letette volt, és mindeneket jól megnézett, fájt ugyan neki a szíve hogy tudta: sokáig nem maradhat. A többi közt, amidőn már majd az egész palotát öszvejárgalgatta, lejön; az óriások mellett vagyon egy szoba, ahol aludt három princeszné, és sokféle ételek, valamint italok is voltak. A kis Erzsi csak egyszerre kiált: Innocens úti társam, vigyázz, soká ne mulass, mivel már két fertály tizenkettőt elütötte; de azonban gondolta magában: míg én jól nem lakom, és kivánságomat be nem teljesítem, addig el nem megyek. Már majdhogy egész kivánságát be nem teljesítette volt, újonan kiált a kis Erzsi: Innocens uti társam, gyere, mivel három fertály már elmúlt tizenkettőre. Ezt hallotta jól Innocens, és ment volna már,

de szembe tűnt ottan fekve egy angyali szépségnek személye, úgymint princeszné; nem sokat késett, hanem piros két orcáit megcsókolta, és azonnal két fekete folt maradt a képén adott csókjaitól. Ekkor nyomban harmadszor kiáltott Erzsébet leánya: Siess, Innocens uti társam, különben ezen szempillantásban tizenkét órát üt. Minthogy kívánságát beteljesítette, azonnal fölfogta letett telet merített palackait, és hajócskájához sietett; alighogy felült, mindjárt ütt az óra tizenkettőt. Itten hogyha legkevesebbet késett volna is Innocens Erzsébet leánykával, életüket eljátszották volna, de még is kiáltottak utána a felébredt óriások a többi emberekkel egyetemben: hogyha te holnap magadat minálunk jelenteni nem fogod, rettegjen egész házad nemzetsége. Lehet képzelni, mely viszontagságok között hányódtak mindketten, de örültek mégis, hogy szerencsésen megmenekedhettek. Így amint evedzettek haza felé, mondja Erzsébet leánya: kedves Innocens uti társam, fedezd te fel énnekem mit láttál, és mit csináltál azon idő alatt, míg azon kecsegtető helyen voltál, különben, hogyha kérésemet nem teljesíted, igen könnyen veszedelembe jöhetsz. De Innocens királyfi mintha valamely papnak gyónt volna, mindeneket megvallott, azt is hogy megcsókolta az ott lévő princesznét. Mindezeknek értésre azt mondotta Erzsébet: lásd, édes Innocens uti társam, ha te már mostanában azon a helyen, a melyet magatoknak kiválasztottatok, bátyáiddal öszvejössz, vigyázz magadra: ők tégedet itatni fognak, csak hogy vizeidet palackaidból a magokéba önthessék, és a tiédbe természeti Dunavíz fognak önteni, és ezen alkalmatosság által atyád előtt védképen meg léssz vettelve bátyáidnak álnoksága miatt, ők pedig felmagasztaltatnak. Jól vagyon; amint Erzsébet leánya mondotta, ugyanúgy a szegény jó lelkű Innocens királyfit a többi két testvére meg is csalta; azonban még is gondoskodott Innocens királyfiról a leánya, mivel mindenekről értelmessé tette volt őtet, és legtöbbit azt említette uti társának, hogy ha testvéreivel öszve fog jönni, mindeneket megmondhat mit látott, és mely helyről hozta az élő vizet, de csak azt ne mondja mit tett volt az ott fekvő princesznével.

Jól vagyon; Innocens mindezeket jól megtartotta fejibe, és nem is tett semmi említést mindezekről, hanem mind csak azon voltak Imre és Edvárd két testvérei, hogy szegény öcsöket ravaszág által elcsábíthassák. Jóllehet ugyan eleget vigyázott magára, mindazonáltal még is megcsalták, nem ugyan részegséggel, hanem álomport öntöttek poharába, és amidőn ő azon italt megitta, kevés idő alatt csendesesen el is szunnyadozott. Amidőn Innocens legmélyebb álmába volna, itten örültek csalárd testvérei, és vizét a magok palackjokba önteni nem átkodtak, az övébe pedig közönséges vizet öntöttek, és amint mindent kipakoltak, szinte azon móddal ismét mindeneket visszatettek volt. Már itten, amidőn Innocens királyfi kialudta volt magát, az volt legelső kötelessége, becsinált üvegeit megvizsgálni, hogy valamely szerencsétlenség nem esett-e rajtuk; de fájdalom hogy nem vette észre alattomban praktikált cselekedeteiket. Így amidőn már védképen magokat a vizen álló vendégházba kipihenték, útnak vették magokat atyjok városa felé.

Csakugyan kevés idő alatt otthon is lettek. Nagy örömmel várta az egész udvar a három királyfit, és amidőn édes atyjok eleibe mentek, legelsőbb is mindegyik kezeit megcsókolta; egyik is, másik is azt állította, hogy az ő vize a legjobb, de minthogy közönséges szokásban vagyon minálunk is az ily alkalmatosságokban a legifjabb kérésit szerencsétlenni, tehát a beteg király, úgymint édes atyjok, az Innocens vizéből legelsőbb is ivott valami keveset: de erre nem hogy jobban érezte volna magát, sőt inkább rosszabbul lett. Amidőn a két testvére látta ezen dolgot, azonnal édes atyjokat kérték, hogy az ő vizökből igyék, mindjárt jobban fog lenni: valamint édes atyjok valóban ivott is vizökből, ezen italtól ugyan nem hogy rosszabbul lett volna, sőt inkább majdnem egész régenti friss egészségét visszanyerte, és így többet is ivott belőle, már úgy annyira, hogy valóban egészséges lett. El lehet gondolni, mely szörnyű nagy öröm díszesítette a királyi házat; de amint az öröm mérték nélkül; virágzott, úgy annyira és oly hamar bú és bánat is borította az udvart azon okból, mert a király öröme nem is tudta talán hogy mit csinált. Elég az hozzá, ő nagyon haragudott fiára, de még is azt nekie nem mutatta, hanem egy időben behívatta az udvari vadászt, és ezen parancsolatot adta nekie, mondván: Pista, te kifogsz az én Innocens fiammal holnap vadászni menni, úgy is kedvelli ő nagyon, ezen mulatságot; de amidőn már jól messze fogtok a várostól lenni, anélkül hogy te valamit őnekie mondanál, egyszerre maradj hátra, és lódd agyon. Ezen szóra azonnal térdre esik a vadász azon kérésivel, hogy akarmit, csak ettől a rettenetes szolgálatlól kíméljen meg kegyelmes király: készebb leszek itten hagyni a jó szolgálatot, mint hogy én, akit udvarlok, agyon löjtem. Sírt, könyörgött érette, de mind nem használt Pista esedezése, hanem ismét ezen parancsolatjával erősíti: hogyha te holnap reggel 10 óráig őtet agyon nem lövöd, és nagyobb bizonyosság végett a szivét és tüdeit nekem haza nem hozod, hogy megehessem, úgy mindjárt akasztófára szegeztetlek. Mit volt tenni Pistának, kellett megfogadni a parancsolatnak beteljesítését, jóllehet ő más gondolattal simította mind ezeket. Amidőn már mindent megmondott udvari vadászának, vacsora közt azt mondta gyermekeinek: mivel, kedves fiaim, fáradtatok érettem, megengedem néktek: mindegyik mulathat holnap úgy amint akar, egész nap; és minthogy Innocens vadászatba találja legfőbb kedvét, tehát kimehetsz Pistával jókorán, ti pediglen későbbben. Itt kinek volt nagyobb öröme mint Innocens királyfinak, hogy látta édes atyjának szívességét? de azonban nem tudta volt alattomos rendeléseit. Következik a reggel, jó korán ugyan fel is költötte Pista kedves urát; látta azonban Innocens Pistát hogy nagyon szomorkodik, de akár mint vallatta, még sem hozhatott belőle ki egy szót sem e felől, csak mindég azt mondotta, hogy nem volna neki kedve ma vadászni menni. Alattomban aranyait, nem különben drága kincseit öszveszedte volt Pista, úgy mint udvari vadász, aki Innocens szolgája vala, és mindeneket okosan elrendelt, mintha istennek rendelései tették volna; mindazokról pedig ő semmit sem tudott, hanem amidőn már mindeneket elkészített, jelenti urának hogy kész volna minden, méltóztassék lóra ülni, és induljanak ki vadászni. Aki is mindjárt felült, és mentek.

A midőn kiértek, azt mondja vadász Pista, kedves urának lábaihoz borúlva, és lábait csókolva: Én szerencsétlen inas! Kérde az: mi bajod? Ha már ki kell fedeznem, hallja tehát

szerencsétlenségemet. Ennekem parancsolatom vagyon ő felségétől, hogy agyon lőjem, és szívé túdeit haza vigyem; mindazonáltal ne ijedjen meg, édes drága jó uram, hanem cselekedje azt, amit én javasolni bátorkodom: itt vannak minden legdrágább kincsei és öszveszedett pénze, menjen a merre tud, és lovát is vigye el. Ő pedig egy kutyát, aki épen arra szaladt, agyon lőtt és túdeit és szívé kivette szemlátomást. Ezen jóságáért meg akarta őtet jutalmazni Innocens, de az megköszönte, és csak arra kérte, hogy valaha róla meg ne felejtkezzék. A királyfi erre csak egyet mondott nekie, hogy az Erzsébet leánykára jól vigyázzon, szolgáljon amit parancsol, és beszélje el neki, de csak magának, történetit: tudom hogy senkinek szólni nem fog; hanem az udvari praefectustól kérj költséget, aki úgy is megfogadta volt ennekem hogy kedvemért nekie mindenkor mindenbe szolgálni fog, és hogy utoljára tisztelem őtet.

-17-

Már mostanába hagyjuk szaladni az Innocens királyfit, és menjünk arra, mint végezte dolgait Pista. Amint elbúcsúzott urától, haza ment ezen jelentéssel, hogy a királyfit agyonlőtte, és íme itten vagyon szive és tüdeje, amelyet az öreg király mindjárt előtte megevett. Kevés idő múlva azon kertnek commendáns urától, ahonnan az élő vizet hozták, azt írták a volt beteg királyhoz: hogyha nem akarja magát ostromlatni, tehát küldje el ide palotámba azon fiát, aki személyesen itt volt, némely dolgokat akarnánk vele közleni, és hogy semmi baja lenni nem fog. Itten kénytelenített a király úgy szólván e parancsolatot beteljesíteni; ugyanazon okból mindjárt előhivatta két fiát, akiknek mondotta, hogy mi jött volna az kertnek direktorjától. Arra Imre mindjárt azt felelte: Elmegyek én, kedves atyám, csak minden készen legyen holnap. Amidőn ezeket Imre királyfi mondotta volt édes atyjának, legnagyobb rendeléseket tétetett; és következő nap reggel jó idején magával vitt inassal fényes ruhába felöltözködve elindultak, és szerencsésen azon említett helyre el is érkeztek, ahol őtet legnagyobb parádéval várták, és ami még több, a hídon, ahol őnekie keresztül kellett nyargalni, fekete bársonnyal volt a közepe behúzza; épen csak a hídnak széleit hagyták úgy, fontos okokból, amelyeket majd bővebben megértünk. Itten, amidőn Imre királyfi ezen szembetűnő felékesített hidat meglátta, ő ugyan semmiféleképpen el nem kerülhette, hanem kénytelenített azon keresztül menni inásával egyetemben, de nem a bársonyon, hanem csak a szélein, ahol be nem volt azzal húzva, keresztül nyargaltak. Alig hogy a hídon keresztül mentek volt, tiszteletire egynehány fő fejek mentenek eleibe és bevezették a palotába, és valamennyieknél praesentálták; de megijedt Imre, mivel ezen a helyen soha sem volt, azt sem tudta mitévő legyen, jóllehet ugyan nem annyira mutatta nekik. Így a midőn már örvendeztenek eljövételén, azt kérdezték: Te voltál itt atyádnak vitt élő vízért? Viszonozta: Igenis. Mondd meg tehát, mit láttál, mit csináltál, és honnan merítetted a vizet? Mivel az öcscsítől mindezeket hallotta, meg is tudott felelni; de midőn kérdeztetett több ízben is: semmit mászt nem csinált volna-e? valóban többet nem mondhatott, mivel azt nem látta, mit csinált volt az öcscse ottan. Így tehát a csalárdság világosságra jött, és drágán és sajnosan meg is fizette az ő hamis tetteit. Minthogy már nem vehettek belőle semmit mászt ki, alattomba a rendelés megtétetett, amelyet mindjárt meglátunk. Minthogy látták hogy ez itten nem volt, tehát azt mondták nekie: ha mászt nem tett mint amit mondott, tehát elmehet. Örült Imre királyfi alattomban hogy szerencsésen elmehet; de amidőn a hídnak közepén volt, hátra marasztották az inasát, őelötte pedig fortélyosan a híd kétfelé nyitattott, ahol oda készített halálos eszközöktől, melyek alul oda voltak csinálva, meg is halt, mert amidőn a híd felnyitattott, beléjük esett; az inasnak pedig ismét egy levelet adtak által azon parancsolattal, hogy ha holnap az öreg: királynak az a fia meg nem jelenik, aki személyesen itt volt, tehát felgyújtják városát, és más kegyetlenségeket is visznek rajta véghez. Amidőn az inas elindult haza felé, nagy szomorúan haza érkezett a történetnek elbeszélésével; itten a nagy szomorúság, sírás, bánkódás meg nem szűnhetett az elvesztett fiúért; és a midőn az általadott levélnek értelmét ismét általolvasta a király, majdan kétségbe hogy nem esett. De mit volt nekie mit tenni, hivatja az otthon levő Edvárd fiát, és értelmessé teszi az egész dologról őtet; ez nagy bátorsággal azt feleli: attól ne tartson édes atyám, hogy kegyetlenséget tesz rajtunk, mivel én el fogok oda menni; hanem hogy szegény Imre oly rúttal meghalt, azt magam is bánom. Alig hogy megreggeledett, mindenek rendelésbe voltak, felült Edvárd királyfi is egy inassal, és jó egészséget mondott otthon maradt nemzetségeinek, addig is míg visszajönne.

-18-

-19-

-20-

Ezzel mentek; és amidőn odaértek, valamint bátyját, szinte, őtet is ágyuszóval, trombitaharsogásokkal várták tiszteletül, de valamint Imre, úgy szinte Edvárd királyfi is nem bátorkodott a bársonyon keresztül lovagolni, és csak a szélén lassú lépéssel lovaglott. Amint már a többi között beszélgetés gyanánt ettől is azt, amit itten volt bátyjától, kérdezték, ez sem mondhatott mászt mint az, és más cselekedetekről semmit nem tudott. Ennek is tehát azt mondotta a fő fejedelem: Jól vagyon, elmehettek haza, és ez is azon halált, a melylyel Imre bátyja kimúlt, nem került el. Itten láthatjuk tehát a hamisság-követők sorsát; Ezen második itten levő királyfi inasának is általadtak egy írást, amelyben meg volt írva hogy most nem egy napot, hanem négy holnapokat adok várakozásul, és hogyha addig sem küldöd el az igazi fiadat, ki itten volt, úgy egész erőmmel reád fogok menni, és téged ostromolni.

-21-

Itten a király bezzeg megijedt úgy, hogy nem is tudta miképp imádja istenét segítségül, mivel azon felekezetnek százszorta több és vitézebb katonái voltak. Hogy látták cselédjei az ő királyokat szomorkodni, kivált vadász Pista, a aki Innocens hív szolgája volt, valamennyien kérték az istent, csak némiképpen megsegítse az ő szeretett királyokat. A többi közt Erzsébet kis leánya már jóformán felnevelkedett és minthogy a királytól parancsolat volt, hogy kisasszony név alatt tiszteljék, mivel azonban megszerette őtet, jóllehet Innocens fia hozta, mindazonáltal az udvari praefectusnál nevelkedett, és mindenféle szép munkákra taníttatott, még pedig a király költségire; az egész udvar is szerette őtet, úgymint Erzsébet kisasszonyt, mivel jó, és kellemetes, és emberbecsülő volt. Így amint napról napra az egész udvar szomorkodott, egyszeri időben azt mondja Erzsébet kisasszony, nevelőjének, hogy engedné őnekie meg máma Pista vadászszal templomba menni, és hazajövelekor ővele csak két óráig magánosan egy szobába lenni. Az

-22-

udvari praefectus, kéréseit ezen ártatlan kisasszonynak meg nem tagadhatta, hanem mind azokat megengedte. Így amidőn a dolog elvégeztetett volna, templomba mentek ketten imádkozni, és haza jövetelökkor egy rendelt szobába becsukták magokat, és nagy csendességben ottan értekeztek. Egy kevés idő múlva azt mondja Erzsébet: térdepeljünk le ezen feszület eleibe, és fohászzkodjunk valamiért, és mint fogjuk szívünket érezni. Amint ezt véghez vitték, kérdi a kisasszony: Pista, miért érzed szívedet és lelkiismeretedet? Felelte: Nyugodva és csendesen. No látod, tehát én is hasonlóképen úgy érzem, valamint te. Pista, meg ne ijedj kérésemtől, és fogadd meg előbb: reá állsz-e? én veled leszek mindenütt. Azt mondja Pista: Drága kisasszony, hogyha tudnám: valósággal életem vesztesibe kerülne, még is reá állnék parancsolatjára. No hallgasd: ami királyunk nemde szomorú, és öregszik napról napra, és máskülönb enemet szépen felneveltetett a maga költségén, holott ezt nem reménylhattuk volna tőle, minthogy Innocens princfia hozott engem ide, és oztán agyon lövetni parancsolta általad. Jó hogy te azon esetbe okosabb voltál, mint az ő rendelése, és hogy énnekem azt felfedezted; arról még senki semmit nem tud hogy életben vagyok, hanem, édes Pistám, bármely büntetést vetne reánk a királyunk, amelyet nem reménylek, de mindazonáltal még is kérjünk audienciát ketten, és hogy csak maga előtt akarunk valamit kérni, hamindjárt az udvari praefectus úr jelenlétében is történni fog, az semmit sem tesz. Jól vagyok. Amint ők ketten megfogadták egymásnak lekötelezőségeket, hogy erről szólani senkinek nem fognak, úgy meg is tartották. Következendő nap jelentik magokat, és kéri ő felségét, hogy tetszenék őket egy kegyelem kéréséért eleibe bocsátani; a király szívesen megengedte udvari praefectus jelenlétiben őket magánosan bejönni. Itten mindjárt lábait csókolták, és sírtak, de nem szólhattak semmit sem fájdalmaiktól. Kérdezi a király: te Erzsébet és Pista, mit tudnátok tik éntőlem kérni, hogy én azt meg nem adnám? Nagy nehezen üdvezlik őtet, és kéri nem egyébért, csak hogy Pistának, aki lábai előtt térdepelt, vétkeit megengedje, legyen bármely cselekedetből álló vétek az. Ha az isten előtt eltöröltetik vétke én nem bántalak érette, és meg is engedem. Ó itten nagy fohászkodással hálát adtak az eget urának, és felugrottak eleibe, és mondják, hogy az Innocens királyfi még él, és Pista őtet meg nem lőtte. Ezen a király úgy megörült, hogy oly annyira leeresztette magát hogy Erzsébet kisasszonyt, valamint Pista vadászt is örömebe megcsókolta: Ó ti jó lelkek, tehát ily kéréstek nagyon tinétek? hálát adok én az istennek; de mond meg tehát, Pista, hol vagyok Innocens fiam? Felsőges király! én útnak eresztettem sok kincsekkel, és nem tudom, hová szaladt. De hiszen szívét megettem? Az egy idétlen vadállat volt. No az semmi sem, csak hogy él. Itten elmentek haza örömmel, az egész udvar mindjárt megtudta ezen édes érzeményű újságot; már most még jobban szerették Erzsébet kisasszonyt és a hív szolgát Pistát; de ezen jelentéséért és okosságáért Pistát mindjárt úri szolgálatba tetette, anélkül is írni olvasni tudott, és máskülönb jól nevelt ifju is volt, és Erzsébet kisasszonynyal az udvari praefectusnál együtt nevelkedtek, továbbá és, egy szóval mindig együtt voltak.

-23-

-24-

Amidőn ő felsége megtudta ezt, hogy Innocens fia még életben vagyok, azonnal lefestette őtet friseséggel, és mindenfelé elküldötték a képit ezen aláírott szavakkal: Aki ezen királyfit megtalálja, avagy haza hozza, amit csak kíván tőlem, mindent megadok. A többi közt ezen lefestett királyfi abban a városban is kitétetett, ahol ő boltoslegény volt már három esztendeig. Itten minthogy éppen akkor ragasztották ki, amidőn a nagymise alatt nem vették annyian észre, és ahol ő mint boltoslegény volt urával asszonyával, mint másszor is, a szobaleány pedig véletlenül menne az utcára, hát látja hogy ottan fel vagyok ragasztva a kép, de írni és olvasni a leány nem tudott, hanem leszakasztotta, s amidőn asszonya jött, mondja: Asszonyom, ehhez a képhez oly nagy hasonlatossága vagyok a mi legényünknek, hogy alig hiszem hogy nem ő lenne. Az urának olvasni oda adják, és a többi közt ő is csodálkozik rajta, mely szép ifju lenne, de tagadhatatlan volt: a sok faggatás után megvallotta hogy ő volna az a szerencsétlen királyfi, akiknek az egész történetét előlbeszéllette. Itten csodálkoztak rajta, hogy oly alacsonyságra vetette magát, de nem is hiába dicsérték őtet az ő jó viseleteért, mivel csakugyan a nevelése és fényes születése sem engedte volna meg másképp viseletit. Itten a boltos mindjárt kocsit, inast, pénzt nagy summával adott neki uti költségül, és nem sok idő múlva az városból, ahonnét jó esmerősétől elbucszott, az atyja városába érkezett. Minthogy itt kívülről éjjel nappal várták, alig hogy kérdezték személyének való kitételit meglátása után legnagyobb puska és ágyuszózatokkal atyja házáig bekisérték. Innocens, mint mindenkoron, engedelmes fia volt atyjának, ennek lábaihoz borúlt, és atyai engedelmet kérte, de édes atyja csókjaival nem győzött nekie eleget panaszkodni: Inkább énnekem kell tőled bocsánatot kérni, mintsem teneked! Elbeszéllette már nekem Erzsébet veled hozott kis leánykád, hogy a Pista parancsolatomat véghez nem vitte; már mostanában, édes fiam, pihend ki magadat; és továbbá előlbeszéllette Innocens fiának szerencsétlenségit, és egyszersmind megmondotta a küldött levélnek értelmet, aki is két napnak elfolyása után útnak vette magát bíboros bársonyos ruhában, de előre megizente nekik egy inas által személyének kijövetelit.

-25-

-26-

Valamint két testvéreit, szinte úgy őtet is legnagyobb tisztelettel fogadták, hanem Innocens királyfi a vele ment inasával egyetemben nem kíméltették a bársonyt, hanem keresztül erős futással szaladtak, hogy csak úgy rebdezték utánok a bársony darabjai. Ezek mindjárt látták hogy ennek kell lennie, és mindjárt azt tették nekik is kérdésül: mit csinált, amidőn itt volt? Ő megvallotta, hogy egy leányt megcsókolt, akinek két fekete folt maradt a képén; mindjárt kihozták ezt, és újonnan egymást megcsókolták, és azon két fekete folt ábrázatjáról abban a szempillantásban elmúlt. Örömkben valamennyien együtt Innocens atyjához mentek, aki is nem kisebb örömindulatok közt vette őket, és nagy mulatságot adott nekik, és több érdemes fő fejeket meghívtak. Itten beszéd közt megköszöni Innocens atyjának annak a kertnek direktora, aki máskülönb valaha királyi fejedelem volt, de ottan elátkozva volt három princesznéjével egyetemben; s elmondja, hogy úgy volt elrendelve, hogy ha ki oda bemenni bátorodik, és leányát megcsókolja, és elhivatván megvallja cselekedetit, meg fognak szabadulni; Innocens pedig azt cselekedte, tehát legyenek ők egymásé. Azonnal megesküdtetik őket, és nagy vendégséget

-27-

tartottak három napig, és engedelmet kért a királytól az elátkozva volt fejedelem, hogy két fia oly szerencsétlenül jártak: ők csak magoknak tulajdoníthatják, miért ők Innocens öcsöcsöket megakarták csálni. Amint ezen két özveesküdt hitvestársak sok ideig együtt éltenek, nem felejtkezett el Innocens az Erzsébetről és Pistáról sem, hanem Erzsébet kisasszonyt, minthogy már arra való volt, az első titkos tanácsához férjhez adta, és Pistát főrangba tétette, és maga feleségének testvérét hitvestársúl neki szerezte, és így ezek után szerencsésen és legjobb békességben együtt éltek, és sok esztendeig együtt laktak, és így lett a történetnek is vége.

-28-

XIII. NEMTUDOMKA.

-29-

Volt egy időben egy király Scythiában, ahonnend a magyarok eredetöket veszik anélkül is, akinek egy felesége vala. És egynehány esztendőknék elfolyása után felesége meggyermekezett, és szült a világra egy Dániel nevezetű princet, és abban az éjtszakában, valamint órában, nem különben minutában is, a ménesen egy kanca egy csikót ellett, és azon csikót a király, amidőn megtudta volt, hogy azon csikót ellette a kanca, azonnal a kised gyermekének Dánielnek ajándékozta. A többi közt amidőn már a gyermek több esztendeig neveltetett, és arra való volt hogy már oskoláit is folytathatta, azokat járta és szorgalmatosan tanúlt, de őnekie bevett szokásában volt, valahányszor oskolába be vagy hazajött, mindenkoron legelőbbször is lovacskája-hoz ment, megnézni és megsimogatni.

Egyszeri alkalmatosságnál, amidőn a királynak el kellett menni háborúskodni, tehát önnön feleségét és gyermekét legfőbb generálisára bízta, és alattomban ezen generális az királynéval szövetségbe jött. Itten minthogy az asszony félt a gyermeknek okosságától, valamint a generális is, azt javasolta nekie, hogy jól vigyázzna, és alattomba járjon hozzája, és őelötte olyas dolgokról legkevesebbet se mutasson. De minthogy ezen két szerelmes, ördögökkel praktikált gondolatokkal teli volt, a gyermeket ezen világból kiveszteni szándékoztak, azon okból minthogy félték az ő szemességétől. Jól vagyon; eltökéltették magokba a szegény Dánielnek elvesztését, eféleképen úgymint: kérdezi a generális a királynétől: Te szivemnek szívyszerelme, mely móddal mulasztod hát ki gyermekedet ezen világból? amelyre feleletül adta: az legkevesebb, mivel én anyja vagyok: ma tehát éjtszaka, amidőn le fog feküdni, de már akkor oda lesz készítve az ágyba egy hegyes tör, és én nekie fogok hízelkedni a midőn lefeküdni fog, és egyszersmind csiklandozni fogom, ezt ő pedig nem szereti, akkor tehát meg fog hirtelen fordulni, és úgy abban a hegyes törben agyon szúrja magát, és így lesz Dániel életének vége.

-30-

De minthogy a kis princ mindenkoron oskola előtt lovához lement megnézni, hogy mint vagyon, épen ezen az napon lovacskáját nagy szomorúan találta, és magában kezdett a királyfi lovacskája-hoz beszélni: ugyan mi bajod lehet, te szegény pára? de minthogy a ló a kocsisoktól megszólamlani nem bátorkodott, csak leütötte a fejét, és úgy is gondolta magában: oskola után megintlen hozzája fog eljönni, és addig is nagy szomorúan mutatta magát előtte. Oskola után a Dániel királyfi ismét elment a lovához, és oly alattomban beszaladt, hogy sem kocsisok, annál inkább mások az ő bemenetelét észre nem vették, és újonnan kezdett magában lovához beszélgetni, és símogatta: Ugyan édes párám, mi bajod lehet teneked? Hát egyszerre a lovacska megszólalt: Énnekem ugyan semmi bajom nincsen. Hát ezen szavakra szinte meghidegedett a királyfi, és kérdezi őtet: Tudsz tehát te beszélteni is? Ó igen is, hallgasd meg csak panaszimat: a te anyád özve vagyon beszélgetve a generálissal, és ki akarnak mulasztani rú halállal ezen világból; és elbeszéllette nekie, hogy mint tartsa magát ezen az éjtszakán. Valamint a lovacskája javasolta, úgy szót is fogadott; nem is vetkőződött le, csak a kanapén elszunnyadott, és úgy reggelig ottan maradott. Ezen a cselekedetin Dániel királyfinak megdöbbsentek a két akaró elvesztők; jóllehet ugyan nem tudták miokból cselekedte volt ő ezt, mindazonáltal újra ismét özvebeszélgettek, és azt végezték, hogy úgy is szereti Dániel az édességeket, tehát minthogy másszor szokásában volt a legkissebb darabot megenni, tehát annál tetszetősebb kis darab édes cukrocskákat méreggel özvevegyítve készítettnek, és úgy fogják elintézni, hogy épen szeme előtt látszassanak.

-31-

-32-

Másnap, amidőn oskolába akart menni, ismét lovacskája-hoz ment, és mindjárt megszólamlott hozzája: nemde kis királyfi, nem végezték ki ezen világból? de vigyázz máma; és elbeszéllette nekie hogy azon édességből ne egyék, különben, hogyha szót nem fogad, meg kell nekie halni. Amidőn a királyfi haza jött az oskolából, ismét szokása szerint lovához bement, és az megint említette őt a legnagyobb figyelmetességre, aki is azt végbe vitte. Amidőn már az asztalhoz ültenek, kevés levest és még egynehány ételekből jóízűen evett. Már itten azt gondolta az anyja és a generális, hogy majdan nem sokára vége lesz életinek, de amidőn az édességet elébe adták, hogy egyék belőle, kézcsókolással megköszönte, és felkelt az asztaltól, és elment tanulni. Te szivemnek szívyszerelme, tudod-e mi itten a bökkenő? A király ezekben a napokban haza fog jönni, tegyed magadat beteggé, és azt mondjad nekie, hogy addig meg nem egészségesedel, míg azon csikónak, aki akkoron ellett meg, amidőn te szülted a kis Dánielt, májából nem eszel: lásd ime ez ami akadályunk: nem a gyermeknek okossága, hanem a csikónak fortélyos javaslása; kövesd tanácsomat, úgy szerencsésen ki fog ütni igyekezetünk.

-33-

Jól vagyon. Amint ők itten elvégezték tanácskozásokat, a generális a maga szobájába ment. Azon idő alatt a király is megérkezett, és, ami még legtöbb, az örömmel teljes kis Dániel királyfi is épen akkor oskolájából haza jött, és praefectusa addig nem hagyta atyja eleibe menni, míg a leckéit fel nem mondotta. Azon alkalmatosság alatt a királyné panaszolkodott hitves társának, amint feljebb mondottuk, hogy addig egészséges nem lehet, míg csak azon csikónak májából nem

eszik. Hiszen, lelkem, az legkevesebb: levágatom, és kívánságodnak eleget teszünk; de csak várj egy keveset, míg a Dániel fiam haza jön, akié a csikó, hogy legalább utóljára megláthassa. Csenget a király; amint bejön az inas, épen akkor Dániel királyfi is bement; az inast elküldi, és mondja az atyja a fiának: meg kell ötelnünk a teneked adott csikódat az anyád kedvéért. Jól vagyon, édes atyám, de várjon egy kis ideig, legalább hogy felvehessem nyargaló nadrágomat, és egyszersmind engedje meg hogy itten előtte megjelenhessek. De az okos Dániel fortélyással élt, és leszalad nagy hamarsággal lovához, aki igen nagyon búsult, és megmondotta nekie ezen szomorú hírt; de a lova Dánielt bátorította, és javasolta nekie, hogy kérné ki atyjától azon szabadságot, hogy utóljára az udvarban háromszor körül nyargalhasson, és annak elvégzése után kérjen magának egy pohár bort, és igya meg atyja egészségeért, és az anyja, valamint a generális egészségeért, hogy azon cselekedeteket véghez nem vihették, a melyben iparkodtak volt. Amint Dánielnek lova javasolta, úgy is cselekedett; beszalad nyargaló nadrágjával, és térdre esik atyja előtt; engedje meg, édes atyám, hogy utóljára legalább rajta az udvarban háromszor körülnyargalhassák. Azonnal megtétetett a rendelés és a lovacskát felnyergelték. Amidőn felült és már háromszor köröskörül lovaglott Dániel, megállt, és kért atyjától egy pohár bort, amelynek megkapása után atyjára reá köszöntött: ez legyen édes atyám egészségeért; hasonlóképen, anyámnak, és a vele tartott generális egészségeért azon okból, hogy kívánságokat rajtam nem bosszúlhatták elszánt gyilkolással. Ezeknek elmondása után Dániel lova vele egyetemben, amidőn már megitta volt borát egészségeért, a palotán felül ugratott, és úgy hetedhét országig elvitte ötet.

-34-

-35-

Amidőn a király ezt hallotta, és látta ezen szörnyűséget, bement a generális szobájába, és megkötötte ötet azon parancsolattal, hogy mindjárt a várnak négy szegletire felakaszszák, ami véghez is vitetett, feleségét pedig legerősebb tömlöcbe tétette; de mivelhogy Dánielnek visszajövetelire semmi mód nem adatott, feleségét azonbanba szerette, megirgalmazott nekie, és kivétette a tömlöcből, és így régentibb gráciájába megmaradt.

Azalatt a Dániel királyfit a lova egész London városáig vitte Angliaországba, és letette a mezőn, ezen kérésnek mondásával: én azért hoztalak, édes gazdám, ezen városba, hogy ha te megtartod szavamot, tehát itten király fogsz lenni. Megigérte Dániel, s megis tartotta fogadását. Azt mondotta nekie a csikó: hogyha tégedet akárki és akármiről kérdezni fog, feleletül csak azt adjad: n e m t u d o m . Jól vagyon; bement a városba a királyfi, és egy helyütt megtalálják szólítani: ki vagy? Nem tudom. Honnend jösz? Nem tudom; és ez mindig így ment. Ez minthogy egynehány napokig a városban így járkált, a többi közt a királynak is tudtára adták, hogy itt volna egy igen gyönyörű gyermek, és akarmit kérdeznek tőle, feleletül mindig csak azt mondja: N e m t u d o m . Az semmi, hozzák ide, majdan én a konyhámba adatom szolgának. Aminthogy el is hozták a király eleibe. Tetszett nekie Dániel, mivel szép gyermek volt, és kérdezi az is tőle: hogy hívnak? N e m t u d o m . Ezzel mindjárt a főszakácsnak általadatott azon parancsolattal, hogy akár micsoda kárt talál tenni, verni nem szabad ötet. Itten az a bevett szokás volt, hogy minden vasárnapokon, akire a sor reá jött, otthon kellett maradni, tüzet rakni, és a többinek mindnyájan misére kellett menni. Nem sokára őreá is a sor reá érkezett, ahol a többi közt reá parancsoltak, hogy a vizet és húst addig is legalább feltegye, hadd forrjon; ez pedig feltette ugyan, hanem hamut is hintett a hús fölé, és vízzel teli töltötte. Amidőn haza jöttek, látják a cselekedetét: mit volt mit tenni, verni ötet szabad nem volt, és úgy szidás nélkül vagy azzal, nekie mindegy volt. Kérdezik ötet, miért tette ezt? n e m t u d o m . Kénytelenítették mindent kivetni, és fris húst hozatni, és úgy megintlen mindeneiket hozzá készíteni, és ezek után N e m t u d o m k á n a k is hívatott. De minthogy Nemtudomka a konyhába többféle károkat is tett, a főszakács ő felségének megjelentette azon kérésivel, hogy méltóztassék ötet máshová tetetni; akit is még azon a napon a kertésznek általadtak, hogy segítsen nekie egyben és másban dolgozni, és ha valahová a kertész ki tanál menni, hogy a kertre vigyázzon.

-36-

-37-

Történt egy vasárnapon, hogy a kertész is szokás szerint misére ment, és a többi között az egyik királyleány odahaza maradt, minthogy valami fájdalmat érzett tagjain. Minthogy pedig más senki a házban nem volt mint N e m t u d o m k a , a lova meglátogatta, és kérdezősködött mint szolgál egészsége, és mint vagyon dolga? Nemtudomka mindenekről értelmessé tette lovát, hogy meglehetősképen foly a dolga; itten hozott neki egy kantárt, és azt mondotta: hogyha engemet akarsz, csak ezt a kantárt rázd meg, de oly időben, amidőn csak magad vagy: mindjárt megjelenek; már mostanában rázd meg a kantárt: azonnal itt termett egy rézszínű szép ló, és nekie való ruha, akire felöli, és a kertben sebes nyargalással öszveszaladozta a kertet úgy annyira, hogy majdan egészen öszve nem gázolta. Ezt az ablakból jól látta a kisasszony, de mindazonáltal senkinek e felől semmit sem szólt. Amidőn már ezen kárt megtette, megrázta Nemtudomka lova magát, és mindjárt megváltozott, és elment; ő pedig az istállóba teknő alá bújt féltibe, és a kantárt jól eltette, hogy senki arra ne találjon.

-38-

Jól vagyon; haza jön már most az öreg kertész, és látja ezen rontásokat a kertben: ilyen adta teremtette, hol vagy Nemtudomka? gyere elől, majd adok én teneked jobban vigyázni; de az ablakból látta a kisasszony, intett nekie meg ne merje verni; de az csak kiált reá; s minthogy meglátta a lábait a teknő alatt, mondja: gyere ki. Nemtudom. Kihúzta ötet: miért nem vigyáztál jobban? Nemtudom. No várj csak, még egyszer hagyj ilyen kárt tenni, majd adok oztán neked. Nemtudom. Nagynehezen oztán sok munkával meglehetősen öszveigazgatták a kertet, de egész hét alatt minthogy dolgoztak rajta a sok kertészek, tehát még is valamiképp majd oly állapotban és rendbe hozták mint régenten volt. Ezt megtudta a király is: mit volt mit tenni? megmondották hogy azon idő alatt történt, míg a templomba voltunk, és Nemtudomka nem vigyázott, más pedig itthon senki sem volt. No isten neki, csakhogy megint helyre hoztátok egészen. Jövő vasárnap megint elmennek valamennyien misére kivéven Nemtudomkát, és a királyleány magát ismét betegnek tetette, mivel gondolta hogy megint lát majd valakit a kertbe nyargalni. Jól vagyon;

-39-

amidőn már mind elmentek volt, egy fertály óra múlva Nemtudomka megrázza a kantárját, azonnal ott termett ezüstszerű formába kedves lova; az felült reá, de kétszerte rútabbúl elcsúfította a kertet mint első vasárnap. Ezen kártételt a királykisasszony csak az ablakon által nézte, és fájt nekie azon lovon ült szép ifjuért a szíve. Ezek után Nemtudomka leszállott, a ló megrázta magát és elment, amaz pedig elbújt az udvarba. Haza jött az öreg kertész, s majdhogy a guta meg nem ütötte ezen kártételért, meglátja Nemtudomkát az udvarban: no várj, te gaz, majd adok én teneked vigyázást, de ő szokása szerint felele: Nem tudom. Te ilyen adta, szedte vette kölyke, majd tudom én, csak kezembe kerülhess. Nem tudom. A kertet ismét nagy nehezen felékesítették; de harmadik vasárnap, amidőn megintlen, kivéven Nemtudomkát, a templomba mentek, de igaz, a királykisasszony megint betegnek jelentette magát; gondolta magában: talán megint eljön azon szép ifju. Alig hogy elmentek misére, megrázza kantárját Nemtudomka, ott terem lova aranszínű szőrbe, erre is felült, tündöklött aranyos szép ruhájába, és úgy öszverontotta a kertet, hogy nem egy hamar lehetett megcsináltatni; de ezt már a királykisasszony sem nézte betett ablakon által, hanem az ablakot kinyitotta, és kikönyökölve úgy nézte az ifjat; ezt megpillantá Nemtudomka, oda ugrat és egyenesen az ablakon be hozzája, és megcsókolja kezeit, de semmit nem beszélt. Erre azt mondja a kisasszony: szólalj meg már egyszer, látom én hogy tudsz beszélni, csak hogy nem akarsz, és magadat ostobának teszed. Ezzel kiugratott, és leszállt istállójához; lova elment, ő pedig fel s alá sétált az udvarba. Jól tudta ezt a királykisasszony, hogy ez valami különös ágból veszi eredetét, de csak hogy valamin aggódik; mindazonáltal erről senkinek legkevesebb említést sem tett, hanem mindaddig betegnek csak tetette magát; de már mostanában igazán fájt a szíve, és betegeskedett. Haza jöttek a templomból, látják az iszonyú nagy kárt, kérdezik Nemtudomkát: ki tette ezt? Nem tudom. Miért nem vigyáztál? Nem tudom. Erre megfogták és meg akarták verni, de minthogy mindég azt felelte: Nem tudom, azt gondolták hogy bolond, azért el is engedték nekie a büntetést. Amidőn már lecsendesedtek, a többi közt azt találja mondani a király, leányának, hogy nézzenek utána már egyszer, hogy férjhez mehessenek, különben megvénülnek. Itten a király mindenféle országbeli királyfiakat és fényes születésű ifju nemzetségeket beinvitáltatott azon okból, hogy amelyikbe bele szeret leánya, legyen bár az akár kicsoda, ahoz adja feleségül. Kevés idő múlva megérkeztek. Amidőn már öszevegyűltek, kisasszonyai válogattak magoknak, a két első csakugyan királyfiakat szerettek meg, de a harmadik testvérjek egyiket sem szerette azok között, hanem – minthogy édes atyám megengedte már, hogy akár gazdag, akár szegényhez mehetek férjhez, hívassa be mind azokat, akik csak udvarunkba laknak. Itten ezen parancsolatra valamennyien megjelentek: egyiket sem választotta magának. Kérdezi: senki nincsen más az udvarnál? Van, de abba csak bele nem szeretsz. A Nemtudomka jöjjön fel. Amidőn bejött a szobába, kérdezi a királykisasszony hogy hívják: Hogy hívnak tégedet, szép ifju? Nem tudom. Erre megcsókolta Nemtudomkát: Én szívemnek szívszerelme, én a tied vagyok, és te enyim. Ezen valamennyien csodálkoztak, de mit volt mit tenni, atyja szavát megváltoztatni nem akarta, és így megesküdtének mind a hárman.

Amidőn már a multságban vígadtak volna, Nemtudomka semmit se beszélt, hanem lejött a szobájába. Minthogy észrevették hogy mind a két ifju házasok itten vagynak, épen csak Nemtudomka hibázik, leküldenek hozzája, hogy jönne fel: hivatja a király, de ő csak azt mondotta: Nem tudom. Már elmúlt a bál is; azt javasolták a királynak, hogy szégyenökre ne essék, csináltasson Nemtudomkának deszkából házat a palota előtt, ott lakják feleségivel egyetemben; ami úgy is lett; ők ketten ott laktak sok ideig. Egyszer kimentek vadászni a két ifju királyfiak, úgymint Nemtudomkának sógorai; és amidőn háza mellett elmentek, mondják neki: Gyere vadászni. Nem tudom. Hiszen majd tudjuk mi, te vén bolond; és elmentek; Nemtudomka pedig megrázza kantárját, anélkül hogy valaki látta volna, megjelent lova rézruhával egyetembe, és elejökbe vágatott, mintha már haza menne a vadászatból. Ezek amidőn meglátják őtet, egymáshoz szólnak: ugyan ki lehet ezen, királyfi? Ez valami külső országbeli princ, még a ruhája is tiszta rézből vagyon. Kérdezik: honnend jön uraságod? nem jönne-e vissza vadászni velünk? Én már elvégeztem a magamét, és mutatja nekik az aranyvadkacsát, hogy mit visz. Ennek meglátására egymás szemibe néztek, és mondják egymásnak: Vegyük meg tőle, ha eladja, nagy becsületet nyerünk mi ezzel. Kérdik őtet, miért adná azt az úr minekünk el? Feleli: pénzért nem, hanem ha azon két gyűrűcskéket nekem adjátok, melybe esküdtetek, úgy oda adom. Ezek egymásnak szemibe néznek, sokáig gondolkoznak, egyszer azt mondják egymásnak: adjuk oda hiszen majd csináltatunk mi efélét az aranyművesnél, ez által pedig nagy becsületet szerzünk magunknak. Oda adták, és kérdezik: ki lenne személye? Feleletül adta: én, a deszkavári királynak fia. Ezzel egyszeribe elbucszúztak, és örömökbe elnyargaltak, Nemtudomka pedig megelőzte őket, és addig felöltözködött más ruhájába, és kiáll az ajtaja mellé; hát egyszerre jönnek, és mondják: Látod sógor Nemtudomka, miért nem jöttél el, lásd mit vadásztunk! Nem tudom. De tudjuk mi, számár. Ezen megörült a király, minthogy efélét ebben az országban nem is látott. Másnap megintlen kimentek, és ismét híják őtet: Gyere sógor, vadászni. Nem tudom. A másik azt mondja: Hagyj békét annak a bolondnak. Nem tudom. Ezzel elmentek, de Nemtudomka megintlen megelőzi őket ezüstszin szőrű lovával, és magán is azonféle ruha ékeskedett. Amidőn megszemlélték őtet, egyik azt mondotta: az a tegnapi királyfi! a másik mondja: nem az, mivel az rézruhába volt. Megszólítják őtet, hogy nem jönne-e vissza velek vadászni? Nem, mivel már én elvégeztem, és mutatja nekik az aranyszarvast; akik ezt megszeretvén, ismét kérdik: miért adná el nekik? Barátim nem egyebért, hanem ha azon aranygyűrűket hagyjátok homlokotokra sütni, úgy oda adom. Egymás szemibe néznek – jóllehet ámbátor fájni fog, de a haj alatt senki sem fogja látni. Azonnal reá sütötte homlokokra az aranygyűrűket, ámbátor szívekre szolgált, de még is örömlükben azt nem érezték annyira: és megint kérdezték tőle: kihez volna szerencsájök? A deszkavári királynak fiához. Ezzel elbucszúztak tőle, és elnyargaltak; de Nemtudomka újonnan megelőzte őket, és kiállt a kapu eleibe a maga közönséges ruhájába, és amidőn megjöttek, csúfolták: Látod, te vén banya, mit vadásztunk? miért nem jöttél ki? Nem tudom. Mivel eszed

-40-

-41-

-42-

-43-

-44-

nincs. Nem tudom. Amidőn a király eleibe felvitték, százsorszottabb megőrült, és dicsérte őket. Harmadszor amidőn kimentek volt, szokások szerint hívták sógorukat, de csak Nem tudom felelettel hagyta őket elmenni; most is úgy jártak. De megintlen elejekbe lovaglott, aranyszín szőrű lovával, és olyféle ruhájával Nemtudomka, és amidőn meglátták őtet vadnyos ruhába, azt találták egymáshoz mondani: Valósággal megint a deszkavári király fia jön vadászatról, jöllehet ugyan aranyruhába jön, de mindazonáltal még is annak kell lenni. Amidőn már jól közelgetett, reá ösmertek, és kérdezik tőle: honnend jőne azon pompás öltözettel? Vadászatról. Hát mit vadászott? Ő igen gyönyörű szép aranytúzókat. Ezt amidőn meglátták, majd meghaltak érte, és újonnan kérték tőle. Oda adom ezt is, de csak ha az akasztófát hátatokra hagyjátok sütni. Ezen fájdalmat ugyan gondolhatták magoknak, de mindazonáltal eltökéltették magokba: nem látja azt senki a hátukon, hagyjuk reá sütni; amint meg is esett. Itten ellovaglottak haza a szép vadállattal. De jóformán megszenvedtek érte; és nagy dicsekedéssel a király eleibe mentek a hozott vaddal, amiért jobban megőrült mint a két első hozott vadállatnak. Nemtudomka pedig, amidőn elváltak egymástól, leszállott lováról, és ez azt mondotta nekie: Ime általadok három tarisznyát, nem sokára háborúja fog lenni feleséged atyjának az Kukorica Marci királylyal, és amidőn látni fogod, hogy már igen veszt, tehát rázd meg kantárodát, majdan ott termek, és mi is fogunk mint esmeretlennek az ő segítségére menni. Az első zacskónak olyan tulajdonsága vagyon: amidőn akarod, mindenféle katonák jönnek ki belőle; a másodikból, akármennyi muníciót akarsz, annyit kaphatsz; a harmadikból pediglen élelmet amennyit csak kívánsz. Amidőn már elvégezték beszédjeket, ő a maga ruhájába felöltözött, és haza ment. Már akkor pedig mindenütt keresték hogy hová lehetett? Kérdezi a felesége őtet és a sógorai is: hol voltál, Nemtudomka? Rosz hír vagyon, háborúnk lesz. Nem tudom. Másnap már, minthogy a Kukorica Marci királytól oly parancsolatot hoztak hogy reggel a csata elkezdődik, kénytelenítették elkészülni, és a megrendelt órára az ifju házas királyok is kimentek. Amint hadakoztak, Kukorica Marci úgy megverte a király népeit, hogy már alig volt erejek; egy szóval, ha egy napra pihenést nem adott volna nekik, az országból is kiverte volna. Itten haza való jövetelekor az egész udvar szomorúságban volt, kivált Nemtudomka felesége, mivel mindég gondolta: mit csináljon ő a boldogtalannal, ki beszélni, sem mást mit tenni nem tud. Kérdi őtet azért: Lelkem, mit csináljak én már mostanában, ha az atyám országát elveszti, hogy éljünk? Nem tudom; de mindig örült; estve pedig megfogta feleségének gének a kezét, és hozza őtet egész az atyja házáig; épen akkor vacsoráltak. Ezek csodálkoztak ezen az ő megjelenéseken, holott soha sem szoktak eljönni sem ebédre, annál inkább vacsorára. Amidőn beérkezett, nevetett, örült, és kiabált: Nem tudom, és mutogatta kezével hogy itten akar vacsorálni feleségivel. Nagyon is szívesen fogadták őtet, mivel ily jó kedvében még soha sem látták. Amint vacsora közt beszélgettek egyről másról, megszólamlík egyik sógora: Én nem tudom, minek örülhet ez a Nemtudomka, holott mostanába szomorkodni kellene. Azokra szavakra felugrik, és botját kezibe veszi, s örömmel teljesen kiabálja: Nem tudom, több ízben is, és forgatja botját, vág mindenfelé, és csúfolja őket mutogatással, hogy mit félnek, nem tudom. Akkor megüti melyit, és az egekre mutatott ezen mondással: Nem tudom. Felkeltek feleségivel egyetemben, megcsókolták atyjának kezét, a többiek is egymástól elváltak, és ezek ketten haza mentek aludni. Csodálkozott mindegyik ennek az ő víg napján. Másnap reggel korán már mindenek fegyveresen az utcákon állottak; amint két sógora Nemtudomkának ment a palotából ki, által ugrattak hozzája, és mondták: Gyere, sógor, verekedni, tegnap úgy is eleget hadarásztál. De ez szomorúnak tetette magát, és mondta: Nem tudom. Ezek után elmentek, s a midőn a sógorok már jó messzi voltak a katonasággal, Nemtudomka megrázta kantárját, mire ott termett jó lova, és mondotta neki: No, édes gazdám, meg vagy már szabadítva, megtartottad szavadat, ezentul szabad már beszélned. Kiki gondolhatja, mely örömi lehetett szegény Nemtudomkának hogy szabad volt már beszélennie. Lovát bevezeti udvarába, és beszalad feleségéhez ezen mondásokkal: no angyalom, szép feleségem, ne félj már többé, ne is szomorkodjál, mindenek jól fognak végződni. Hogy megőrült a felesége, azt kiki képzeltelheti; mindazonáltal ő megtiltotta nekie, hogy felfedezze még atyja előtt is hogy beszélni tud, és háborúba megy. Legottan is előtte páncélos ruhába felöltözött, lovára felült, megcsókolta őtet, és elment. Alig mentek ki a városból, a tarisznyát megfordították, és annyi katonaság lett egyszerre, hogy csak szörnyűség volt; mindig odább közelgetnek hozzájok, és épen akkor Kukorica Marci király, feleségének atyját már nagyon megverte: de amidőn meglátta hogy hátulról is jön egy nagy sereg nagy futással; még jobban megijedt volt, de Nemtudomka fejér zászlóját előre küldötte volt: hogy ne féljen, az ő segítségire mindjárt ott lesz. Kérdi a király: kihez lenne szerencséje, és mint, érdemlette meg ezen szeretetet? Én a deszkavári királynak fia vagyok, a többire leszen még szerencsénk beszélenni; addig is megcsókolták egymást. Most Nemtudomka az elfáradt katonákat hátra küldötte, és a magáét rukkoltatta előre. Amidőn már két jó óráig viaskodtak volt, úgy tetette magát a deszkavári király fia, mintha megsebesítették volna, csizmáját keresztül szúrta, és vért öntött beléje, mindazonáltal magát úgy tetette, mintha ő azt nem is látná és hátra szaladott, s mondja: no kedves esmeretlen király, ne busúljon, a mi részünkön lesz a győzelem, de én rólam se felejtkezzen meg. Itten nagyon lekötölte magát a király, hogy akármiben lehet szolgálatjára lennie, azt mindenkoron teljesíteni fogja, egyszer csak azt mondja: Deszkavári király fia, meg vagyon maga sebesítve! Hol? A lábán, és vér is fut belőle. Kérem tehát adja le nyakáról kezkenőjének felét, hadd kössem be. Hát ha az ingit kérte volna, nem adta volna-e oda? Azután megint elment a viaskodás piacára, és Kukorica Marci királyt úgy megverték, hogy egész az országaig visszakergették, és őtet sok adóra kötelezték, melyet sokáig fizetett is.

Itten elmúlt a háború. A deszkavári király fiát hitták magokkal, embereivel egyetemben, hogy annál jobban meghálálhassák nekie erántok mutatott szeretetét; de ez megköszönte, hogy el fog jönni másnapra. Itten elbucszúztak egymástól; ő, mintha itten pihentetni akarta volna katonáit, leült, és ők nagy örömmel elmentek. Mikor már jó messze voltak, zacskókba szedte ármádáját, a maga lovával frissen hazament; lova itten eltávozott, ő pedig levetette otthon páncélos ruháját, és

feleséginek itten elbeszélte mely szerencsésen lett vége a harcolásnak, és még egyszer kérte, csak ne szóljon senkinek semmit is, hogy tegyen először sógorain egy megérdemlett csúfolódó tréfát. Azért meg is hagyta feleséginek, hogy víg legyen, ő pedig beszélteni semmit sem fog; utóljára arra is megtanította feleségét, hogy említse: nem hiába mutatott Nemtudomka az égre, és mindég örült: hát öröme is vált a mi szomorúságunk; máskülönben hogy kérdezze meg sógorait, micsoda vitéségeket vitték véghez, és miért nem vitték el Nemtudomkát erővel hadakozni; legalább megtanúlt volna ott beszélteni. Itten hallják a muzsikaszólásokat. Kimegy Nemtudomka az ajtó eleibe, és nagy szomorúan nézi őket; de két sógora rá kiált: No te ingyenélő, mért élsz a világon, ha mindig csak otthon henyélsz? lásd, mi veszekedtünk, és erőszakkal mindeneket meg is nyertünk. Nem tudom. Nem hiába mondotta ő valóban nem tudom, de igazán el is találta. Estve aztán nagy multság van, ahol mindenféle nagy és kis urak megjelentenek az egész udvari személyekkel egyetemben. Itten mindnyájoknak kedvek volt, csak éppen Nemtudomka egyszerre kiszökött onnend, és elment házába, és köröskörül felállította háza előtt ágyúit katonáit őrizésképen. Azon alkalmatosság alatt meghasználta felesége a feltett kérdéseket mind, de csak az ő sógorait dicsérték; és mikor arra a kérdésre kellett volna felelni: „miért nem vitték el Nemtudomkát magokkal, legalább megtanúlt volna beszélteni;“ hát azt mondják nagy fitykén: Bolondot oda vinni? ugyan gondolat! Minthogy ottan a szobában nem volt, a király utána küldötte legfőbb generálisát hogy híná fel; de amidőn generális uram meglátta a sok fegyveres katonákat, visszaszaladt, és jelenti hogy oda követségképen kellene menni, ki tudja mi van a dologban? Mindjárt egynehány katonákkal bement hozzája, és mondja: a király hívatja, jönné fel; és megszólamlík: tőle mint atyámtól ugyan nem érdemlem, de addig fel nem megyek míg őmaga le nem jön hozzám. Amelyet mikoron megmondott a generális, a király lejött hozzája, de már akkor a sok katonaság onnend elveszett, ő pedig letérdpölve várta őtet, úgymint a királyt. Amidőn ez belépett, kezét kérte, megcsókolta, és felkelt: köszönöm édes atyám nagy megalázódásodat. Most bíboros bársonyos királyi, ruhájába, felöltözködött, s kérte atyját hogy a többiek előtt praesentálja. Mindegyik csodálkozott, hogy oly szép ifju volt, és megszólamlott, feleségét pedig a többiek előtt megcsókolta.

-51-

Beszélnek most a deszkavári király fiáról, hogy ha az nem lett volna; elvesztünk volna; kérdezi tőlök Nemtudomka: Ösmerik-e még ezt a kezkenőt? Ő igen is. No tehát nem kell már keresnünk őtet: én azért neveztem magamat úgy, mivel deszkaházba laktam. Megmutatja a két aranygyűrűket: Ki ösmerné ezt magáénak? A két királyleány mindjárt, egyik is, másik is, azt mondja: Az enyém. No tehát, hogy megismerjék a ravasz erkölcsű embereket, ezek a két szemtelen sógoraim adták énnekem az aranyvadkacsáért, amelyet ha nem hisznek, nézzék meg a homlokukra süttöt bélyeget; és az utóbb hozott vadállatért hátukra az akasztófát sem szégyenlették reásüttetni. Ezt mindjárt megvizsgálták, és valósággal úgy találták. Nem volt itt többé kedvesebb ember mint a született királyfi D á n i e l , az úgynevezett Nemtudomka, akinek is a királyságot általadta felesége atyja, és megkoronáztatott Angliába, London városába, és két sógorai régi becsületeket elvesztették szemtelenségek miatt, és így szerencsésen éltek együtt mindnyájan, míg meg nem haltak. A lovat pedig mindég magánál tartotta.

-52-

-53-

XIV. LEÁNYSZÍN BÁLINT ÉS GYÖNGYSZÍN ILONA.

-54-

Volt egyszer a világon egy király, a kinek két gyermeke volt, egyik fiú, a másik pedig leány. A leány olyan szép volt, hogy széles e világon társa nem volt; a fiút nevezték Leányszín Bálintnak, a leányt pedig Gyöngyszín Ilonának; és azt a bátyja oly annyira szerette, és nagy szeretetből kívánta hogy mindenkoron előtte és vele legyen; de minthogy az épenségesen nem lehetett hogy mindig szem előtt legyen, egész országába kurrenséket eresztetett, hogy ahol csak egy képiró találtatik, oda jöjjenek valamennyien az ő tulajdon házába. Akkor egész országában a kik csak képirók voltak, valamennyien megjelentek; és a hűgát eleikbe mutatta, hogy, ha úgy le tudnák őtet venni, amilyen valóban volt, ő felette igen nagy ajándékot adna nekik. De a képirók közel sem jártak hozzája, nem hogy le tudták volna valósággal rajzolni. Amidőn már látta a királyfi hogy azok semmire sem mehetnek vele, azt mondja nekik: Tudnátok-e még képirót országomban, aki meg nem jelent volna? Felséges királyfi, már senkit egyebet nem tudunk; egy öreg maradt el tőlünk az úton, aki nem győzött velünk jönni. Akkor mondja a királyfi nekik, hogy várakozzatok addig, míg ide érkezik. Akkor oda érkezett az elmaradt öreg képiró, és megmutatták neki a királyfinak hűgát, de még jól rá sem vetette szemét az eljött öreg, hogy azonnal kicsukta magát egy különös szobába, és huszonnégy óra alatt úgy lerajzolta, hogy még hétszerte szebb volt, mint a leány valójában. Itt a királyfi a lerajzolt képnek igen felette megörült, s a képiróknak jó-e, s bő ajándékot osztogatott, és azután széllal bocsátotta ismét az országba.

-55-

Itt a királyfi úgy annyira örült a képnek, még jobban mint ha hűgát láthatta volna, és azt mindig szeme előtt tartotta és forgatta. Egyszer kimegy a Veres tengernek partjára sétálni, ő pedig a képet mindig nézegette; egyszer nekie jött egy nagy forgószél, a képet kikapta kezéből, és bevitte a tenger közepire. Itten a királyfi ezen szerencsétlenségen igen nagyon megszorodott, hogy mely nagy nehezen tett reá szert, és még is ily véletlen nem reménylett szerencsétlenségéből elvétellett tőle; azután haza megy a királyfi bújában. Az anglus királynak pedig volt itten hat halásza, és mindég hajtotta őket a tengerbe halászni, mondván hogy addig haza se jöjjenek, míg az ő kedvére való halat nem fognak, különben mindnyájokat felakasztatja. Itten a halászok, amidőn a tenger közepire érnek, meglátják a képet, hogy a víz tetejébe lebegett; a halászgazda tehát azonnal felvette a vízből, és mindjárt mondja a többieknek, hogy vigyük mi meg ezen képet a királynak, hogy talán még nagyobb örömet okozunk nekie, mint ha halat

-56-

fognánk. Ezek után visszafordultak. A király meglátván hogy az ő halásza oly hamar visszajönnek, nagyon csodálkozott hogy mi dolog legyen az, holott másszor öt hat napokig is odakint halásztak, és még is alig kaphattak kedve szerint való halat. A halászok pedig kiszálltak a csónakból, és felvitték a képet a királynak eleibe, itt a király annak igen nagyon megörült, s azt mondja a halászoknak hogy többet ne menjenek ki soha halászni, amint van, mindenekbe szabadok lesztek mint magam. Oly kegyelmet kaptak a halászok. Akkor a király a városba volt tizenkét tanácsos uraival, és mindjárt behívatta őket udvarába, és a képet elejekbe adja: Halljátok-e? ha tik ezt huszonnégy óra alatt ki nem tanácsoljátok, hogy hol lehet azon leány, aki itt le vagyon írva, és nekem meg nem mondjátok, hát én valamennyiteket erős büntetés alá vettetek. Akkor a tizenkét tanácsos urak annyira tanácskoznak, majdhogy meg nem bolondúlnak valamennyien, mivel a legöregebbik úgy is olyan féleszű volt, s mondja a többieknek: Halljátok-e, hogy tudnánk mi azt amit soha sem láttunk avagy hallottunk, a királynak megmondani? hanem gyerünk fel a királyhoz, és mondjuk meg nekie, hogy mint lehetne ezt minékünk megmondani, amidőn soha semmit felőle nem hallottunk? hanem ne úgy cselekedjék azzal felséged, hanem érezgessünk széjel kurrenséket az országokban, ahol csak van egy herceg avagy gróf, s báróknak fiai, és ahol csak királyságok is vannak, hogy jőjenek ide az anglus udvarba. A király csakugyan szavukat fogadta a tanácsosoknak, és a megjelent királyfiak és más úrfiak eljövetele után nagy pompát tartott, kik közt volt Leányszín Bálint is. Az anglus királynak tehát, amidőn legjobban áll az ebéd, mondják tanácsosai: tegye ki az asztal közepire azon képen, akkor majd meglátja a felséges király, ki tud el leány felől valamit, avagy ösmeri, mert úgy megesik rajta a szíve, hogy a szemiből kiesik a könnyű, és le kell nekie azt törülni; abból tehát megismerheti felséged aki afelől valamit tud; akkor csak menjen és szóljon nekie egyet, hogy várakozzék mindaddig, míg valamennyien széjel nem mentek és vége nem lesz a mulatságnak, hogy némely beszédit vele közölhesse.

-57-

-58-

Ezek után a király, amidőn már legjobban állt a déli ebéd, kitette a képet az asztal közepire, a királyfi meglátja a képet, s ezen meglátásra csakugyan úgy megesik rajta a szíve, hogy a szemiből kiesik a könnyű, ki kellett a szemét törülni. A király mindjárt gondolta magában, hogy Leányszín Bálint, királyfinak kell felőle valamit tudni, és oda ment a hátához, és mondja nekie: Várakozzál utóljáig, míg vége lesz a mulatságnak, kevés beszédem fog veled lenni. Amidőn már vége lett a mulatságnak, valamennyien széjel mentek a királyfiak, csaképen a Leányszín Bálint királyfi maradt az anglus király udvaránál. Akkor mondja nekie a király: valld meg igaz lelkedre, hogy tudsz valamit a kép felől, ne félj, nem lesz semmi bajod; láttam, hogy senkinek egyébrek meg nem esett rajta a szíve, csak teneked. Ezekre mondja Leányszín Bálint királyfi az anglus királynak: hogy ne tudnék én felőle, felséges király, midőn ezen képek formája az én testvérem? No tehát hogyha teneked testvéred, húgod, nekem feleségem lesz. Akkor azonnal levelet küldöttek előre, hogy úgy készítse magát el Gyöngyszín Ilona, hogy az anglus király megy bátyjával érette, hogy feleségül elvegye. Volt pedig odahaza egy mennydörgős vén gazdasszony, akinek volt egy eladó leánya; ennek a fogai akkorák voltak, hogy, három róf fátyolt vett, és azzal takargatta fogait. Így a vén asszony mindjárt lement a pincébe, és a hordókat valamennyit méreggel tele eresztetett, és úgy lecsalta Gyöngyszín Ilonát a pincébe, hogy majdan ott veszi, és a maga leányát adja az anglus királynak; de Gyöngyszín Ilona észre vette, és egy cseppet nem ivott a kínált borokból. A vén asszony látta már, hogy itten el nem veszejtheti s hogy egyszer majd haza is érkeznek, akkor zsebéből kikapta a nagy konyhakést, és Gyöngyszín Ilonát keresztül döfte, és a hordók közzé vetette, hogy meghalt; azután felment szobájába, s a nagyfogú leányát Gyöngyszín Ilona ágyára fektette. Amidőn már az anglus király Leányszín Bálint királyfival házokhoz értek, itt bemennek a szobába; amidőn meglátta az anglus király a leányt: hohó Leányszín Bálint, mondta, ha én ezt tudtam volna, hogy ilyen a te húgod, nem hogy érette jöttem volna, de még csak meg sem mozdultam volna. Akkor mondja a vén asszony: Ó felséges király, nem ilyen volt ám, amidőn a bátyja elment – hanem ha szép volt a kép, kin le volt rajzolva, maga még hétszerte szebb volt; de minthogy sokat sírt rítt bátyja után, nagyon elmásult a színe. Akkor mondja a király: hogyha úgy van, mégis elviszem, hogy hiába ne jöttem; de három esztendeig nem leszek vele. Itt a vén asszony megtanította; leányát, hogy, ha hozzája áll az anglus király, kérje őtet, ezen öreg gazdasszonyunkat hadd vigyük magunkkal el, mivel itten is már régi szolgám volt, s hogy ott is jó lesz valami szakácsasszonynak; de a király nem akarta elvinni a maga udvarához, mivel ottan nem szükséges, minthogy ottan minden szolgálatban vagyon ember, mégis oztán a leánynak szavát nem akarta megvetni a király: hogyha tehát úgy vagyon, még is eljöhethet velünk. Itten mindjárt befogtak hat bokrétás lovat hintóba, s amidőn már be volt fogva, beültek ők hárman a hintóba, a vén asszonynak pedig hátul volt a helye zsákon. A király és királyfi semmit sem tudtak afelől, hogy a vén asszony úgy elvesztette Gyöngyszín Ilonát, és miben mesterkedik; mert a vén asszony leszaladt a pincébe, és Gyöngyszín Ilonát bedugta egy zsákba, és felvetette a bakra, és felült a teteibe, és úgy indultak útnak Anglusországba. Amidőn már a Veres tenger közepe felé értek volna, itten a vén asszony felvette a zsákot, és behajította a tengerbe hogy szinte zuhant. Akkor kitekint az anglus király a hintóból: hallod-e te vén kutya, mit vetettél most a vízbe? Azt feleli a vén asszony: mit vetettem, felséges király, egy zsák korpát hoztam, de a lovakra nehezteltem, azért vettem belé. Akkor mondja a király: hallod-e te vén kutya, minek hoztad te a korpát az én országomba, midőn ottan több liszt van mint nálatok korpa?

-59-

-60-

-61-

No de már most hagyjuk a bevetett Gyöngyszín Ilonát a Veres tengerbe, és gyerünk velök haza. Amidőn már haza értek, itthon áll a nagy multság és lakodalom, és ennek is már vége vagyon, a vén asszony pedig szakács lett az anglus király udvaránál, és Leányszín Bálint királyfi is csak ott lakott az anglus király udvaránál. Itt pedig az én vén asszonyom azt mondja alattomban leányának; Hallod-e te, édes leányom, hogy veszítsük mi el innét a királyfit? ha ez itten marad velünk az udvarnál, utóljára még kivégez bennünket a világból. Itten a vén asszony mit

-62-

cselekedett? Reggel felmegy a királyhoz, és mondja nekie: hallod-e felséges király, hogyha a Leányszín Bálint királyfit el nem vesztetted udvarodtól, hát fejér személyeid nem jól járnak miatta, mert így meg amúgy cselekszik velök. A sok hazugságok által így elárulta az anglus királynál őtet; ezen pedig az anglus király nagyon megharagudott, és mindjárt felhivatta a maga szobájába a királyfit: hallod-e, nagy panasz jött reád: ha te azt el nem hagyod, és még egy jön panasz reád, majd meglátod mit csinállok veled. Ezen a királyfi felette nagyon megszorodott, mert nem érezte magát semmibe bűnösnek, és még is ilyen bajba esett véletlenül, s az nap nem tudta hogy mit csináljon bújába; gondolkozott a királyfi, és mindég azon, micsoda erkölcstelenséget tehetett volna? Hanem itten a vén asszony nem hagyta abba; második reggel ismét felment a királyhoz: felséges király, hogyha el nem vesztetted őtet az udvartól, bizonyosan nem jól járnak fejér cselédjeid miatta, mert így meg így cselekszik. Ezekre az anglus király még jobban megharagudott, hogy ismét olyféle panasz jött reá: ha te még sem hagyod el, és még egyszer panasz jön, mindjárt szobámba fogsz jönni, azonnal keresztül szúrlak kardommal. Itten a királyfi még jobban megijedt volt, mert nem érezte magát semmibe bűnösnek, és hogy mely ártatlanul kell nekie a világból kimúlni. Itten második nap is abban maradt a dolog, ő pedig búsul és gondolkodik: még is micsoda hibát követhetett volna el? Hanem az ördögös vén asszony nem hagyta abba; harmadik reggel is felment a királyhoz: felséges király, bizonyomra mondom hogy, ha mai napnál tovább itten fogod őtet hagyni, még a feleséged sem jár jól miatta, minthogy így meg így cselekszik. Még jobban megharagudott a király; és itten a királyfit ismét felhivatja magához. Amidőn belépett a szobába, nekie ugrik az anglus király, és önnön kardjával keresztül taszította; azzal a királyfi mindjárt meghalt. Azonban a király mégis nagyon megbánta tettét, hogy ilyen szép ifju királyfit kivégzett ezen világból; és azonnal egy zsákba dugta őtet, és a maga szobájába felállította ajtaja mellé. Eféleképen vesztette el a vén ördög mind a két ártatlan testvéreket a világból.

-63-

No már hagyjuk ezt itten, és fordúljunk a Gyöngyszín Ilona után. Itt pedig ezen nevezett leányból a Veres tengerbe lett egy aranykígyó. Amidőn a deákok tíz óraker kijöttek az oskolából, és kimentek játszani a Veres tengernek partjára: itten tizenkét óraker, amidőn a nap legmelegebben sütött, az aranykígyó kiment a napra sütözni; A deákok ezt meglátták, és megfogták. Itten mindjárt azt mondja egyik a másikának: Vigyük mi ezt a királyhoz, majd sok pénzt ad nekünk érte. Azzal viszik haza felé. - Itt az aranykígyó megszólal a gyermekekhez: Halljátok-e? ha ti engemet a királyhoz visztek, akármennyi pénzt ajál értem, ne vegyétek el, hanem azt mondjátok: felséges király, mi ezen aranykígyót nem hoztuk pénzért, hanem kenyérért és sajtért. Azzal a király mód nélkül megörült azon deákoktól hozott szép aranykígyónak, és kenyeret sajtot adott nekik érte. Itt a király bevitte a maga szobájába a kígyót, és egy aranykalitkát csináltatott számára, és felakasztotta egy szögére a feje fölé, és igen nagyon örült rajta hogy oly szép jószág van a szobájába. Azalatt a vén asszony kitanulta aztat, hogy azon aranykígyó lett volna Gyöngyszín Ilonából; itten elmegy a leányához, és megbeszéli nekie a vén asszonyi: Hallod-e, édes leányom, tedd magadat beteggé, és ha a király hozzád jönne, és kérdezi: micsoda bajod van? mondd meg nekie, hogy ha azon aranykígyót el nem veszejti házául, hát te a szagátul szörnyet halsz, és soha veled beszélni nem fog. Ezen a király igen megszorodott, mely móddal veszejtse ő el ezen szép jószágát? Bújában nem tudta mitévő legyen? kapta végre az aranykígyót, s kétfele vágta, és a házának két szegire a földbe beásta. Itt az elásott aranykígyóból egy éjtszaka akkora két aranyfa nőtt, hogy még hétszerte nagyobb öröme volt rajta, mint a kígyón. Itten a király azon két fának öröme több királyokat is oda hivatott, és alatta igen nagy mulatságot tartatott. Azalatt pedig a vén asszony ismét kitanulta, hogy azon két aranyfa lett volna Gyöngyszín Ilonából. Hallod-e, édes leányom, mikor legmelegebben süt a nap déltájba, és legjobban áll a multság a fa alatt, hallgass csak reá; az a két fa megszólal, és vigyázz: mit fog mondani. Nohát az a fa, ki alatt a király állott, megszólal, s mond: Ó felséges király, de szívesen tartom reád ezen szép hűvös árnyéket; amely ágam reád szolgál, olyan könnyen tartom, mintha csak nem is volna; a másik fa pedig megszólal, ki alatt a vén asszonynak leánya volt: én meg olyan nehezen tartom ezen nagyfogú bestiára, hogy amely ágam reá szolgál, majd csak le nem szakad. Ezt a leány mind jól hallotta; elmegy az anyjához, és megmondja a fának szólásait; az anyja ezt mondja nekie: eredj az ágyba, és tedd magadat halálos beteggé amidőn már vége lesz a multságnak, ha hozzád fog jönni a király, és kérdezni fogja mi bajod van? mondd nekie: ha azon két aranyfát ki nem vágatja onnand, annak a szagától meg kell halnod. Itten a király azon igen megszorodott, hogy ezen két aranyfát felesége kedvéért el kell veszíteni az udvarból; hanem mit volt mit tennie, kivágatta és csináltatott magának és a nagyfogú leánynak aranynyoszolyát. A király ezen ismét megörült: mely szép aranynyoszolyái hogy szobájába vannak, de a vén asszony megintlen kitanulta hogy azon fából lett volna azon két aranynyoszolya, és még azt is, hogy kellessék elveszteni; mondja tehát leányának: ne aludj ma éjtszaka, és csak hallgass: megszólalnak azok a nyoszolyák, hát mit fognak mondani? Itten a királynak beviszik a fürdőt; amidőn már megfürösztötték, kezibe adtak egy pohár álomport; melyre úgy elaludt, hogy majd csak a lélek is alig maradt benne. Valami tizenkét óra felé megszólal a nyoszolya, kin a király feküdt, s azt mondja: Ó felséges király, de szívesen és könnyen tartalak, mintha semmise volna ben ne, avagy rajta sem volnál; a leányé pedig megszólal alatta: én pedig ezen nagyfogú bestiát oly nehezen tartom, majdhogy le nem szakadok alatta. A leány azt mind jól hallotta, s azonnal elment az anyjához, és mind elbeszéllette, és a vén asszony tanácsából legott elmegy a királyhoz, felkölti álmából: hallod-e? ha azon két arany nyoszolyát széjél nem vágatod és ösze nem égeted, hát én a szagától meghalok. Ismét nagyon megszorodott azon a király, hogy kéréseit be kell teljesíteni; de mit volt mit tennie? összevágta és tűzre rakatta, és hogy megégett volna már, bújában a pernyét egy szakajtóban öszveszedte, és levitte a rózsás kertibe, és rózsái közé hintette, és egy éjtszaka azon elhintett pernyéből oly nagy szép aranyrózsabokor nőtt, hogy mikor kiment a király sétálni, igen nagyon megörült azon, és mindjárt a legszebbik rózsát leszakasztotta, és szobájába a feje fölé levő képre felszúrta, és szobája ettől felette szép lett. A király ennek igen megörült, hogy oly szépen

-64-

-65-

-66-

-67-

tündöklük minden azon rózsától. Amidőn a fürdőt szokás szerént estve a királyhoz beviszik, és megfürösztötték őtet, ismét egy pohár álomport adtak neki, melytől úgy elaludt, hogy reggelig meg sem mozdult a nagy álom miatt. A kis gyermek, kit a király magánál örökbe tartott, lábához feküdt, és a rózsá valami tíz óra tájba leugrott a ház közepire a kép mellé, és egyet fordult, a ház földjén megfésülködött, megmosta magát, akkor oda állott a király fölé és úgy sírt, rítt, hogy a szoba térdig volt aranygyönggyel teli. Ó felséges király, be hiába hoztad el bátyámat, nem különben engemet: még sem lehetek a tied! eztet mondotta: hogyha azonban röstelled álmodat érettem, eljövök még egyszer, de azontúl, nem tudom, jöhetnek-e vagy soha! Azzal csak elfordult tőle, a szobát szépen kitisztította, és ismét felugrott a kép mellé, megintlen csak rózsá lett belőle. A kis gyermek mind ezeket jól látta, és mit beszéllett volt, azt is hallotta. A király reggel amidőn felkelt, nem tudott ugyan a dologból semmit sem, a gyermek pedig félt nekie megmondani. Második estve is következik az idő, megintlen csak beviszik a királynak mindennapi fürdőjét; amidőn már megfürösztötték, egy pohár álomport adtak a kezibe; amely minutában megitta volt, azonnal elaludt tőle, és feltették ágyára, és ismét rácsukták ajtaját, de a kis gyermek ugyanazon estve is ágyának lábaihoz feküdt volt. Valami tizenegy óratájkor a rózsá megintlen leugrik a kép mellől a ház közepire, és egyet fordul, a ház közepin megfésülködik, és mosakodik, s olyanná változott mint életibe volt Gyöngyszín Ilona királyleány. Akkor megintlen oda megyen a király fölé, úgy sírt rítt, hogy a szoba térdig volt aranygyönggyel teli. Ó felséges király! be hiába hoztad el bátyámat egyetemben országomból, elveszejtettek mind engemet és bátyámat, még sem lehetek a tied! - eztet mondotta - hogyha azonban röstelled álmodat érettem, még egyszer el fogok jönni, de azontúl soha! és azonnal elment tőle, és egyet fordult a ház közepin, és felugrott a kép mellé; megintlen csak rózsá lett belőle. Ezeket pedig a gyermek mind jól látta s hallgatta; a király pedig, amidőn reggel felkelt, nem tudott semmit a dologban, a kis gyermek pediglen félt nekie a felől valamit mondani. A király itten mindjárt parancsolja kocsisainak hogy egy paripát nyergeljenek meg, mert kimegyen vadászni; és ki is ment, a kis gyermek pedig maga maradt azonba a szobába. A vén asszony is bement a király szobájába, hol a kis gyermek volt, s rá támadt hogy mit akar itten, amidőn semmi dolga nincsen? Itt a vén asszony előlvette a gyermeket s jól megverte; azzal a gyermek megijedett és elszaladt, és ott hagyta az udvart.

Amint a király haza jön, keresi a gyermeket, de sehol sem találhatja; azonnal öszvehivatja cselédeit, és kérdezi, hol van avagy hová lett, ki bántotta a gyermeket? Itt a vén asszonynak, mit volt mit tennie, meg kellett nekie mondani: felséges király, ő lejött a szakácsasszonyok közzé, és valamit eltört, azért reá ijesztettem és elszaladt. Arra azt mondja a király: no várj te vén boszorkány, én azt jól tudom hogy a gyermek a szobából ki nem jött, hacsak te nem mentél oda, mert ő addig a szobát soha sem hagyta ottan. Erre a király igen megharagudott, és felült lovára, és az agarakat összehivatta, ismét visszament vadászni az erdőbe. Itt pedig az agarak elszaladtak előre, és a kis gyermeket megtanálták egy bokor alatt az erdő szélén: az agarak megismerték őtet, és mutatták örvendetességeket, a bokrot körülfogták, és csak a farkokat csóválgatták örömköbe. Eztet amidőn még messziről látná a király, gondolja magában: Micsoda állat lehet ottan, hogy azok a kuttyák olyan nagyon örülnek nekie? Amidőn már oda ért volt, hát látja a kis gyermeket a bokor alatt ülni. Kérdi őtet: Édes gyermekem, hogy merted ott hagyni a házamat és hogy jősz te ki? Felkelt a kised, és kijött hozzája, és csak lova mellett jött mindig hazáig; és amidőn már haza értek volna, akkor mondja a kis gyermek: felséges király atyám, én nagy újságot mondanék neked. Szólj mi az? ne félj semmit. Ni az a rózsá, akit a kertből felhoztál, és a kép felett van, első estve tíz órakor leugrott a kép mellől, és elbeszéllette nekie, úgy amint valóban első estve volt; a második estve ismét eljött, de tizenegy órakor, és azt is szinte úgy elbeszéllette király atyjának, amint a dolog volt, és azt is megmondotta, hogy még utóljára el fog jönni ma, de soha többé, ha ma vele beszélteni nem fogsz. A gyermek továbbá azt mondja: Tudja-e, felséges királyatyám, mit csináljunk estvére? amidőn be fogják hozni a fürdőt, úgy is én tartom a gyertyát felette; amidőn már megfürösztik, kezébe adják azt az álomport: én akkor a gyertyát elejtem a fürdőbe, és elalszik; hanem azután azon pohár álomport meg ne igya, hanem lassan öntse le a fürdőbe, és vesse le magát az ágyba, mintha elaludt volna tőle, és azzal el fognak menni; azután így el nem fog aludni, mint most két éjtszaka, úgy is oda fekszem én a lábához; majd amidőn a rózsá lejön a kép mellől, megvakarom felséges királyatyámnak a talpát, de azért fel ne keljen addig, míg másodsor meg nem vakarom a talpát. Úgy kezdtek immár folyni a dolgok, mint a múlt éjtszakákon, de a király, bár nem aludt, fel nem kelt, csak amidőn a gyermek másodsor megvakarta a talpát: akkor ugrik a leánynak nyakába; te az enyim, és én a tied. Volt pediglen akkor ott a gerenda felett egy aranyszál vessző, és a kis gyermek azt mindjárt a királynak kezébe adja, hogy vágja vele a királyfit a zsákba mind addig, míg csak belőle ki nem ugrik; amelyet meg is cselekedett, és szegény Leányszín Bálint egyszerre csak a szoba közepire ugrott ki. Jaj, felséges király, de elaludtam! El bizony, te jó lélek, örökre is mind a ketten, hogyha ezen gyermek nem lett volna. Akkor mindnyájok elbeszélése után tudta csak a király melyféle csalárdással élt a vén asszony, csak hogy a maga leányát a királynak adhassa. Itten a gyermek mondja királyatyjának, hogy az a vén asszony leányostól együtt ördögséggel bir, amiért meg kell mind a kettőjüket égetni. És ezen gyermeknek javallására a király azonnal meg is köttette a vén asszonyt leányostúl, és egy szekér nádat kivitetett a város alá, be is rakatta azzal a náddal, meg is égettette a két csalárdot, és azután újra nagy mulatságot tartatott. Akkor vette elől az anglus király a portrét, de a leány sokkal szebb volt mint lerajzolva látszott; és így éltek sok esztendőket örömmel és boldogságban. A király a deákokat is megkerestette, akik csakhamar meg is találtattak, és őket érdemes rangba tétette a neki hozott ajándékért; ki nélkül soha sem is juthatott volna ezen örömhöz: így tehát azoknak hálálhatta, amint úgy is lett, és így van a mesének vége.

Volt a világon egy király, annak volt egy gyönyörű felesége, kinek e világon szépségre párja nem volt. A király maga is szép volt. Egyszer a felesége lebetegedett, és azt hagyta nékie testamentomba, hogy ha meg találna halni, addig meg ne házasodjék, míg csak oly szépet nem kap mint ő. Ugyanazon betegségben a királyné csakugyan meg is halt, s a király őtet eltemettette, és özvegységben élt egy esztendeig; azután gondolkozásba esett, hogy meg kellene nékie házasodni, de nem tanál semmiféleképen olyan szép asszonyt mint a volt felesége. Itt tehát gondolkozásában és bújában a király nagyon megsoványodott és elment országokat összejárni, de mi haszna, hasonló szépségűt az ő feleségéhez nem tanálhatott, s így megintlen visszafordult a maga országába. Volt pedig nékie egy szakácsa, a ki úgy tudta a jövendőt mint az elmúltat; ez kérdezte a királyt: ugyan felséges király, mi okból most olyan sovány, és ennekelőtte olyan szép és kövér volt? A király azt felelte reá: mi haszna, édes szakácsom, hogyha meg is mondom, te arról nem segíthetsz. Felséges király, én sem vagyok már hálá az égnek gyermek, sokat láttam és hallottam, hát hogyha tudnék rajta segíteni? Akkor a király mondja: tudod-e mit hagyott a megholt feleségem a testamentomba? hogy mindaddig meg ne házasodjam, míg oly szép feleséget nem tanálok, mint ő volt; már pedig sok országokat bejártam, és még sem tanáltam olyat; a miatt epeosztódik az én szívem. Itten a szakács azt mondja: vagyon egy még olyan szépségű, de nehéz lesz ahoz férni, t. i. vagyon az óriás királynak egy olyan leánya, mint az volt, de annak nagy vitéznek kell lenni aki ottan szerencsét akar próbálni, mert már sok vitézek ott hagyták életüket miatta. A király azt mondja: nem bánom hogyha életem oda lészen is, mindazonáltal azt a szerencsét még is megpróbálom, tehát adj énnekem igazi tanácsot, igazi útát, hogyha tudod. Itten a szakács mondja: Felséges király, vigyen magával katonaságot, egy batalion granatérost, egy svadron huszárt, és egy regement gyalogságot: amidőn már oda érkezik az óriás királynak gránicára, ottan lógerozza le tulajdon népeit, és úgy maga menjen be az óriás rezidenciába, és azon rezidencia alatt vagyon három aranyoszlop, és úgy irányozza magát, hogy ha gondolja magát legjobb vitéznek, kösse az elsőhöz a lovát, de ha nem bízik vitézségéhez, úgy kösse a hátulsohoz, úgy nem adnak oly nagy próbát. Ezen tanácsát a király mind jónak gondolta; elkészül tehát az ő népeivel, s egykor útnak indulnak; és amire oda érkezett népeivel egyetemben, őket lelógerozta az óriás gránica előtt, maga pedig lóháton bement, a rezidencia előtt leszállott, és úgy gondolkodik magában, és úgy határozta magát: legjobb fog lenni nekie a lovát a hátulso oszlophoz kötni, mert ő nem vélte magát a legjobb vitéznek lenni. Amidőn már lovát megkötötte volt; az aranyoszlop megzördült; itten az óriás király mondja leányához: ismét jött egy vitéz a házunkhoz. Az óriás királynak leánya kiszaladt a folyosóra, és visszaszaladt atyjához oly hírmondással; hogy még ez nem vitéz, mivel a hátulso oszlophoz vagyon lova kötve. Itten az óriás királyhoz felment a király; amint a többi között egymásnak köszöntenek mondja nekie: Isten hozott, barátom, mi járatban vagy? Én, barátom, a leányodhoz jöttem szerencsét próbálni, akarnám magamnak feleségül elvenni. Erre az óriás király azt mondja: hallod-e barátom, három próbán kell neked általmenni, ha azt megcselekszed, úgy örökösen a tiéd leszen, mert a leányom nagyon erős, és hatalmat vesz rajtad; Itt mindjárt is a legelső próbához állítják a királyt. Két óriás behozta a kardját és tarsolyát: Hogyha ezt a derekadra felkötöd, a fegyverit megtöltöd, és a lovát megnyergelvén felülsz a lovára, vele együtt kimégy vadászni: de a király a végit sem tanálta a kardkötőnek, mivel olyan egy rakásból állott, mint egy petrence széna. Behoznak egy puskát mint egy ágyu; de a király a földről sem tudta megmozdítani; s így mondja az óriás király nekie: Látod, ennek sem vagy ura, hogy mertél a házamhoz jönni? És így bevezették őtet a lovához, és kihozták nekie a leányának lovát, és itten, amint meglátja a ló őtet, kitátotta száját hogy befalja, de a király elszaladt előle úgy, hogy az utól nem érte, s bement egy szobába, magára csukta az ajtót, és így szabadította meg azon lótól az életét. Parancsolta tehát az óriás király kötözzétek meg, és vigyétek őtet a legerősebb tömlöcbe, hogy ily hitvány ember hogy mer a leányommal próbálkozni. Ezen parancsolatot véghez vitték, és letették a legalsóbb tömlöcbe, és katonákat rendeltek mellé vigyázatul. Azon idő alatt, míg a király tömlöcbe volt, az óriás király a kocsisát hazugságban tanálván, háza előtt egy oszlopot csináltatott, s a kocsist fél lábánál fogva arra felakasztotta; Itten hamarjában az óriás király kocsist nem kapott a négy ígás ló mellé, kihozatta tehát azon királyt, akit tömlöcbe tétetett, és kocsisnak tette melléje. Amidőn már hosszú ideig kocsiskodik, és búsul azon ki volt ő, és mivé kellett magát tennie; az ő szakácsa az ő állapotját mind tudván, gondolja magában: el kellene nekem királyom után menni, és őtet kiszabadítani rabságából; és itten a szakács azonnal csináltatott magának egy királyi ruhát, és ő is annyi katonaságot vett magához, mint a király, és elindult utána. Amidőn már oda érkezett, a gránic előtt lelógerozta embereit és maga benyargalt a városba, és leszállott lováról a rezidencia előtt, az első oszlophoz kötötte lovát; azután felment az óriás királyhoz, köszönnek egymásnak, és kérdezi tőle az óriás király: Micsoda járatban volna? Ez is azt mondotta: leányodhoz jöttem szerencsét próbálni. Az óriás király mondja, hogyha te azt megteszed, amit az én leányom, úgy magadévá teszed; és itt az óriások behozták a kardját tarsolyát a leálynak, és nem késődött vele, hamarjában a végit megkapja, és a derekára köti; a puskát is behozták nekie, egyik kezibe tartja, a másikkal pedig lőtt, és az ablakhoz megy, és látja, hogy azon felakasztott ember még is ottan kínlódik féllábon, akit az óriás király felakasztatott: nekie céloz a lábának, amelyet el is tanált, és így a felakasztott ember leesett, és elmozdított bármely nehezen. Így tehát levezették a szakácsot királyi ruhában az udvar közepire, és kihozták nekie azon mérges erős lovat: gondolta a princeszné, hogy amely szempillantásban meglátja, azonnal el fogja nyelni, de a ló nem bántotta, hanem hozzája megy, és nyalogatja, ő pedig a lovat megnyergelte és felült, a kaput sem kereste, hanem csak a rezidencián felül ugratott; így a leány is felült a másikra, utána nyargalt, de hírért sem hallotta, és így a leány visszafordult, és mondja az atyjának: ez ám a nagy vitéz, kinek párját sohasem hallottam. Visszajön a szakács is egy kevés vártattal, mondja az óriás királynak: no barátom, mit akarsz még adni próbául? Nem adok már többet semmit, hanem tied már a

-75-

-76-

-77-

-78-

-79-

leányom: az is erős, de te még erősebb vagy, ki nem foghat rajtad. Amint a leány oda ment hozzája, megöleli a nagy vitézt adott csókjaival, és mondja: enyém vagy, gyöngye szerelmem: itten az édes atyám előtt fogd meg a jobb kezemet; és így felmennek a rezidenciába, és az atyja mondja: hallod-e barátom, soká ne halaszszad, hanem esküdjetek öszve. Itten tíz napot vetett nekie az öszveesküvésnek.

-80-

Ezen idő alatt lement a királyi ruhába felöltözött valóságos szakács a kocsishoz, aki királya volt, és mondja a kocsisnak: no felséges király, ösmér-e engem? Azt feleli nekie: felségedet ugyan nem ösmérem. A szakács azt feleli nekie: én vagyok a volt szakácsa, aki a tanácsot adta volt. Itten azt mondja a király: tehát, lelkem, mit keressz itten? Én jöttem felségedet rabságából kiváltani, megnyertem a leányt, tíz napokat adtak az esküvésre, ime felséges király, itt vagyon a ruhám, öltözzék belé, azután nem fogják vélni hogy az én személyem nem lenne, és leszek én azon ideig kocsis, míg innet elmegyünk. Felöltözött a király a szakács királyi ruhájába, és felment a maga szobájába. Amidőn már, az idő elérkezett az esküvésre, a király esküdött meg, nem az erős vitéz; lakodalmat tartottak sok ideig; azután lement a megesküdött király szakácsához, ki most s kocsis helyett volt: Mitévő legyek? adj már most tanácsot. A szakácsa azt tanácsolta nekie, hogy búsúljon, és ha az óriás király kérdezni fogja, miért búsul, felelje: azért, minthogy ily messze vagyok eltávozva országomtól, és hogy régenten nem láttam. Az óriás király kérdezi őtet: miért búsul? Azért, mivel haza szeretnék már menni a magam országába. Itten feleli nekie: azon ne búsulj, ha hamarabb szólottál volna, feleségeddel együtt már elmehettél volna. Itten mindjárt tizenöt napot vetnek az elkészülésre; és itt vannak az istállóba különbnél különb lovak, válaszsz magadnak. De a szakács azt javasolta királyának: csak azon négy igás lovakat válaszsz, ahol ő vagyon. A király amidőn ezen lovakat kiválasztotta, mondja az óriás király: mely okból nem választott szebb lovakat, amidőn itten szebbnél szebbek vagynak? de erre aztat mondotta, hogy az útra úgy sem kell a parádés ló, hanem aki húzni bír, mivel messze földre kell mennünk. Itten a király megengedte nekie mind ezeket, és az óriás király még azt mondja, adok egy olyan kocsist, aki már régen nálam szolgál; de ezt megköszönte a király, és azt mondja nekie: a kocsist ne szakaszsa meg a lovaktól, mivel a másik nem tudná a lovaknak szokását, s így az út-alkalmatossága alatt megsoványodhatnának az erős lovak, a melyekért nagy kár volna. Ezt is megengedte az óriás király: látod, pedig az rabszolga, mindazonáltal még is eleresztem veled, hogyha a magad országában is erős őrizet alatt vigyáztatsz reá.

-81-

-82-

Amidőn már az idő eltölt, és el kellett nekiek menni; mondja a szakács a királynak: engemet többé másképp ne nevezzen, mint kocsisnak, különben észreveszi a felesége. Amidőn az óriás királytól a két öszveesküdtek elbucszúztak, ezeknek utána lejöttek; itten, minthogy a király hamarabb lejött mint a felesége, azt mondja hamarjában neki a kocsis: a városon kívül vagyon az óriás király virágos kertje: ha mondani fogja feleséged: megállj kocsis, hadd szakaszszak három rózsát, amilyen szép vagyok, annál is hétszerte szebb leszek; csak parancsolja felséged: hajts kocsis, mivel attól nem hogy szebb lenne, hanem inkább hétszerte erősebb, nem bírunk oztán erejével. Amint már felültek, kiértek a város szélire, és akkor mondja a király felesége, amint a kocsis megjövendőlte: Megállj kocsis, hadd szakajtsak legalább három rózsát; de a király azt felelte: hajts kocsis, ne töltsük hiába az időt. Onnet csakugyan jó hamar el is mentek. Amint már a gránicon által érkeztek, a magok népét, a magok által ott hagytak volt, visszavitték magokkal. Amidőn már saját országokba beérkeztek, nagy ágyuszkításoknak üdvözlésivel tisztelték, és harmadnap múlva a szent János templomába a király a feleségit megkoronáztatta, és így boldogul éltek hosszas ideig.

-83-

A királyné meg nem tudta, ki volt a vitéz, gondolta az urát annak lenni, de pedig a kocsis volt. Egykor estve, amidőn lefeküsznek, öszveperlekednek egymással: a király felkel az ágyából és elmegy a kocsishoz, és előlbeszéli az ő történeteket; a kocsis kéri tőle a ruháját: hadd menjek én fel; amelyet oda is adott; felöltözve felment, és magával vitt egy háromágu korbácsot. A királyné itten minthogy meg nem ösmerte, nem szüntette a pört; azonban a kocsis nekie megyen a korbácscsal, és úgy öszvevágta oldalait, hogy ötöd napig feküdt ágyában. Itten a kocsis kiment, és ismét oda adja a királynak ruháját, és elbeszéllette a vele tett történetet, és meg-megtanította a királyt, hogy micsoda szavakkal jött ki a házból, minthogy a királyné ki nem tanulta, hogy ki volna itten a mester.

Egykor a király elment diétára, és azon idő alatt egy vén asszony azt mondotta: Felséges királyné, nem a tulajdon hitvese olyan erős, hanem a kocsis, és az is verte meg a felséges királynét, mivel a király lement hozzája, és a ruháját elcserélte. Itten azt mondja a királyné: lehetetlen az, vén banya, mert magam tapasztaltam hogy a király nagy erővel bír, és micsoda próbákat tett az atyám házábanál. Hiszen ott is a kocsis volt a mester; mivel itten volt a királynál szakács, és ez adott nekie tanácsot is, és úgy csalták meg felségedet, ott is így cserélték ki ruhájokat. Itten a királyné azt mondja a vén banyának: már elhiszem a szavadat; hát hogy kellene nekem ezen kocsist elveszejtetni? Azt mondja a vén asszony: Amidőn a király haza jön, tegye magát beteggé, és kívánjon a kocsis szívéből és bal keziből enni, azt a király majd megteszi, minthogy a felséges királynét nagyon szereti. Már amidőn a király levelet küldött haza, hogy ekkor meg ekkor megérkezik, már harmadnap előtt beteggé tette magát. Amint már a király, haza érkezett, és feleségét tudakozta, mint vagyon, és itten mondja nekie: én, szívem, meghalok, ha nem segítesz rajtam. Hát lelkem mit kívánsz? mindezeknek eleget teszek. Ennekem más nem kellene, mint a kocsisnak a szívéből és bal keziből legalább csak egy harapást ehetném, mindjárt jobban lennék. Itten a király azt mondja: azt nem tehetem, hanem mást akármit kérsz, megadom. Nekem más nem kell, és ha kívánságomat be nem teljesíted, huszonnégy óra alatt meghalok. Itten még jobban elhagyta magát a királyné; és úgy a király lement a kocsishoz, de a király nem mer neki szólni, mert a vele tett sok jótéteményei eszébe jutottak, hanem a kocsis megszólítja: ugyan miért búsul felséges király? Én nem búsulok, hanem azon gondolkozom, hogy a diétán nem

-84-

-85-

jól ment a rendelés; de a kocsis azt feleli: jól tudom én miben mesterkedik felségednek felesége; és egyszersmind mondja a kocsis: felséges király én azt is megengedem, de nem eszik ő abból. Bal kezemet vágassa el, és a szívemet ne bántassa, hanem hozasson egy esztendő malacot, és vetesse ki a szívit, meg nem ösméri ő azt, és adjon énnekem egy levelet, úti költséget, hogy azon levélre mindenütt kaphassak enni és inni; én annyira el fogok menni, hogy még soha hírért se hallom ez országnak. Itten a király azt mondja: no, kedves feleségem bár kedves cselédem a kocsis, mindazonáltal kedvedért azt is megcselekszem; itten melléje strázsát rendeltetett, és hogy holnap reggel kiviteti. Amidőn reggel kikisérték a kocsist, amidőn az akasztófához, vitték, a hóhér melléje áll, és elvágta balkezét, úgy a disznót is előhózzák, és kivették a szívit; a borbély pedig beköti a kocsisnak az elvágott kezit, és elbocsájtják; az itt való katonaságot mind megesküdtette, hogy a királynénak senki ki ne vallja. Így a kezét és a disznónak a szívit, egy arany tányérra tették, és eleibe vitték. Amidőn a királyné meglátta volna, mondja: nem kell énnekem, csak hogy elveszejtetted a csúnya orgazdát. Akkor nekie megy a királynak, és hétszertebb jobban megverte, mint őtet megverette, és még a rezidenciából is kihajtotta, annyira, hogy már kondásságra jutott, mert mindenütt kergették és üldözték; azt megfogadtaták vele hogy ő a királyt soha nem is ösmérte, hanem hogy mindig kondás volt gyermekesítől fogva. Azalatt a királyné princekkel dombérozott, és nem mertek nekie véteni, mivel nagyon erős volt, úgy cselekedett az országban amint maga akarta.

-86-

Jól vagyon; lássuk már, hogy vagyon dolga az eleresztett kocsisnak. Elment ő már idegen országba, és egykor útjában öszvetanátkozik azon kocsissal, akit az óriás lábánál fogva felakasztott, és itten tudakozza tőle: Hallod-e pajtás, hová indultál? Azt mondja: én bizony országomból bújdosok. - Tudakozza tőle: ösmersz-e engem, pajtás? - Erre azt feleli: én nem ösmerek. Én vagyok azon ember, akit az óriás rezidencia előtt az akasztófáról lelővött. - Erre azt mondja nekie: Hát te hol jársz? Én az országomból bújdosok. No látod, a király a jótéteményemért mint fizetett: én váltottam ki őtet az óriás királytól rabságából, és még is a szívemet és balkezemet el akarta vétetni felesége kedvéért; de még is köszönöm nekie, hogy a szívemet ki nem vétette, és adott uti költséget és olyan levelet, melyre széles e világon reá enni és inni kaphatok. No tehát, kedves pajtás, gyere menjünk együtt. Ők tehát sok ideig együtt utaztak, és egyszer beérnek egy nagy erdőbe; és ottan az estve is reájok érkezett: csináljunk édes pajtásom egy kis kunyhócskát; de mivel hosszas esős idő volt, kiszorultak a kunyhóból; tehát beásták magokat a föld alá, annyira már, hogy ottan két hetekig tengelődnének, és minthogy ottan már megszokták volt, nem akartak onnet elmenni, és ott magoknak mindeneket megszereztek; és gondolták, hogy őnekiek semmi sem hibázik. Akkor mondja a kocsis, akinek a keze el volt vágva: hallod-e, sánta pajtás, - az pedig úgy hitta: csonka pajtás; - vajon, mi volna itten nekünk még jó? édes pajtásom, minekünk jó volna egy leány, a kinek kötelessége lenne mireánk főzni és mosni; de azt mondja a sánta a csonkának: hallod-e pajtás, hol veszünk mi itten egy leányt; azt mondja a csonka: hallod-e sánta pajtás, van ebben a városban egy özvegy királyné, és annak van egy fia, és három leánya, hozzuk el a legkisebbiket. Itten mondja a sánta: de pajtás, hogy hozzuk mi aztat el? Erre megint mondja a csonka pajtás: csináljunk mi egy szekeret, és majd te abba belé ülsz, mert nem jó a lábad; én pedig bele fogódom, ha kezem hibázik is, de a lábam jó. Majd elhúzlak én téged ülve. Te is megfogod a ki kezédbe akad, úgy a templom eleibe megyünk; hát a királyné fiával elől jön, öregebbik leánya utána, és úgy a legkisebbik utóbbá; és amidőn neked alamizsnát akar adni, hát fogd meg a kezit és rántsd a taligába, és úgy elszaladok én veletek, hogy soha hírünket, se hallják. Amidőn már a talyiga készen volt, beleült a sánta, a csonka belefogódzott, és úgy bementek a városba, a templom előtt megállottak, és mint a többi koldusok úgy várták a szerencsét. Egykor itten jön a királyné három leányival, és osztogat pénzt a koldusoknak, úgy azután a leányai, elsőbb az öregebbik, úgy a középső, s úgy legutóbb a legkisebbik. Mikor már nézte a csonka, hogy az adományokat a sánta elveszi, és hogy a leányt elkapja-e? amidőn a legkisebbik adott nekie adományt, általkapcsolta a kis királyleányt, és felvette a kocsiba, a csonka pedig úgy elszaladt velök, mintha az ördög vitte volna őket.

-87-

-88-

-89-

A királyné azalatt bement a templomba, anélkül hogy visszanézett volna, és leült a maga székebe, és úgy tanálta megnézni leányait: hát látta csak ketteit ottan lenni, s tudakozza a legöregebbtől: hát a legkisebb hol vagyon? Azt feleli: én nem tudom. Hiszen most jött utánunk. A királyné felkelt, és kiment a templom eleibe, s ottan tudakozta a koldusokat, hogy nem láttátok-e, hogy hova ment volna leányom? A koldusok azt mondták: igen is láttuk, hogy itt volt két koldus egy kocsival, az egyik benne ült, a másik pedig húzta; az egyik bekapta a kocsiba, a másik elszaladt velek, s egy szempillantás alatt még hírért sem hallottuk. Erre a királyné bement a templomba, és mondja a két leányának a dolgot hogy mint vagyon. Mind a hárman vissza mentek tehát a templomból haza, és küldöttek levelet mindenfelé, hogy a legkisebbik leányát a királynak ellopták, a ki tudja hogy merre van, avagy ki vitte el, nagy ajándékot fog kapni a királynétól; de itten őket sehol sem találja a levél, mert ők sem falun annál inkább városba nem laknak, csak kívül a hegyek közt, a nagy erdőségbe.

-90-

De lássuk azokat is. A legkisebbik királyleány azalatt a kunyhóba érkezett; mondják neki a csonka és sánta pajtás: itten fogsz velünk együtt lakni; ne gondolkozz semmit, nem lesz teneked semmi bajod, itten lesz, teneked enni és inni valód, ha mink meg nem halunk, te sem halsz meg; a lesz pedig a dolgod hogy főzöl és mosol reánk, mivel mi mindaketten kimegyünk mindennap az erdőbe vadászni. Így vannak ezek vagy két hétig; azalatt egy vén asszony oda szokott járni a leányhoz, és amidőn a vén asszony bejött a szobába, a leány magát azonnal hanyatt vetette, és úgy szopta a vén asszony a mellit. Itten a leány nagyon kezd soványkozni; ezt észreveszi a csonka; szert másnap, amidőn kimentek, kezdi előlbeszélteni a sántának: hogy a mi leányunk nagyon soványkodik, mi baja, lehet annak? A sánta mondja: annak vagy szeretője volt odahaza, és azt sajnálja, vagy más belső nyavalyája van. Mondja a csonka: ha haza fogunk jönni, majd megkérdezzük, és ha meg nem vallja, meg fogjuk vizsgálni. Amidőn már haza mentek, tudakozzák

a leányt: mi bajod van? mondd meg nekünk, mért vagy olyan sovány, hiszen ételed italod nem hibázik; vagy a szeretődön búsulsz? vagy másféle bajod vagyon? Itt ezekre a leány semmit sem szól, és csak azt adta feleletül, hogy semmi baja sem volna, és szeretőm odahaza nem is volt. A sánta azt mondja a csonkának: nézzük meg jól, mi baja lehet nekie; mire a sánta megfogta, a csonka pedig ruháját fel akarta oldani: de erre a leány kiáltja: bocsássatok el, megmondom mi bajom vagyon; kendtek mindennap hat órákor elmennek, – és itt hagynak engemet; akkor egy vén asszony jön hozzám hét órákor, és úgy hatalmas vagyon nekie, hogy ha engemet meglát, kell hanyatt feküdnöm hét órától egész nyolcig, és mellemet szopja: az emészt el engemet. Akkor a csonka azt mondja: no sánta, ezt holnap megvárjuk: én idebent elbújok, te pediglen odakint, és vedd a nagy fejszét kezvedbe, és úgy várjad; ha bejön az ajtón, megkaparítom, és neked kiáltok. Ígyen ők másnap a szokott időre ki nem mentek, hanem amint elhatározták magokban, úgy el is végezték. A vén asszony amidón gondolta már hogy ők kimentek volna vadászni, elment a leányhoz, és kinyitja az ajtót, a leány hanyatt esik, a vén asszony meglátja a csonkát hogy eleibe ugrik, vissza akar menni, de megfogja a csonka ötet erősen, s elkiáltja magát: ide sánta pajtás! A sánta mindjárt beugrott a fejszével: fogd meg csak csonka pajtás, majd megrakom én: tartja a csonka a félkezével, a sánta pedig jól megverte, még a csontjait is összeverték nekie; a vén asszony reménykedik: bocsássatok el, mindaketten nyomorúltak vagytok, épet csinállok belőletek, vezetlek olyan forrásra, hogy ha bele teszitek kezéd és lábad, az hétszerte jobb lesz a másikanál. No gyere hát, vezess oda, úgy többé nem bántunk. Amidón már a forráshoz értek, a sánta mindjárt be akarta dugni a lábát, de a csonka nem hagyta: várj, törj csak elébb le egy gallyat, és nyújtsd belé, hogy nem csal-e meg ez a vén boszorkány. Amidón az én sánta pajtásom a gallyat szépen benyújtja, azonnal lángot vet; akkor mondja a csonka: üssed, majd tartom én ötet; és nagyon megverte a vént egy nagy doronggal. Amint a többi között rimánkodott: ne verjetek többé, gyertek, már mostanában igazán oda vezetlek; a másik forráshoz is elvezette őket, és mondja nekie; nyújtsd bele csak, csonka, a kezedet; de a sánta bele vetette a vele hozott dorongot, és az is mindjárt lángot vetett; megint mást tört, s verte a vén banyát; ez pedig ismét rimánkodott, hogy minden bizonynyal már oda vezetlek benneteket. Itten megengedték nekie; vezeti őket a harmadikhoz is, és mondja a vén asszony: ez az a forrás, akivel biztattalak; belé vetettek egy száraz fát próbául, hát mindjárt kifakadt; a lábát belényújtja a sánta, és kiveszi belőle, és különb lett mint a másik. Akkor mondja a csonkának: No látod, nem vagyok már sánta. Gyere tehát, fogj meg engemet is, hadd nyújtsam belé én is a kezemet. A volt sánta addig tartotta a csonkát, míg ez a kezét benne tartotta. Már a csonkának is jó a keze, akkor mondja a volt sántának: no pajtás, már mostanába nincsen semmi bajunk, most verjük már meg ezen vén boszorkányt, hogy ne csigázhasson senkit; és ketten addig verték, míg csak szuszoghatott, s végre meghalt, akkor ott hagyták, és magok visszamentek a leányokhoz.

A szokott időben a két pajtás ismét kimegy vadászni, és a leányokat látják, hogy mindennap jobban s jobban hízik; kevés idő s alatt egészen helyre jött. Egykor amidón kimentek, azt mondják egymásnak: Jó volna egyikünknek a leányt elvenni, a melyikünket jobban szeret, tégedet, vagy engem: ha tégedet szeret jobban, én hozzája se nyúlok, de ha engemet, úgy te se nyúl hozzája. Ha estve haza megyünk, majd megtudakozzuk tőle. Amidón jókor hazamentek, tudakozzák tőle: melyikünket szeretsz jobban? mondd meg azt. A leány azt mondotta, hogy én szeretem mindakettőt; de a csonka azt mondja: amelyikünket jobban szeretsz, az elvesz tégedet: úgy beszélj már mostan. A leány a csonkát választotta, és meg is esküdött vele; a sánta haragudott, hogy ő anélkül maradt. Azt mondja a csonka: ne haragudj pajtás, majd teneked is szerezzünk egyet. De kít vegyünk el nekem, hiszen senki sem lakik itten? Azt mondja a csonka: van még nekie két nénye, elvehetjük egyikét teneked, hiszen már nem vagyunk nyomorúltak; szerezzetünk pénzt is; és valóban igen is sokat szerezték. Amidón már pénzt jóformán szerezték, azután magoknak tisztességes ruhát csináltattak, és azután útnak indultak az özvegy királynéhez, és az útnan kérdezi a csonka feleségitől, hogy mely móddal ösmerhetik meg a fiatalabbikat? Azt mondja: az öregebbik az asztalnál jobbról fog ülni, a fiatalabbik pedig balról, és így a leánynak megparancsolta hogy meg ne merje mondani, hogy ő a legkisebbik leány, míg ő maga ki nem fogja vallani. Mikor már most a királynéhez beértek, és bevett szokás szerint köszöntek, az szívesen fogadta őket, és tudakozza hogy mi járatba vannak? Felelik: mi szerencsét jöttünk próbálni a leányához, ha elsülne feltett szándékunk! A királyné szívesen ajánlotta: ime itten vagynak ketten: tetszésök szerint engedelmet adok választani, ha pedig úgy tetszik, magam is itt vagyok, anélkül is özvegyen élek, és máskülönben öreg sem vagyok még. Amidón már az ebéd következett, a két leány leült a királyné mellé; a csonka tudakozza: vagyon felségednek még több leánya ennél a kettőnél? a királyné azt mondja, már több nincsen. A csonka tovább tudakozza: nem is volt soha több? feleli a királyné: volt még egy, de két gazemberek ellopták ötet. A sánta kérdezi; hát megösmerné-e felséged, ha még megláthatná? Hogy ne ösmerném meg amidón balkezén vagyon egy jegy, amely soha elmúlni nem fog. Amidón már az ebédnek vége lett volna, a sántának odaadták a fiatalabbikat. Amidón már a kézfogás is megvolt, és a lakodalmat a legnagyobb multság alatt szentelték, az özvegy királyné a lakodalom alatt mindég csak az elragadt leányát óhajtott: akkor jelenti ki magát a legkisebbik leánya: hiszen, édes szülém, én vagyok a legkisebbik leány. Az anyja pedig addig nem hitte, míg csak a balkezét meg nem nézte; itten legnagyobb öröme volt a királynénak, hogy az ő kedves leánya előlkerült.

Amidón már a lakodalomnak is vége lett, a királyné rövid idő alatt meghal, és így a csonkára és sántára maradt a királyság. Itten a csonkát mindjárt felkoronáztatta az ország királyának, a sánta pedig legfőbb generálissá tétetett, úgy hogy ha a csonka meghal, a sántára fog maradni a királyság, a csonka pedig a többi között a régi volt királyáról is gondolkozott, aki egykor kezét elvágatta, és ugyan tudta minden állapotját, hogy vagyon a királynak a dolga, és hogy ő kondás. Mondja tehát a sánta pajtásának: Gyere velem, látogassuk meg ötet! Az elkészülések után elmentek hozzája, és csak kívül a mezőn keresték ötet, s amidón megtanálták, elszaladt volna

tőlök, de nem bocsátották, és tudakozzák tőle, mint vagyon az országa? Feleli: én nem tudom, mivel csak kondás vagyok. A csonka tehát megszólamlík: hát felséged ösmer-e engemet? A kondás feleli: én nem, talán soha nem is láttam; feleli: én vagyok a volt szakácsa, akinek a kezét elvágatta; s tudakozzák tőle: mint vagyon a felesége? feleli: most is csak az udvarbeli főurakkal éli világát, engem nem is ösmer, és nem is tudja hollétemet. Itten felvették a hintóba magokkal, és felvezették. A királynétől tudakozzák: hol vagyon az ura: a királyné azt mondja: Ennekem uram nincsen, volt, de már régen meghalt. Akkor beviszik eleibe a kondást, és kérdik tőle, hogy ösmer-e ezt az embert? A királyné feleli: soha sem is láttam. A csonka tudakozza: hát engemet? a királyné mondja: biz én nem tudom ki légyen; akkor mondja: én vagyok azon ember, akinek a sziviből enni és kezét elvágatni kívánta. A királyné itten megijedt, hogy még annak a vitéznek élete megvagyon, akkor mondja a csonka: hallod, rossz asszony, ez a te urad, ez a kondás, hogy merted a háztól a királyt elveretni? de megszenvedsz mindenekért. Erre a királyné letérdpölt előttök, és úgy kérte őket, hogy csak most engedjenek meg neki, soha többé azon cselekedetet tenni nem fogja. Az asszonynak pityergető kéréseire megengedtek azon feltétel alatt, ha az urát még magához veszi és fogadja, hogy legkissebbé sem fog nekie véteni. A kondás uramat felöltöztetik királyi ruhába, és úgy ismét újra megkoronázták, és királylá maradt a maga országába. A csonka mondja a királynénak: míg én élek, és legkevesebbet is fogsz véteni, és én megtudom, azonnal megjelenek. Így ezek után együtt istenesen éltek, és a csonka sánta pajtásaival megint visszamentek a magok országába. De a szegény csonka nem soká élt, a sántára maradt a királyság fiúról fiúra, azután azon országbéli uradalom is, és ha magzatja ki nem fogyott, még most is kormányozza azon királyságot.

-97-

-98-

Jól vagyon. Minthogy pedig a csonka király úgy reá ijesztett azon erős királynéra, nem mert legkissebbet sem véteni. Egykor még is kedvetlennék mutatta magát a királyné; kérdé tőle a király: mi bajod vagyon? feleli: semmi, és így tart valami egy hétig, egyik sem tudott semmit a csonka haláláról. A többi között mondja a király a feleségének: édes lelkem, teneked legkevesebb kedved sincsen, én ugyan nem akarlak szomorítani unalmas beszélgetésemmel, hanem minthogy csak a magánosságot kedvelled, én írok mostan a volt szakácsomnak, mostani királytársamnak, hogy látogasson meg engemet. Eztet meghallja a királyné, mondja nekie: hiszen édes lelkem, koránt se gondoldjad, hogy talántán rossz végett vagyon szomorú ábrázatom, hanem, mondja a királyné urának, lásd én igazán megvallom, azért szomorkodom úgy, hogy megbántam bűneimet; no csak gondold meg, a volt szakácsod segített téged erre, hogy engem megkaphattál, és mi oly kegyetlenül bántunk vele, ez bizony mind az én vétkem, és még is hogy jött rajtad segíteni! De ezt én soha nem tettem volna, ha a házunknál lévő vén boszorkány nem támasztott volna engem beszéddel; ezzel mondja: engedj meg édes uram, soha erőmet használni nem akarom. Akkor megbocsátott feleségének a király, és így éltek, míg meg nem holtak. A vén asszonynak pedig azt mondotta a király: no lásd, te vén lélek, hatalmamban vagy most, de én teneked semmit sem teszek büntetésül, mivel nincsen a világon nagyobb erkölcs, mint ellenségének megengedni. És így lett vége.

-99-

XVI. A BUZOGÁNYOS GYERMEK.

-100-

Volt egy időben egy szegény ember, ki valamely városban ökörscordás volt; nekie pedig egy fia. Ez a fiú egy időben odakint volt a marhával, és arra tizenkét furmányos szekér jött, és mind teli volt rakva sínvassal, és olyan helyre mentek, ahol iszonyú nagy sár volt, és elakadtak. Itt a lovakat mind eleibe fogdosták egy-egy kocsiba, még sem birták egyikét is kivontatni: a gyermek pedig nézi ezeket mint kínlódnak; egyszerre meggondolja magát, és oda megyen hozzájok, és azt mondja: Adtok-e nekem annyi vasat, a mennyit elbírok? én mindjárt kivontatlak innét titeket. Itten a furmányosok csak a szemibe tekintenek, hogy micsoda ember? hisz ez nem bír el csak két darabot se, de még is mondják nekie, mindegyik közülök javasolta: hogy csak vontass bennünket mind ki, elvihetsz a mennyit elbírsz. A gyermek itten egyenként a kocsikat megfogja, és mind ki rángatja a sárból; akkor nekie megy az elsőnek, és a többit is mind felvette a vállára. Hát megijednek a furmányosok, csak nézik csak nézik, a gyermek hogy elviszi a vasat mind, még se mertek nekie szólni, mert hogyha ezen sok vasat el bírta vinni, gondolták magokba, hát minket, ha még annyian lennénk is, mind összever. Itten a gyermek beviszi a vasat egyenesen a városba, a kovácshoz, és mondja nekie: hallod-e, kovács, ebből a vasból énnekem még ma csinálj e g y buzogányt. A kovács azt feleli nekie: fiú, a bizony könnyű volna, csak volna oztán olyas valaki, aki azt forgatná is. Mondja a gyermek: ha tik nem birtok vele, itt leszek én és majd elforgatom. Akkor a kovács azon tizenkét szekér vasat mind összetette a tűzre és összezsínálta. Amidőn már kész volt, a gyermek felvette vállára, és kivitte a marhához. Itten estve kimegy a gyermekhez az atyja, és megmutatja atyjának, mely jó botja vagyon! Feleli, jó biz a, de nem tudom hogy hol vetted? A gyermek azt mondja reá: akarhol vettem, csak hogy van, és most enyim a bot. Itten a gyermek szinte úgy hajigálta a marhákat azzal a buzogánnyal, mint az apja az ő botjával, pedig akit ért, mindjárt leesett azon marha; a város elei pedig eztet megtudta, hogy efeleképen agyon veregeti a marháit, behivatják az apját a városházához, és azt mondják nekie: hogyha a fiadat el nem csapod, minden jószágodat elveszszük. Kimegy tehát a csordás a fiához, és megmondja nekie, hogy mit akar a város elei óvele csinálni; akkor csak felvette a gyermek a buzogányt a vállára, és bemegegy egyenesen a városházához: halljátok-e? hát ti engemet nem hagytok meg itt az atyámnál? én elmegyek, de ha megtudom hogy legkevesebbet is cselekedni fogtok az atyámmal míg visszajövök, úgy mindnyájakat összeverlek ezen buzogánnyal. Ezek után elment a gyermek bújdosni; annyira ment már, hogy egyszer rátalál egy oroszánra; kérdezi: hallod-e, oroszán, hova mégy te? Én bizony bújdosni megyek. Hát gyere velem, én is azon feltételben vagyok. Itten már

-101-

-102-

ketten voltak, s tovább mentek; ismét találnak egy medvére; a gyermek azt is felfogta magához; itten egyszersmind megörült ennek a gyermek, hogy jó két erős vadállatja vagyon őnekie; hogyha még egyet találna, annál jobb lenne. Amint mennek, ismét talál a gyermek egy farkast, és azt is felfogta, s itten mondja magában: már nem félek, akármerre megyek a világban.

Itten találtak ők egy erdőt, és megállottak az erdő alatt, a gyermek pedig bement az erdőbe, és fogott azonnal két szarvast, és széjelosztotta három vadjainak. Ebben az erdőben pedig volt egy ördögös vénasszony, az pedig megleste volt hogy mit csinál a gyermek, de közel nem mert hozzája menni a boszorkány, minthogy félt tőlök. Itten a három vadak jól laktak, a gyermekre pedig már az álom is reá érkeztén, mondja vadjainak, hogy ő lefekszik, hanem hogy közületek egy mindig ébren legyen, kettő pedig mindig nyugodhatik velem együtt. Legelsőbb is az oroszlán maradt fen egy óráig; amidőn már az egy óra elmúlt, akkor felköltötte a medvét: hallod-e, jól vigyázz az óra alatt, hogy el ne aludjál; itten az oroszlán is lefeküdt. Amidőn ennek is az órája elmúlt, a medve felkölti a farkast: hallod-e, kelj fel, mivel elmúlt már egy óra, de jól vigyázz, el ne aludjál, avagy itt ne hadd a helyedet; ezek után a medve is lefeküdt. A farkas, minthogy úgyis hamis, eszébe jön: jó volna talán nekie az erdőbe menni, hát ha valamely vadat találna azon idő alatt míg pajtásai aludnának? Azzal ott hagyta őket, és bement az erdőbe. A vén asszony pedig ezt jól tudta volt, hogy ez elment, és a többi hogy alusznak, akkor oda megy, és a gyermeknek elvágja a nyakát. Itt a farkas egyszer előjön, mindjárt megjíjed, hogy a gazdájának el volt a nyaka vágva; nem szólt ő a többinek, hanem csak lefeküdt a többi közzé, majd azt gondolják hogyha felkelnek, hogy ő csak elaludt volna.

Egyszer az oroszlán csak felkel, hát látja hogy a gyermeknek a nyaka el vagyon vágva, mindjárt felkölti a medvét, és mondja nekie: látod-e, elvágták a gazdánknak a nyakát; akkor a medve oda megyen a farkashoz, mivel a medvének úgy is jó nagy lábai vannak, s úgy megütötte a farkast, hogy fekvéséből jó nagy hajításnyira odább esett. Amidőn visszajött, kérdezik tőle: hol voltál, s mért hagyta itten a helyedet, avagy minek feküdtél le? látod a gazdánkat már megöletted valaki által: itten más mód nincsen, hanem hozz olyan füvet, amelylyel a nyakát oda ragaszthatjuk, mert ha nem hozol, a te életednek is vége lesz. Itten a farkas ijedtében szalad, ordít hegyeken völgyeken keresztül, egyszer talál egy kis gyíkot, a kinek a szája teli volt azon fűvel; a farkas reá ugrott, elvette szájából a fűvet, s azzal szaladt a medve felé. Amidőn már oda érkezett, általadja a fűvet az oroszlánnak, ez a medvével megkenték a nyakát a gyermeknek, és oda ragasztották nekie, de nézik hogy jól hagyta-e? hát egyszer csak látják hogy biz az egész ábrázatját hátra hagyták; akkor megkapta az oroszlán és a medve, letörik vissza, és újonnan mássánt ismét oda ragasztották; akkor mondják a farkasnak: hozz az élesztő vízből, a csöngő szőlőből, és a mosolygó almából, akarhonnend veszed, de addig elől ne merészelj jönni, különben vége lesz életednek. Itten a farkas ugyan megint szaladásnak veszi magát hegyen völgyön egyaránt, s talál egy kígyóra: hallod-e, mutasd te énnekem meg: hol vagyon az élesztő víz, a csöngő szőlő és a mosolygó alma? vagy hozz magad, különben vége lesz életednek. Akkor a kígyó oda vezette a farkast; s a farkas hozta az élő vizet és a többit, azután visszaszaladt az oroszlánhoz, és odaérkezésekor oda adta nekie. Itten a gyermeket mindjárt megöntözi az oroszlán, és erre a gyermek megintlen fölelevenedett, mint régenten volt; de mindezekről ő semmit sem tudott, mivel, amidőn a nyakát elvágták, ő akkor épen aludt, s azon gondolatban volt, hogy csak épen most ébredt volna fel; és a három vadak az esetet meg nem mondták, mert nem akartak magoknak bajt csinálni, csakhogy feleleveníthették, azon örültek.

Azzal útnak indulának, s annyira mennek, hogy találnak egy királyi várost, aki egészen be volt húzva fekete szőnyeggel, úgy gyászoltak. A gyermek bemegey a kávéházba, és kérdezi az ottanlévő uraktól, hogy micsoda dolog lehet az, hogy ezen város úgy be vagyon gyászítva? Erre azt mondják nekie, hogy már több esztendeje hogy a tizenkétfejű sárkány elfogta a várostól a vizet, és másképp egy cseppet sem kaphattak, hanem minden reggel egy leányt kellett nekie adni, és úgy adott vizet; most pedig már a király leányára került a sor, és minthogy holnap után kiviszik, azt gyászolja az egész város. A gyermek azt is megkérdezte, hogy hány óratájban viszik ki, s hová? Azt felelték, hogy harmadnap múlva reggel 9 órakor ide s ide viszik, de találkozott egy veres vitéz, aki felállott mellette, hogy ő meg fogja menteni a princesznét a tizenkétfejű sárkánytól, és ki fog vele szembe menni. Akkor a gyermek csak egyenesen bement a király udvarába, és kínálozik ottan hogy ő juhász volna, szeretne a király udvarába maradni. Volt pedig a királynak tizenkét selyembirkája, és ötet mindjárt megfogadta, és melléjük őrizetül tette.

Reggel, mikor a gyermek ki akarta hajtani a birkákat, reá parancsoltak, hogy a rézhídon által ne ereszsze a selyemmezőre, de a gyermek amidőn kihajtotta a juhokat, nem kellett őnekie híd, hanem a víz szélén megfogta a legnagyobbikat amely köztök volt, reá ült, és keresztül ment a selyemmezőre. Akkor nap ott vagyon ő a birkáival; amidőn már beestvedett, ismét reá ült, és ugyan visszaúszott vele a birka, és akkor haza hajtotta őket. Másnap hasonlóképen kihajtotta, és ismét általusztatta őket a selyemmezőre, és mikor már beestvedett, megintlen visszahozta őket azon módon; s ismét haza hajtotta. Harmadik napon ismét kihajtotta, hanem már akkor őmaga által nem ment csak a birkákat kergette által, ő pedig a három vadjaival oda ült a rézhídnak; hát látja a tizenkétfejű sárkányt, hogyan jött ki a híd alól valamely nyolc óratájkor. Minthogy megéhezett, várta már hogy hozzák-e a princesznét; akkor felveszi a gyermek buzogányát, és megy felé. Itt a sárkány azt mondja nekie: gyere csak, úgy is éhes vagyok, teveled is több pecsenyém lesz. A gyermek feleli vissza: nem tudom, kutya, lesz-e belőle valami vagy semmi? akkor a sárkány a farkával egyet csavarít, s a gyermeket levágja a földre, de a gyermek se vette tréfára a dolgot, felugrik, s annyira hadakszik vele, hogy a gyermek már alig vagyon, az oroszlán pedig és a medve csak messziről nézték; de még is már három fejét leütött a buzogánnyal; akkor az oroszlán neki ugrik, de, úgy elhajtja a sárkányt hogy alig győz visszajönni; az oroszlán sem veszi tréfára a dolgot, nekie megy nagy méreggel, és az is három fejét elszakasztott. Azután a

medve ugrik neki, de a sárkány vagdalja a medvét a földhöz, hanem hogy a medvének jó nagy lába legyen, nem akart semmiféleképpen tőle félni; a medve is elszakasztott neki három fejét. Itten minthogy jól megpihent a gyermek, de a farkast pedig nem merte nekie küldeni, maga neki ugrott még egyszer, és szerencsésen leütött két fejét. Hát már csak még egy feje legyen: akkor mondja a sárkány: hallod-e fiú, csak a híriért is hadd meg ezen egy fejemet, hát megeresztem a vizet a városnak, mint ezelőtt volt. Akkor a gyermek híja, hogy mutassa meg hol legyen elfogva a víz, és oda is vezette őtet a rézhídnak a végihez, ahol a forrásra volt egy nagy malomkő leborítva, és ezek után ismét visszament a gyermek a sárkánynyal oda, ahol veszekedtek, és még azon egy fejét is leütötte neki. Itten pedig a gyermek a tizenkét fejből kivette a nyelveket, és bevetette a tarisznyába, azzal ott hagyta a fejét, éppen csak a nyelvet vitte magával, és félre huzódott.

Egyszer, vagy kilenc óratájban, csak hozzák a princesznét nagy bandaszóval. Amidőn már a kapun kiérnek, a kaput felhúzták, csak a veres vitéz ment ki a princesznével, és mennek egyenest a rézhídnak; oda érnek a vérpiacra, hát látja a veres vitéz, hogy mind le legyen a feje vagdalva; akkor mindjárt letérdepeltette a princesznét, és hétszer megesküdteté hogy ő csak azt vallja minden embernek, hogy ő mentette volna meg a haláltól, és hogy ő verte le a sárkánynak tizenkét fejét; azután a veres vitéz valami fejeket felhúzott a kardjára, és a kezkenőit felkötötte fölibe, és úgy ment be a princesznével együtt a városba. Itten pedig már a gyermek a követ felszakasztotta, de oly forrás volt, hogy egy fertály idő alatt az egész várost körülfutta a víz. Itten az egész város Vívátot kiált, hogy a veres vitéz megmentette a princesznét a tizenkétfejű sárkánytól, és hogy a vizet is megeresztette, mint annakelőtte volt. Ezek után a veres vitéz felment a királyhoz, és öszvehivattak több királyokat is a lakodalomra. Ez alatt, nagy multság között, a gyermek estve írt egy cédulát, és az oroszlánnak a nyakába akasztotta egy kosárral, és beküldötte a királyi udvarba, hogy adja által a szakácsnak, és mondja meg, hogy adja által a princeszének. Itten a szakács, amint megkapta, által is adatta a princeszének, ez bele nézett, és amidőn megértette kívánságát, parancsolatúl adta hogy a legjobb süteményekkel rakják teli a kosarat. Akkor az oroszlán ugyan visszavitte teli süteményekkel a gazdájához, és esznek isznak ők négyen jól. Második estve beküldötte a medvét, ugyanazon értelemmel, akitől is megint teli kosárral a legjobb étkek küldettek ki, és általadta a jó gazdájának. Harmadik nap pedig már ő maga ment be a gyermek személyesen vadjaival a királyi udvarba, és az oroszlánt felküldötte a multságba megnézni, hogy mint vagynak? Itt pedig a veres vitéz ott ült az asztal mellett tizenkét vánkuson; amidőn meglátta az oroszlánt, mindjárt kiugrott alóla három; akkor azt kiáltja: verjék ki azon csúnya állatot, és ne engedjék idebent az oroszlánt; s ugyan ki is verték. Másodszor bement a medve, meglátja a veres vitéz, mindjárt kiugrott alóla három vánkus; ugyan megintlen azt mondotta, hogy verjék ki azon csúnya állatot, és a medve uramat parancsolatjára ki is kergették. Harmadszor bement maga a gyermek: már akkor ottan csak hat vánkus volt, mivel a többi kiugrott. Amidőn a veres vitéz meglátja a gyermeket, mindjárt kiugrott a hat vánkus is alóla; erre nagyon megijedt a veres vitéz, s mondja nekie: hallod-e te gyermek, mit keresel itten? Én tudom jól, hogy mit keresek, de te nem tudod. Itten feleli a veres vitéz: de én jól tudom, mivel én mentettem meg a princesznét a tizenkétfejű sárkánytól, és én vágtam le a tizenkét fejét. A gyermek azt mondja: hozd elő bizonyosságul a fejét. Erre valamennyit az asztalra tesz a gyermek eleibe; a gyermek azt mondja: királyok és úrfiak! láttatok-e olyan sárkányt, akinek nyelve nem lett volna? Erre felelik, mi legalább soha sem láttunk. A fiú azt mondja: én gondolom hogy annál kell lenni a nyelveknek, aki elvesztette őtet. Erre kivessi tarisznyájából a nyelveket, és mondja: Elhiszed-e már, veres vitéz, hogy volt életében nyelve is, és hogy te nem vágtad le a sárkánynak a fejét? És a princeszné a gyermekhez ugrik, és azt mondja: Igaz, igaz, édes lelkem, hétszer megesküdtetett, csak hogy ki ne valljam. Erre a gyermek azt mondja a veres vitéznek: menj, szemtelen, ezen királyi házból, különben pórul jársz. Erre megszegyenlette magát a veres vitéz, és szégyenében el kellett menni nekie. Volt eddig multság: de százszortabb öröm közt voltak, mint annakelőtte, kivált a princeszné; a veres vitéz pedig azt írta a gyermeknek, hogy úgy készítse az atyja a népét, hogy ővelők ezen cselekedetiért hét esztendőig mindig háborút fog tartani. A fiú pedig azt írta vissza, hogy hallod-e, kár volna azon sok népet miérettünk veszteni, hanem, ha kedved legyen, jöszte holnap kilenc órakor ki a csatapiacra egy szál kardra, hogy a melyikünk meggyőzi a másikat, azé fog lenni a princeszné. Itten a veres vitéz reá állt, és hogy kilenc órakor minden bizonynyal ottan legyen. Amint öszve is jöttek; akkor a köpönyegeket leterítették a földre, és három ízben öszveesküdtek, hogy, aki megretírá, azé nem fog lenni a princeszné. Erre öszvecsaptak, és már annyira voltak, hogy majd mind a ketten kifáradtak; akkor fordítja a gyermek a bal kezébe a kardját, és úgy eltalálta, hogy mindjárt leesett a feje veres csalárd vitéz uramnak, melyet is a kardjára húzott, és úgy bevitte a királyhoz. Most mindnyájan ezen cselekedetin örültek. Ezeknek elfolyása után a gyermeket megeskették a szép princesznével, akinek a híre messze kiterjedett országokba is elment, vadjait pedig a legnagyobb őrizet alatt tartotta, és nekik is nyugodalmas úrias életjök lett. Azután a fiatal házas, már mostani király, feleségével együtt, s több kíséző udvari urakkal, hazájába ment. Jóllehet ugyan ő megvallotta nemzetséginek eredetét, de azonban szerették őtet nemes vitéz tetteért; és amidőn már a városba beértek, a város nekik a legszebb alkalmatosságot készítette, és másnap valamennyi tanácsos urait összehívatta valamely szín alatt. Amidőn már mind együtt voltak, kérdezi a felesége tőlök: Esmerik-e tik ezen fiút, mostani férjemet? Amelyre nagy félékenyen feleltek: felséges királyné, hogy esmerhetnénk, amidőn soha sem láttuk? De hátha megmondom nektek, hogy honnan való? csak fogtok róla emlékezni, nemde? Igen is. No lássátok, él-e még a város ökörcsordása? Felelik: él. Ez pedig annak a fia. Ezen szóra valamennyien öröm közt azt sem tudták mint gratuláljanak nekik, és mondják: felséges királyné, ez az isten csodája, de mi legalább őtet soha meg nem esmertük volna. Az atyját is oda hívták, ki is egy zsíros subába jelent meg; ugyanő nem tudta mi okból, de amint bedobbant a város palotájának szobájába, s amint meglátja a fiatal királyt, ő ugyan öreg volt, de azért megesmerte fiát, és egymást megcsókolták. Ez igen tetszett a feleséginek, és maga is csókolta azon öreg atyját, és

-109-

-110-

-111-

-112-

-113-

elbeszélte nekik az egész történetet, hogy csak nekie köszönheti életét, s így vitték magokkal az öreget, és sok esztendőig egymással szerencsésen éltek, és a bírák nevetséget is csináltak, hogy nem hiába ütötte marháinkat is agyon, de szerencséjét véressel tanálta, a város pedig igen megajándékozta.

-114-

XVII. A SZERENCSES ÓRA.

-115-

Volt hajdan egy királyi városba egy kereskedő, ki atyjától reá maradt temérdek kincseit takarékosága s okossága által még temérdekebbekkel szaporítá. Mint a milliomosok szoktak, ő is nem csak a legnagyobb familiákkal, hanem még magával a királyi udvarral is barátságba élt. Már számos esztendőt töltött feleségével, midőn házasságuk elvégre egyetlenegy leánygyermekkel megáldatott. Volt azonban neki egy szegény sorsú, de hűségéről ismeretes gazdája, kinek számos férfi gyermekei levén, azok közül egyet, amelyik csaknem egyidős volt leányával, magához vett nevelés végett, azt ígervén, hogy, ha magát jól viseli, idővel fiának s fele jószága örökösének választja. A két gyermeket együtt nevelték s taníták, és a mindenkori együttlét annyira öszveszoktatta s annyira megszerettette őket egymással, hogy valóban testvéri vonalommal viseltettek egymáshoz, s egymás nélkül még feküdni sem akartak. A kereskedő, előre gyanítván hogy e két gyermek végtére öszvekerül - mit ő azonban nem akart, mivel leányát sokkal nagyobb familiájú gróf számára nevelte - föltevé magában hogy végkép elválasztja őket egymástól. Szégyenlette ugyan a fiút atyjához visszaküldeni, s azért azon fertelmes gondolatra vetemedett, hogy titkon elveszítse. Nem szólván azért senkinek semmit szándékáról, kihítta a fiút az erdőre, mintha ott valami nagy dolga volna, s még a a gyermeknek, hogy annál örömebb elhagyja a kis leányt, egy kis madarat ígért ajándékba. Örülve hogy majd ezzel is kedveskedhetik a kis leánynak, kiment a fiú fogadott atyjával az erdőre, hol is midőn egy sűrűségbe értek volna, atyja hátra kötözte kezét, s egy lehúzott fagalyhoz kötötte, mely őtet derekánál fogva felcsaptatta. Nem esett meg szíve a siránkozó gyermek jajgatásán és sikoltozásán, s örülve, hogy már ő el fog itt veszni, házához visszatért. A kérdezősködő kis leánynak s feleségének azt felelte, hogy eltévedt tőle s hiába kereste, sehol sem találta, s kérte feleségét, ne is kerestessék tovább, s nyugodjék meg halálán, mert ő sok embert fogadott már keresésére, de mind hiába. Azonban a király vadászai arra járván, meghallották a már halállal küszködő gyermek sikoltásait, s megszabadítván kötéseiből, a királyi udvarba bevitték, s a történeteket a királynak tudtára adták. A király neveltette a gyermeket, s midőn jeles tulajdonságait észrevette és szerencsétlenségét megtudta, tulajdon tizenhat esztendő fiának rendelte inasául. Már több év telt el, s a fiú tizenhét esztendő lett, s bár nem merete kinyilatkoztatni, szeretett leánybarátjának emlékezete soha ki nem fogyott szívéből. A királyi udvarba gyakran bejáró kereskedő reá ismert a fiúra, s keményen elhatározta magában, hogy csak azért is elfogja veszteni. Feleségével tehát ezután még keményebben bánt mint eddig, megparancsolta neki, hogy amit ő ezután akár szavával akár írásával parancsoland neki, annak okát sohase kérde, szentül teljesítse. Egy este elmegy a királyi udvarba, s ott tettei mintha hirtelen rosszul lett volna. Mindjárt orvost rendelnek mellé s külön szobát adnak számára. Reggelre viradva papirost és tintát kéret, hogy tudtára adja feleségének betegségét, s kéri hogy a királyfi tulajdon inasától küldje el levelét feleségéhez. A levélben pedig ez volt írva: hogy ezen ifjút egy hűséges cseléde által, mihelyt oda ér, ölesse meg, senkinek semmit ne szóljon s a holttestet a pince legtitkosabb rejtekébe rejtse el míg ő haza mehet. E levelet kezéhez vévén az ifju, nem tudván hogy abban halála van parancsolva, nagy öröme közt siet vele az ő kedves leánya s anyja udvarába. Menet megéhezvén, betér egy vendégfogadóba, s ott rá esmer régi legjobb pajtasai egyikére, a fogadós fiára, ki akkor mint nagy tanuló oda haza volt, az ő egész hajdani szeretetét jól tudta. Ez ebédre tartóztatta őtet, s a jóllakás után, minthogy az ifju, szokása ellen örömebe sokat ivott, jó ízűen elaludt, ekkor ezen barátja elveszi tőle a levelet mit eddig hasztalan kért, s midőn benne azon rettentő sorokat olvassa, papirost vett elő, egy hasonló levelet készít, s abban ezt írja: feleségem, az ifju ismét előkerült, s miután a királyi udvarba is nagy becsületet nyert, vőmnek választom s neked parancsolom, hogy levelem vételével papot hívatván, leányommal esked öszve, s jó barátimat összehivatván, nagy vendégséget készítettess, s a lakodalom mindaddig tartson, míg én haza nem megyek. - Ezzel a levelet a másik helyére oda teszi, s barátját felkölti hogy siessen a kereskedő udvarába. Az ifju, semmit sem tudván a dologból, miután oda ért, átadja a levelet a kereskedő feleségének; ez, megolvastván azt, behivatja leányát, s mindkettőjöknek tudtára adja férje parancsolatját. Mint midőn a mennykövekkel megterhelt felhőket elválasztja a szél, s az aranyozott fellegek közt ragyogó pompában kitűnik a fényes nap: olyan sugarai derültek az örömnél a két ifju szívében, eloszolván abból a bánatnak zivatarai. Örök hűséget esküdtek mindjárt egymásnak, s a nagy pompával készült vendégségre s mulatságra a közellevők meghívtak.

-116-

-117-

-118-

-119-

Már öt nap tölt el, midőn az ifju vissza nem téréséből halálát tökéletesen hívó kereskedő felgyógyult s haza menni kívánczolt; udvari kocsin vitték. Nagyon megütközött, midőn házához közeledve, meghallja a nagy muzsikaszót, s elérvén udvara kapujához, s az ott ki s be járó nép közül egyet megszólítván, kérdi ezen vígság okát. Majd megüté a guta, midőn elbeszélétek, hogy leánya már az ifju feleségévé lett; nem tudott magának tanácsot adni, mivel leányát sajnálván, annak kedvéért és már nyilván nem veszthette el az ifjút. Belépvén a mulatóházba, a vendégeknek eloszlást, a muzsikának bevégzést parancsol komor ábrázattal és szikrázó szemekkel. Ekkor hívatja feleségét, s mennydörgő hangon kérdi tőle, mit tett s hogy merete azt cselekedni? A felesége a maga mentségére előmutatja a levelet, mit a kereskedő látván, az ifjúra támad s őtet csalásáért mindenféle kínokkal fenyegeti. Hiába menti ártatlanságát az ifju, s végre

-120-

kimondja utolsó akaratját a kereskedő, mely is ez volt: Te gazfi, kitakarodjál udvaromból s fejed vesztése alatt soha felém se jőj addig, míg meg nem tudod, melyik az a szerencsés óra; te pedig, becsstelen leány, a legelvetettebb állapotban fogsz mint egy cudar udvaromban szolgálni, sepregetni s a legalábbvaló kötelességeket télen nyáron mezítláb véghez vinni mindaddig, míg férjed visszajő. Minden jószágomat idegeneknek fogom ajándékozni, soha egyitek se vesz legkisebb részt is belőle. – Kénytelen kellettlen, szót kellett fogadni; az ifjú elvándorlott síránkozva, felesége pedig a legutólsó s legpiszkosabb szolgálok közzé rendeltetett. Fájdalmas szívvel vettek egymástól búcsút, s az ifju megkérte, hogy várja őtet, mert ha pokolig kell is vándorolni, mégis megtudja, melyik a szerencsés óra.

Búsan megy hetedhét ország ellen, senkinek semmit sem szólván bajáról egyebet, csakhogy a szerencsés órát keresi. Roppant utazásai után lát egy nagy várost, betér, minthogy királyi udvarban neveltetett, megkeresi a királyi inasait, akik szívesen fogadták s még a királynak is elbeszélték útja célját. A király felhívatta, s megajándékozván, ezt mondta neki: no, fiam, ha te oly emberre akadsz aki neked megmondja melyik a szerencsés óra: kérd meg tőle, mi annak az oka, hogy az én kertemben van egy legfáinabb ízű s tiszta forrás, ez már két esztendeje úgy megromlott, hogy vize ihatatlan s vér foly belőle minden pénteken; ha ezt megtudod, akkor jőj vissza, nagyon megajándékozlak. – Ezt magára vállalván, megy tovább megint hetedhét ország ellen, s ér egy királyi várost, ide is betér, a királyi szolgák szívesen fogadták s itt is a királyhoz vezeték. Ez a király is, megtudván útazása okát, megbízta: Ha, fiam, úgymond, megtudod a szerencsés órát, kérdezd meg mi annak az oka hogy van neked egy leányom, aki már három év óta szüntelen ágyban fekszik, és semmiféle tanult orvosok ki nem tudják gyógyítani? ha erre neked visszajövet megfelelsz, nagyon megajándékozlak. Itt is nyervén útravalót megy hetedhét ország ellen, s ismét talál egy királyi várost, abba is betér s itt is szívesen fogadják a királyi szolgák, s a királyhoz vezetik. A király kéri őtet, hogy ha megtalálja a szerencsés óra megmondóját, kérjje meg tőle, hol van az ő egyetlenegy kedves leánya, aki ezelőtt tizenhét évvel elraboltatott s azóta soha többé nyomába nem akadhat. Ha te, úgymond, fiam, ezt meg tudod mondani, igen nagy ajándékot fogsz kapni tőlem. – Ezzel megy tovább, s talál egy erdőben egy magányos kunyhót s abban egy ősz öreg embert. Kérdi tőle a köszönés után: ugyan, öreg apám, nem tudja-e hol található én oly embert, aki megmondaná, melyik e világon a szerencsés óra? – Én bizony, fiam, ezt az egyet nem tudom megmondani, nem is tudja e földi emberek közül senki; hanem van, nem messze ide, egy barlang, ahonnan az alsó világra eljuthatni, menj el oda, és, ha mersz, menj le az alvilágba, annak a királya, tudom, megmondja neked melyik a szerencsés óra. – Az ifju, nem gondolván semmi veszélylyel, egyenesen a barlangnak tart, s mikor eléri, a rettentő setétség közt lassan lassan halad, míg egyszer, a kénkő világánál szétnézvén: meglátja az alvilág kapuját. Odaérvén, látja hogy silbakon egy német áll, kit már a régiség moha ellepett; ősz haja, hósín szakálla véghetetlen időket ábrázoltak. Ehez elérvén, kéri, bocsássa be, mivel egyedül az alvilág királya tudja neki megmondani amiért ő fárad, tudnillik melyik a szerencsés óra. – No te más világ lakosa, mond a német, ha ezt meg tudja mondani, kérd meg tőle azt is, hogy mivel én már sok száz év óta állok itt, mondja meg azt is, meddig fogok még állani? – Bebocsáttatván a kapun, egy szobába ér, melynek ajtaján kívül még két ajtót kinyitván, belép egy pompás terembe, melyben egy gyönyörű kisasszonyt pillantott meg. Ez, megismervén, hogy ez felsőbb világi ember, még maga szólítja meg: ugyan, atyámfia, úgymond, hol jársz s mit keressz itt, hol a madár sem jár, minden ember elvesz aki csak bejönne, de én, ámbár már tizenhét éve itt vagyok, soha semmi emberi teremést még nem láttam. – Az ifju elbeszéli neki útazása okát és szomorú esetét, és sorjában mind elmondta mit az útjába eső királyok reá bíztak. Beszédéből megérté hogy éppen az ő atyjánál is volt, s kinyilatkoztató hogy ő az, kit ezelőtt tizenhét évvel elrablott az atyja kis kertjében a dajka öléből ez az alvilág ura. Hanem, úgymond, ha lehet ne félj semmit, mert én tőle valahogy mind ezeket meg fogom kérdezni. Most ugyan várom, s tudom mindjárt itthon lesz, s téged, ha meglát, egyszerre elveszít; hanem ne félj, főzők én számodra oly fürdőt, melyben ha megfürdöl, meg nem érzi szagodat s így észre sem vesz. – Megfürösztí hát, és megkeni még különös illatokkal, s így bebújtatta az ágy alá, melyen ő az alvilág urával feküdt. Ez haza érkeztvén, néhány vaspogácsát megeszik, azután csakhamar lefeküsznek. Az alvilág ura elaludt, de sem az idegen sem a királykisasszony nem. Egyszer éjfélkor felkölti a kisasszony az alvilág urát, s mondja neki: no hallod, régóta kérsz már hogy legyen feleséged; megteszem s örökké foglak szeretni, ha álmodat mit most álmodtam, megmagyarázod. Ezen ígéretre mindent teljesített volna örömet a király, most is tehát kéri őtet, mondja el előtte álmát. A kisasszony tehát így kezdi: azt álmodtam hogy a mogul király kertjében járkálván, nagy vita történt azon, hogy ugyan melyik a szerencsés óra; a király hívatván bölcseit, mindegyiktől sorra kérdezte, de egy sem tudta megfejtetni. – No hallod-e, úgy mint most üt tizenkettőt, az a legszerencsésőbb óra. – Ismét láttam, úgymond, álomban, hogy azon szép kertben volt egy kristályforrás, mely már három év óta ihatatlan vízzel csergedez s minden pénteken vér foly belőle. – Ennek az oka, úgymond, az, hogy a király leánya titkon házasságon kívül gyermeket szült, nehogy észrevegyék, e forrás mellé egy kriptába dugatta, aki még most is el s gyönyörű gyermek; ha azt onnan kivennék, azonnal kitisztulna a forrás. – No jól van, úgymond, ezt köszönöm de még egyet kérdek. Álomban mintha lettem volna egy király udvarában, kinek egy szép leánya már három év óta szüntelen ágyba fetreng, senki se tudja kigyógyítani; ugyan, hallod, mi lehet az ő betegségének az oka? – Ez a leány, úgymond az alvilág ura, hajdan szépségében s ifjuságában elbízván magát, annyira kevélykedett, hogy mikor áldozni ment husvétkor a templomba, a pap kezéből elvette ugyan a néki adatott ostyát, de szájába tenni s megenni nem akarván, a székek alá lökte; az ott levő varasbéka e szentséget szájába vette s az oltár alá bújt vele, ettől annyira meghízott már, hogy onnan többé ki nem jöhet hacsak az oltárt szét nem bontják. Ez a kevély leány tehát mindaddig ágyba sínlődik, míg azon szent ostyát, mely most is a varasbéka szájában van, ki nem veszi s meg nem eszi; mihelyt ezt megteszi, azonnal meg fog gyógyúlni. – Itten mindketten elhallgattak, az alvilág ura el is aludt ismét, de a királykisasszony a még hátralévő kérdéseket

-121-

-122-

-123-

-124-

-125-

hozta emlékezetébe, hogy azokat ismét megfejtse vele. Csakhamar tehát ismét nagyot sóhajt, mintha álmában tette volna, s felköltvén az alvilág urát, kéri, legyen oly jó, hogy még a mostani álmát magyarázza meg. – No, úgymond, csakhogy ne vonogasd magad többé és házastársammá légy, megfejtem, csak mondd el hamarjába. – Azt álmodtam, mintha lettem volna egy ázsiai király udvarában, aki felette szomorún panaszkodott hogy neki egy kedves kis leánya ezelőtt tizenhét esztendővel a kis kertben a dajka öléből hirtelen nem tudta miféle gonosz lélek által elraboltatott, azóta hiába keresteti hetedhét országok ellen, sehol nem tud reá akadni. – Erre elmosolyodván a lélek, így szól: ez a kedves gyermek, hallod, épen te vagy, kinek szépsége engem is már akkor szeretetre buzdított, sokat is jártam utánad; szerencsémre minthogy igen síró és nyűgös voltál, épen akkor találtam oda menni, midőn a dajkád mondta: bár csak elvinne az ördög, mert sohase tudja veled a sírást elhagyni. Ekkor tehát elragadtalak, azóta itt vagy, s velem is maradsz már mindörökké. – No ez mind semmi, felele a királykisasszony, én már ezen nem búsulok, csak ezt mondd meg még: ugy tetszik mintha álmomban ezen alvilágba jöttem volna, s a kapun őrt állt volna egy vén, már öszvetöpörödött német, kitől mikor kérdém, mióta, és meddig áll itt? ezt felelte: azt tudom hogy már sok száz esztendő elrepült fejem felett mióta itt vagyok, de én azt szeretném tudni, meddig leszek még itt? – Erre megszólal az alvilág ura: különös álmaid vannak, édesem; de hiszen még ez egyet megmondom. Ez a felsőbb világban hajdan mint igazságtalan s minden vétkebe ülő főpap erre van kárhóztatva, nem is hagyhatja el helyét mind addig, míg itt az én országomban két ártatlan lelkü emberi teremés egymás kezét meg nem fogja s egymást meg nem csókolja. – Ekkor az ágy alatt eddig kushodó ifjú kibúvik onnan, s megfogván a királykisasszony kezét, hevesen megcsókolja őtet. Ezt meghallván az ördög: no, úgy mond, te hitetlen, bezzeg addig magyaráztattad velem álmaidat, hogy amit soha meg sem álmodtam, rajtam beteljesedett, s elértem a szerencsétlen órát, mivel hatalmam eddig tartott, s már most én fogok a vén német helyett silbakon állani mindörökké. Takarodjatok hát haza a felső világba, de vigyázatok, mert ha még valaha kiszabadulhatok, jaj nektek, még a maradékaitoknak is. – Nem gondoltak ezzel, se az ifjú ki célját tökéletesen elérte, se a királykisasszony, ki már az atyja udvarát mintegy képzelte maga előtt. Kivezette őket a szabadítást háladatoson köszönő vén silbak a felső világig, ott végbúcsút vett tőlök, mire egyenesen a királykisasszony atyjának városába tartottak. Odaérvén, miután az ifjú elbeszélte, mi módon szabadította meg kedves leányát, a király, háladatos köszönések után, kinyilatkoztatta, hogy leányát egyedül neki adja mint akinek köszöni egyedül, hogy megkerült megint. E végre generálisi formaruhával ajándékozta meg s nagy tiszteletet kívánt iránta mindentől udvarában; de ő kijelentette, hogy már azt nem teheti, mert házas, sőt inkább kéri hogy minél hamarabb elbocsássák. Nehezen esett ugyan ez, de mivel meg kellett lenni, elbocsátták, adván mellé háromszáz válogatott vitézt és három szekér pénzt ajándékba. Így elindulván, halad mindaddig, míg sok útazásai közben elér a másik királyi városba, hova beszáll, s igen kedvesen fogadtatott a királytól. Elbeszélte neki mily szerencsés utat tett, s hogy mit mondott a leánya betegsége felől az ördög. Ekkor az oltár egyszerre szét bontódott, s alatta csakugyan megtalálták a varasbékát és szájában a szent ostyát; a békát meglővén, szájából kivették az ostyát; s minekutána a beteg királykisasszony megette, egyben meggyógyult; hajdani szépségét és deliségét visszanyerte. A király, érezvén mely sokkal tartozik ezen ifjunak, háladatosága jeléül leánya kezét ajánlotta, de amely kedvező feltételt a már generálisi méltóságra jutott ifjú el nem fogadott, kijelentvén, hogy mint már házas, tartozik minél előbb sietni régen elhagyott feleségéhez. Ekkor a király megajándékozta hat szekér pénzzel és hatszáz válogatott vitézt adott mellé. Itt is elvégezvén dolgát, tovább ment, s el is ért a harmadik királyi udvarba is, hol igen nyájasan fogadták, s elbeszélvén, mit mondott az ördög a forrás tisztává való tétele felől, ezt mindjárt megpróbálták. A forrást kitisztították s a mellette ásott sírboltból csakugyan kivették a már akkor meghalt kisedet, mit látván a király leánya, nem tagadhatott, s vétkét megvallván, egy hercegfít mondott az egész szerencsétlenség okának.

A király az egész dolog felől hallgatást kért, s egyszersmind kérte a generálist, vegye el leányát feleségül, jegybe igérvén egész birodalmát. De az ifjú ezt sem fogadta el, megmondván itt is, hogy már házas. Így, miután néhány napig mulatott, kapván ajándékba ismét hat szekér pénzt és hatszáz vitézt kísérorúl, sietett egyenesen hazájába. Több napi útazása után odaért, s mint egy idegen országi generális maga a kereskedőnél kért szállást, s már másfél ezerre szaporodott kísérorút a városba szállásoltatta. Igen kedvesen fogadta a kereskedő nagy méltóságú vendégét s akkor estve őtet és katonáit gazdagon megvendégelte. De a generális szeme minden ki és bejövőre vgyázott szüntelen, ha valahol kedvesét megláthatná, de minden szemessége hiába esett. Másnapra virradván, a gazdag fölöstökömölés után, a kereskedő meg akarván pompás udvarát s kertjét mutatni a generálisnak, lehítta a felső emeletből sétálni. Kész szívvel ment, gondolván, hogy talán az alsó cselédek között megláthatja hitvesét. Úgy is lett. Hogy az ismeretes szép alak a rongyok közt szemébe tűnt, csak alig állhatta meg hogy mindjárt pompásan fel ne öltöztesse s magához ne vegye. De várakozott ebédig, hogy majd akkor csínosan előhossa dolgát. Katonáit tehát ebédre mind beparancsolja az udvarba, hogy fegyveresen jelenjenek meg, a legfelsőbb főtisztnek pedig szorosán meghagyja, hogy, amit mondani fog, embereivel tüstént teljesítse.

Ebédhez ülven, kérdi mindjárt a generális a kereskedőtől, ki legyen az a kellemes vonásokkal ékeskedő leány, kit odalen az udvarban oly alávaló öltözetben láttak; talán jobb sorsra tartja érdemesnek. Ekkor a kereskedő elbeszéllette hogy az különben saját leánya, miként vette feleségül az ő akarata s tudta nélkül egy koldus fiu; ő, azon megbosszankodván, miként küldötte el a szerencsés órát keresni, tudván hogy sohatöbbé vissza nem jön; felesége pedig arra van általa büntetve, hogy mindaddig a legalábbvaló cselédek közt kénytelen szolgálatot tenni udvarában; már két holnap múlva hét eszt. lesz mióta ez történt, s ha ez kitelik, ismét kegyelmébe fogadja leányát. Ezt hallván a generális, kívánta a személyt látni; kit mindjárt egészen megfürösztve s régi ruháiba csínosan felöltözve, be is vittek hozzá. Maga mellé ültetvén,

-126-

-127-

-128-

-129-

-130-

-131-

nyájas beszélgetésbe eredt vele; de a leány, egyformán szomorú lévén, valahányszor férjét kérdezte tőle, mindannyiszor sírt és sohajtozott. Tovább már nem állhatván, kérte a generális, nézzen reá, ha nem olyan volt-e? Azonnal rá ismert, nevééről szólította, s ezer csókjaival tetézte. A kőbálványnya vált kereskedő, csak bámult eddig, mikor egyszer a generális ketté szakasztá a csendességet, s így szól: hallod-e te kereskedő, olvasd meg, hányat üt az óra. – Ez felel: tizenkettőt, – No, ugymond, elküldtél, a szerencsés órát keresni; mert én vagyok az az ifjú, ki e személy férjévé lettem, ámbár tudod nélkül, mint mondod. Megtaláltam, melyik a szerencsés óra, tudnillik az, a melyik most ütött, a tizenkettedik. Hanem már most te szedd föl magad s keresd föl nekem a szerencsétlen órát; takarodj a házból, parancsolom, azonnal. A katonák egyben kivezették a városból, s miután a király is helybehagyta cselekedetét, az egész jószágát elfoglalta, s újra feltalált kedves feleségével élték a viszontlátás édes örömei közt a legkedvezőbb esztendőket, s tán most is élnek ha meg nem haltak.

-132-

XVIII. HAMUPEPEJKE.

-133-

Volt egyszer a világon egy nagy gazdag ember, annak az embernek volt három fia, ketteje igen szép ember volt, a harmadik pedig hamupepejke volt. Az ember nagyon elöregedett, s mondta a fiainak: kérlek, kedves fiaim, legyetek olyan jók, hegy én ha meghalok, három éjtszaka engem strázsálatok a temetőbe, idővel hasznát fogjátok venni. Csakugyan az ember nem sokára meg is halálozott, és a fiai eltemették. Legelső éjtszaka mondja a kissebbik: kedves bátyám, most terajtda vagyon a sor, eredj ki az atyámhoz. Feleli a bátyja: ha megholt, feküdjék ott, én csak nem megyek. Mondta a kissebbik: no édes bátyám, kimegyek én. Ki is ment a kissebbik, apja sírjára állott, s ott van tizenegy óráig. Tizenegy órakor megrázkódik vele a föld úgy, hogy neki még a haja szála is felállt; ekkor kijön az atyja: hol vagy te átkozott? Itt vagyok, atyám. Hát a nagyobbik bátyád hol van? Odahaza. Mivel engem ki nem jött strázsálni, nem akarja magának szerencsését, tehát a tied lesz, fiam, mind a háromnak a szerencséje: itt vagyon fiam, neked adom ezen rossz kantárt, rázd meg, mindenkor ott terem egy rézszerű paripa; és most, fiam, a te jó hűségédért ezzel ember lehetsz. Akkor az atyja bement a sírjába, a legény pedig haza menvén, a nagyobbik bátyja kérdezi: no hát mit kaptál nagy hűségédért? Én, bátyám, nem kaptam semmit, hanem aztat megcselekszem amit az atyám testamentomba hagyott. A másik éjtszaka is hasonlóképen járt, akkor is kapott egy kantárt, amely csupa ezüst volt; akkor is hazament, a két bátyja ötöt kinevette, hogy ő holtnak a szavára éjtszakánként strázsára jár. Harmadik éjtszaka is hasonlóképen kapott egy aranyos kantárt; akkor megmondta neki az atyja: itt van még, fiam, egy trombita, ha ebbe bele fújsz, amit csak kívánsz, mindenfele beteljesedik. Akkor ő haza ment, s bele ült a hamuba.

-134-

Volt egy hét országos király, melynek volt három szép eladó leánya, és a leányok mind a három férhez menni való volt, de soha senki nem akarta elvenni. Hét országába kikurrentáltatta hát, hogy aki lóhátrul aranykoszorúját és aranygyűrűjét a bástya tetejéről leveszi, annak adja egyik leányát és fele királyságát. Eztet ők is meghallották; felindúl a két bátya paripásan, mondván az öcscsöknek: gyere te, fertelmes, nézzed legalább, hogy ugratunk fel a bástya tetejébe, hogy ha megkaphatnánk azon aranykoszorút, tehát akkor fél királyok leszünk. Mondá neki a hamupepejke: csak tik eredjetek. Elment a két bátyja, ő pedig akkor kiment az istállóba, megrázta a rossz kantárt, ott terem a rézszerű paripa: mit parancsolsz kedves gazdám? jól tudom szándékosat: itt van egy rézruha, öltözz fel bele. Felöltözik, körülnézi magát, látja hogy ő sohasem látott olyan szép vitézt mint jómaga. Mondja neki a lova: hogy menjek édes gazdám? úgy-e mint a szél, vagy mint a gondolat? Csak úgy, édes lovam, hogy se neked, se nekem káromra ne legyen. Megindúl akkor a ló, úgy megyen vele mint a madár; két óra alatta királyi udvarhoz ért, de ő ott meg sem állott, csak felreppent a bástya tetejére, és elvitte a koszorút, és az aranygyűrűt. A királykisasszony, a legnagyobbik, úgy örült, hogy örömebe a haját majd kitepte, hogy micsoda szép vitéz vitte el az ő koszorúját, hanem azt nem tudta hogy ki legyen az.

-135-

Akkor a vitéz haza ment, eleresztette a lovát, beleült a hamuba, a koszorút pedig behajította a sutba. Itten haza jött a két bátyja, mondván neki: na te nemzetséggyalázó, nem láttál olyan szép vitézt, mint mi láttunk? Mondja nekik a hamupepejke: hamarabb láttam én azt mint ti. Hogy láttad volna te azt hamarabb, mikor mi ott voltunk? Ó te bolond, látod azt a nagy fűzfát? arról néztem. Mondja a közbülsőnek a nagyobbik: eredj öcsém, vágd le azt a fát ahonnan ő nézi, ilyenadta nemzetséggyalázója! melyet az öcscse le is vágott. Más nap ismét felnyergelte paripáját a két bátya, mondván: menjünk el tehát még most egyszer próbára; az öcscsének pedig: gyere te is velünk, legalább meglátod azt a szép királyfit; melyre felelt neki: én nem megyek, meglátom én azt úgy is. Midőn a bátyja elment, akkor megrázta az ezüstös kantárt, ott terem az ezüstszerű paripa, mondván neki a paripa: mit parancsolsz édes gazdám? Egyebet semmit, csakhogy azon ezüstruhába legyek felöltözve, hogy megnyerhessem a közbülső királykisasszonynak aranykoszorúját és gyűrűjét. Midőn felült paripájára: édes gazdám, mond az: hogy menjek veled, mint a szél, vagy mint a gondolat? Édes lovam, csak úgy, hogy tebenned kár ne legyen, s énbennem. Akkor megindúl vele a paripa, úgy megyen mint a madár; midőn felért a bástyára, elvitte a koszorút és az aranygyűrűt. Kinek volt nagyobb kedve, mint a közbülső királykisasszonynak? mondván a két testvérének: látjátok micsoda szép vitéz vitte el a koszorúmat? De az öreg király ezen vitézt látván szép öltözetibe, mondja leányainak: szép szerencse szállott reátok, melyet nem is reményltem volna. Az öreg király kiáltja a vitéznek: megálljon felséges királyfi, hadd tudjam meg, ki legyen neve? De arra Hamupepejke szónak sem állott, elnyargalt haza. Az ő két testvére látta ezen vitézt, de meg nem esmerte.

-136-

-137-

Mikor ő haza ment, a kantárt a lónak a fejéből kihúzta, a ló elment a maga dolgára, ő pedig bele ült a hamuba. Hazajött a két bátyja, mondván neki: na te nemzetséggyalázó, nem láttad a mostani szép vitézt? Melyre felelt neki a hamupepejke: nekem az mindegy, elébb láttam én azt mint ti. Melyre mondván a bátyja, honnan láttad volna te azt? felelt neki: látod azt a nagy kéményt? arról néztem én. Mondja a nagyobbik az öcscsének: eredj öcsém, vágd le azt a kéményt, ne nézze többé róla; melyre a közbűsítő meg is cselekedte, a nagy kéményt mindjárt levágta. Eztet a hamupepejke igen nevette; s monda magába: nézd el milyen bolond ez a két bátyám, milyen károkat teszen. Harmadik nap pedig hasonlóképen lett mint ezen a két napon; akkor is a harmadik királykisasszonynak koszorúját és gyűrűjét elvitte Hamupepejke, de hozzá is szaladt a lóval, és megcsókolta a kisebbik királykisasszonyt; annak pedig olyan esze volt, hogy kis ollót vett a kezébe, és a legénynek a félhuncutkáját levágta, hogy arról megesmerhesse.

-138-

Hamupepejke akkor is hazament, lovát eleresztette, s így hallgatásban vala. Tovább hogy már a király nem győzte várni ezen három vejét, mikor jönnek az ő három leányáért, monda: kurrenst eresztetek az országba. Midőn mindenfele küldött, hogy aki a gyűrűjét és koszorúját elvitte, tehát hozza vissza, és jelentse magát; még is senki aztat vissza nem hozta; összehivatott tehát egész országából mindenféle férfiút: akik tizenöt esztendőn felül voltak hatvan esztendőig, mind jelen legyenek, mert a kisebbik leány mondotta az atyjának: én, atyám, megesmerem, mert a hajából elvágtam, tehát arról mindenkor meg fogom esmerni. Melyre ez a sok nép ottan meg is jelent: a három princeszné sorba vizsgálta, de a sok nép közzül egyet sem esmert meg. Ekkor mondja a kisebbik princeszné: atyám, ezek között nincsen, kérj meg atyám, hogy nincs-e még valakinek othonn valami testvére? Felelvén a két nagyobbik bátya: nekem még van egy testvérem, hanem az nem arra való, mert az most is a hamuba ül; melyre felelte a kisasszony: minél hamarább ide kell híni, hadd lássam őtet. El is hitták, abba a fertelmes ruhába oda is ment: meglátván a kisasszony, mondja az atyjának: atyám, ez az a vitéz, ki engemet megnyert. Feleli a király: eredj te haszontalan, nem hogy a házamba beereszteném, hanem még a tyúkólba se adok neki helyet. Feleli a kisasszony: édes atyám, vizsgáltasd meg csak őtet; melyre az atyja meg is vizsgáltatta; meg is tanálták nála mind a három jószágot, ekkor mindjárt papot, hóhért és vaskalapot hoztak; a pap eskette, hóhér seprőzte, olyan lakodalmat csináltak, hogy semmit sem volt mit enni. Akkor a király őtet beküldte egy külön szobába, kibe ennekelőtte cselédje lakott; a királykisasszony keservesen sírt, mondván neki: szívemnek szép szerelme, add ki magadat hogy te vagy az a vitéz, aki az aranyzórú paripán a koszorúmat megnyerted; hogyha engemet nem szerettél, tehát minek jöttél hozzám? Azalatt az idő alatt a királynak két nagyobbik leányát két hercegfő elvitte, és ez a két nagyobbik leány igen nevette a kisebbik testvérét, mondván neki: na hiszen igen szép urad van, mindig a hamuba ül; akkor feleli a kisasszony neki: amit az isten adott, be kell vele érni, legyen a tietek szép, megelégsem én a magaméval; melyre itt ez továbbra is így folyt.

-139-

-140-

Hogy egyszer a két nagyobbik sógora kimentek vadászni, mondják a hamupepejkének: gyere ki, sógor, te is; melyre felelt vissza: adjatok hát egy lovat, majd elmegyek. Megnyergeltek neki egy rossz lovat, akire ő felült, s megyen a sógorával kifelé; tanál egy sarat, melybe bele döjti a lovat, a két sógora igen neveti, hogy az ő sógorok a lóval a sárba kínlódik; elnyargal a két sógora, ő pedig megrázza a rézkantárt, ott terem a rézszőrű paripa: mit parancsolsz, édes gazdám? Egyebet nem parancsolsz, csak hogy legyen tebelőled egy selyemsátor, énbőlőlem pedig egy öreg ember, és valamennyi vad ebbe a határba van, mind előttem feküdjék, hogy abból egy se hibázzék. Mind ez meg is történt; a két sógora azalatt bejárta az egész határt, sehol egy vadat se kaptak; mikor jönnének haza felé, megtanálják ezt a selyem sátort, mondván egyik a másiknak: Nézd el pajtás, mind itt van a vad, azért nem tanáltunk mi semmit. Ekkor köszönnek, az öreg ember fogadja; mondják neki: hallja öreg úr, adjon nekünk egy pár vadat, adunk érette kétezer forintot. Feleli neki az öreg ember: az egész királyságtokért sem adok; hanem ha egy béjogot a farotokra hagytok sütni, akkor adok, de aztat sem elevenen, hanem dögölve. Ekkor mondják neki: itten van hát, süssön, nem bánjuk; melyre meg is cselekedte. A sógorok a pár vadat viszik hazafelé, Hamupepejke pedig egy pár őzet madzagra kötött, s vezeti haza fele; mikor megtanálja a sárba a lovat, megnyúzza, a bőrét a hátára veszi, s a két sógora igen nevette: nézd el a mi sógorunk a lóbórt a hátán viszi haza, hanem különben milyen szép őzet viszen haza felé. Ez elviszi a bőrt, lelőki az udvarban, mondván a feleségének: itt van ez a bőr, vidd el atyádnak, jó lesz asztalkendőnek; ezt az őzet pedig vezesd be hozzá, add, által neki, monddad hogy én hoztam; melyet a kisasszony meg is cselekedett, s az eleven őzet atyjához vezette. Ekkor a király igen csodálkozott, hogy a másik veje döglött őzet hozott, ő pedig elevenet; másnap kicsinyen jobb früstököt kapott, mint annakelőtte, mert gondolta a király, hogy valami török ki belőle, s ez más nap is, harmadik nap is hasonlóképen történt meg.

-141-

-142-

Itten továbbá a királyra Burkusországból ellenség jött, és csak akkor vette észre, mikor már neki országába bent volt; akkor megijedt a király, mondván magába: jaj istenem, mit csináljak most? rajtam az ellenség, nincs katonaságom, aki van is, nagyon messze vagyon. Erre a kisebbik princeszné mondja az urának: na szívem, végünk van, rajtunk az ellenség, hanem kérlek téged, mutasd ki még egyszer vitézségedet, hogy nyerhessünk teveled híres nevet; melyre monda neki Hamupepejke: eridj hát, monddad atyámnak: adjon egy rossz lovat, meg egy rossz kardot, majd talán szerencsések leszünk ebbe a háborúba. A király meg is cselekedte ezt, neki lovat, kardot, mindent adott; a kevés népével a király elindult, és a három vejével. Midőn elhagyták a várost, tanáltak egy sarat, Hamupepejke a lovát a sárba dójtotta; a király haragjában majd kitepte a haját, hogy a veje a lóval kínlódik; a had mellette elmenvén, igen nagyon nevette; mondták: ez a vitéz elkergeti az ellenséget, ki a lovát most is a sárba nyúzza! Mikor Hamupepejke már jól látta, a nép elhaladt, megrázza az aranykantárt, ott terem az aranyzórú paripa: mit parancsolsz, édes gazdám? Egyebet nem parancsolsz, hanem abba az aranyöltözethez legyek felöltözve, amelyikbe voltam a királykisasszonyt megnyerni. Akkor mindjárt az ő kívánsága beteljesedett; megfúj akkor egy trombitát; ott terem tizenkét óriás; mit parancsolsz felséges királyunk? Egyebet nem

-143-

parancsolok, hanem csak legyen nekem tizenkét regementem, mind fekete lovon, szép bandával, komor nézése legyen az embereknek, nagy bajúszok, veres csákójok, szóval vitézek legyenek. Melyre ez mind be is teljesedett. Ment tehát nagy muzsikaszóval a hada után, melyet meghallván az atyja: jaj istenem, elől is ellenség, hátul is! ó most hova legyek? Mondja az adjutánsának: eridj el, kérdd meg tőle, hogy segítségemre jön-e, vagy ellenem? Az adjutáns meg is kérdezte, de itten mondja neki a vitéz: nem megyek ellene hanem segítségére, azon kérem a királyt hogy a maga népit hátráltassa meg, mert ő megyen az ő népével az ellenséggel szembe. Ő tehát előre ment, és úgy megverte az ellenséget, hogy hírmondónak se maradt belőle; gondolá a burkus király, hogy ezek nem emberek hanem valóságos eleven ördögök; melyre pardont kért mindjárt, hogy soha többé vele háborút nem tart; és frígyet kötvén vele, vissza fordítja népét. Elmegy Hamupepejke az atyjához, mondván: felséges király, soha többé a burkus király nem fog veled háborút tartani; de az atyja őtet nem esmerte, mondván: kérlek, szép vitéz, ezen jó tettetért gyere országomba, a katonádnak szállást tartást adok két hónapig. Melyre mond neki a vitéz: felséged, nem szükséges, mert nekem menni kell haza, az ellenség engem is körülfogott, attól kell magamat őrizni. Hogyha nem kell neked az én ajándékom, itt van: neked adom a tajtékpipámat, gyűrőmet, aranyvirágos kendőmet: valaha meglátlak, megismerlek róla.

-144-

Visszament tehát Hamupepejke a maga népével, elérte azt a sarat, hol a lova feküdt, az aranyszőrű paripát ott eleresztette, hozzáfogott a lóhoz, megnyúzta, egészen haza vitte a bőrt. Mikor arra ment a had, és meglátta a nyúzott lovat, mindjárt gondolták hogy itt a a király veje nyúzta meg a lovat; melyre haza ment a had, kiki a maga helyére. Meglátván a király a vejét otthon ülni: na te szép madár, bezzeg eljöttél háborúba, nem hogy még hasznot tettél volna, hanem kárt: megnyúztad a lovat, csak a bőrért hoztad haza nem vagy érdemes, hogy királyi udvaromba lakjál. Melyre feleli neki: tudom hogy felséged bizony meg nem nyerte azon háborút, meg nem engedi hogy udvarába lakjak. De hát adjon még három napot, hogy legyen itt megmaradásom. Melyre mondá neki a király maradj meg hát három nap itten, hanem nekem házamba be ne jőj, mert ha meglátlak, minden búmat és bánatomat megemlítem.

-145-

Itt marad tehát Hamupepejke; folytatja pedig a király nagy szomorúságát; a királykisasszony azonban igen keservesen sírt, mondván az urának: kedves, szívemnek szép szerelme, add ki vitézségedet, és mutasd meg az én atyámnak, hogy te vagy az a vitéz, ki engemet aranyszőrű paripán megnyertél; melyre mondá Hamupepejke: hogyha engemet nem szerettél, minek esmertél el engemet uradnak? Mondá a királyi princeszné nekie: kérlek, szívem, mi lelte neked a kezedet? hiszen be vagyon kötve. Mondja Hamupepejke: mikor a lovat a sárba nyúztam, akkor a késsel megvágтам az újjamat; melyre mondja a királykisasszony: mutasd meg hát nekem, hogy micsoda seb van rajta; melyre megmutatja feleségének. Meglátván a felesége az aranyvirágos kendőt, melyet az öreg király neki a háborúba adott, mindjárt megismeri a királykisasszony, mondván nekie: kérlek tégedet, szívem, hol vetted te ezen kendőt? melylyel az öklödbe vagyon kötve? - Feleli nekie Hamupepejke: hallod-e, én akarhol vettem, csak hogy most nálam van. Mindjárt szalad a királykisasszony az atyjához, és bemegy az atyjához, nagy örömmel mondván: Felséges királyatyám, hol vagyon az az aranyvirágos kendője, a kit édes anyám jegyül felségednek adott? Mondá az öreg: kedves leányom, azt én jó barátomnak adtam, ki engemet és az országotam az ellenségtől megoltalmazta. Mondja arra a kisasszony: Felséges királyatyám, az én uramnál van azon kendő és az aranygyűrű, kit felséges királyatyám azon jó barátjának ajándékozott. Mondja az öreg király két generálisának: Eridjetek, hozzátok fel ide, hadd kérdezzem ki őtet, hogy mi okon kapta ő azon ajándékot? Ekkor a két generális felvitte őtet a király szobájába; ez meghajtotta magát előtte: édes fiam, valld ki magadat, hogy világosodjék ki neked nagy vitézséged. Akkor mondja Hamupepejke: megálljon felséges királyatyám, egy félfertály múlva meg fogom mutatni. Akkor kiment a házból, megrázza az aranykantárt, ott terem az aranyszőrű paripa aranyos öltözettel; mikor felöltözik Hamupepejke, a király nem tudott örömébe hová lenni, mondván nekie: kérlek kedves fiam, ne neheztelj öreg fejemre, mert én igen rút dolgot cselekedtem veled. Mondván nekie a veje: nem is haragszom felséges királyatyám. Akkor a király örömébe olyan nagy bált csináltatott, hogy az egész hét országát mind meghívatta: kinek volt nagyobb öröme, mint a királykisasszonynak! Mondja is az atyjának: látja felséges királyatyám, igaz az én szavam, mely be is teljesedett: az én két testvérném engemet kicsúfolt, de az isten az én szégyenségetem vidámra fordította, és az én két nénémet földig legyalázta.

-146-

-147-

Mikor a legtöbb uraságok a szobában voltak, Hamupepejke így szólott: felséges királyok, hercegek, egy újságot mondok: ne sajnálják megnézni ezen két hercegfinék a farát, hogy micsoda bójog van rajta! Melyet meg is cselekedvén, meglátlják a két nagy bójogot; mond Hamupepejke: lássa, felséges királyatyám, ezen két hercegfí mikor vadászni ment, vadat nem kaphattak, hogyha én nekik nem adtam volna; én pedig úgy adtam, hogy a farkra két bójogot sütöttem; a bójogra pedig a volt írva: Én Hamupepejkének örökös jobbjágya. Így oztán mondta Hamupepejke: felséges király, engedd meg nekem, egy kérésem vagyon; melyre mindnyájan feleltek: tessék megmondani; erre felelte Hamupepejke: mink mindnyájan nagy rangból valók vagyunk, tehát mi egy tálból a mi jobbjágyainkkal nem ehetünk, tehát a jobbjágyok menjenek ki a cselédekhez. Ebbe mindnyájan megegyeztek, és a két hercegnek úgy mint jobbjágyoknak feleségestől együtt a vendégségből ki kellett menni; ekkor a király a vejének általadta országát egész királyságával; a két hercegfinék pedig egy uraságot adott, és most is élnek, ha meg nem haltak.

-148-

XIX. AZ ARANYMADÁR.

-149-

Egyszer volt, hol nem volt, egy király, ki szélesen kiterjedő birodalmában nagy boldogan

töltötte napjait. Ez valakitől hallván hírért valamely aranymadárnak, hogy több ritkaságai közt ez is feltaláltassék, megparancsolta a fővadászának, hogy neki azt akár élve, akár halva hozza házához, ellenkező esetben őtet látni sem akarja. Kénytelenítettén a király parancsolatjának engedelmeskedni a vadász, feleségével útravalót bőven készítettén, búcsút vett háza népétől, s elvándorlott hetedhét ország ellen, hogy talán valahol valami hírért fogja hallani az aranymadárnak. Sok összevissza való ógyelgése után is egész útja hasztalan volt, mivel senki sem tudott róla semmit, hogy hol lakna az aranymadár, s így félvén a király szeme eleibe kerülni, remetévé lett, s így a hűséges szolga magánosságba élte le hátramaradt szomorú napjait.

-150-

Volt azonban neki egy tátos fia, ki eljövetelekor még csak nyolc esztendő volt. Ez minekutána felnevelkedett, s megtudta az atyja történetét, elszánta magát, hogy ő fogja elhozni a király előtt annyira kedvelt aranymadarat. Nagy nehezen bocsátotta ugyan őtet útnak az ő szomorú édesanyja, de ő érezvén a maga természet felett való tulajdonságait, elindult hetedhét ország ellen. Járatlan úton ment mendegélt ő mindenütt, míg egyszer beért egy rengeteg erdőbe, hol a zivatáros idő ellen nem talált egyéb helyet hová bújhatott volna, mint egy kőszikla hasadékát; de onnan is kiöblítette őtet a zuhanó zápor. Különös szerencséjére megpillant távolról egy kis kunyhó ablakában lassan pislákoló mécset; arra veszi tehát útját a sűrűség között, s nagynehezen csakugyan ráakad a kis kunyhóra, melyben egy ősz öreg ember melegedett a tűz mellett. Köszöntvén az öreget, szállást kért tőle, aki is jó szívvvel fogadta őtet, s nekie egy kis pusztai vacsorát feltett, hogy egyék. Vacsora végével szól az öreg tudákos: fiam János, úgymond, jól tudom hol jársz, s mit keresel; szerencséd hogy lakásomra akadtál; innen három napi járó földre van egy ezüst erdő, melynek közepén egy tó mellett terül el egy roppant magas fa, amelyen szokott tartózkodni az aranymadár; menj el oda fiam János, s amit az a madár fog teneked mondani, mind azt beteljesítsd; ne félj, boldog leszél örökké. A tanácsot megfogadván, megindul a vadász fia, és csakugyan harmadnapra a rézerdőn keresztül menvén, meglátta az ezüsterdőt, ahová mikor elért, vizsgálta mindenütt a nevezett fát, csakugyan rá is akadt végtére, s felnézvén a fára megpillantja az aranymadarat, s térdre esvén segítségül hívott minden bűbajosokat, hogy neki most kedvezzenek. Ekkor felszólal az aranymadárhoz: szállj le, szállj le te gyönyörű madár az én karjaim közé! szánj meg engemet, aki teértem ennyi országokat bekóboroltam. Az aranymadár azonnal lerepült karjára, s megszólalván, mondja neki: ha már te engemet csakugyan szeretsz, ámbár már félig megváltottál, válts meg már egészen. Menj az aranyerdőbe, ahol egy vén asszony lakik, aki engem elátkozott, szolgálj azt három nap, s ha azon három nap alatt semmit sem eszel, sem iszol, és szüntelen imádkozol, úgy én az átok alól kiszabadúlok; csakhogy arra kérlek, légy mindenkor ébren, hogy mikor én téged meglátogatlak, beszélhessek veled. Ekkor az aranymadár kirepül karjai között, s int neki, hogy arra menjen amerre ő repül. Keves idő múlva elért az aranyerdőbe a bűbajos asszony lakhelyéhez, s tőle szállást kérvén, kínálta magát, hogy őtet vegye be szolgálatjába. Az öreg asszony egyszerre elbeszélte neki, hogy ő régen várakozik olyan emberre, aki őnála három napot s éjszakát böjtölve s imádkozások közt ki tudna tölteni, s ha ő ezt megcselekszi, igen nagy jutalmat kap érte. Felvállalta ezt a mi Jánosunk, s minekutána az öreg bűbajos, hogy senki be ne mehessen kunyhójába, őrtállót is tett az ajtó eleibe, maga kiment most a kunyhóból. Térdre esve könyörgött most János a szabadításért az alsó világ urának, hogy őtet fáradsága jutalmául tegye szerencsésé. De estve hazajöven az öreg, bezárta az ajtót, s álomszellőt fúván János szemére, őtet mély álomba merítette. Éjfélkor megrázkódik az aranymadár, s vált belőle egy remek szépségű angyali teremtes, s ekkor felrúgván egy csipkebokrot, szól hogy jöjön ki az alól hat szép fekete paripa, egy hintó, kocsis, és inas: Előttem, úgymond, világozás, hátul setétség! repülj velem a bűbajos kunyhója eleibe, hadd beszélhessek az én szerelmesemmel. Egy pillantat alatt ott termett a kunyhó előtt a királykisasszony, s amidőn be nem akarta bocsátani az őrtállót, annak kezébe egy csomó aranyat adván belép, s hát elszomorodva látja, hogy az ő Jánosa elaludt. Minden módokat elkövetett, hogy őtet felkölthesse, de mind hiába; végre eltelve az egy óra, kénytelen volt elmenni, azt hagyván meg az őrtállónak, hogy adja tudtára Jánosnak az ő ottvoltát, s egyszersmind hagyott neki egy gyűrűt, hogy azt adja által neki. Másnap felébredvén János, hozzá fogott napi tisztéhez, s várta hogy eljő az aranymadár, de minden várakozása hasztalan lett, az őrtálló pedig semmit se szólt a történt dolgokról. Második éjszaka hasonlóképpen elment a királykisasszony feje paripákon, s ismét megnyomván kezét az őrtállónak bement a kunyhóba, de ismét aluva találta, mivel már a bűbajos szellő befogta szemei, azelőtt. Hasztalan igyekezett felébreszteni, s ismét eltelve az egy óra, eltávozott, s hagyott az őrtállónak az általadás végett egy selyemkendőt; de amelyeket ez mind eltett magának. Harmadnap éjfélkor újra eljött a királykisasszony veres paripákon, és szokás szerint a bemenetelt pénzen megnyervén, Jánosát ismét aluva találta. Igyekezett ugyan őtet minden módon felkölteni, de az lehetetlen volt; sűrű könnyeivel áztatta tehát az ő ruháját, s ott mellette hagyott egy kardot, amelyre a volt írva: minthogy elaludtál, engem meg nem nyerhetsz, hanemha felkeresel az atyám udvarába. Elvárlak tíz esztendeig, igyekezz hogy minél hamarabb megláthass. Felébredvén János, egyszersmind kitölt a három nap, melyet a bűbajosnál tartozott szolgálni, s ez ekkor nyilatkoztatta nekie, hogy az aranymadár a veres királynak egy elátkozott leánya, akit ő félig megváltott, minthogy már sok könyörgése miatt emberi ábrázatját visszanyerte; hanem most keresse fel őtet, talán még feltalálja. Szolgálatja jutalmául pedig adott nekie egy tátoslovat, és mind a gyűrűt, mind a kendőt az őrtállótól elvévén, kezébe adta.

-151-

-152-

-153-

-154-

Útnak indulván már Jánosunk amerre igazították, elérte a fekete folyó vizet, hol ő, mutatván a gyűrűt és kardot, mindjárt bátran általbocsátatott. Szintén így ment által a feje és veres folyóvizeken, ahonnan nem messze egy pusztában álló vendégfogadó tűnt szeme eleibe, s biztatván lovát csakhamar elérték az óhajtott kocsmát. Leszállván most paripájáról, beköti az állásba, s bemenvén a fogadóhoz, magának ebédet, lovának pedig jó abrakot parancsolt. Míg az ebéd elkészül, beszélget a korcsmárossal, hogy nem tudja hány mérföld lehet a veres király lakhelye? aki midőn megmondotta, hogy ide csak egy napi járó föld, ami Jánosunk igen nagyon

-155-

megörült. Tovább tudakozódott még a kocsmárostól, hogy mi újság lehet ottan? ez elbeszélte hogy a veres királynak van egy hasonlíthatatlan szépségű leánya, kit, mióta haza került, igen sok princek és királyok kívántak volna elvenni feleségül; de ő készítettett egy aranykoszorút, s azt mondta, hogy aki azt leveszi az ő kastélyok tornyának csillagáról lóháton, ahhoz fog menni feleségül. Megörvendett ezen hírre János, s kiment mindjárt a lovához, s vitt nekie egy itce jóféle bort. Hallván a ló urának beszédjét, megszólal, s mondja: ne félj, csak egyél, egy óra múlva kezdedben lesz az aranykoszorú. Végezvén az ebédet János, lovát megnyergeli, s ráülvén egy pillantat alatt a királyi kastélynál termett, s ott az udvaron kinn levő királyi familia szeme láttára lekapja az aranykoszorút, s vele elrepült. Szállj le, vitéz, szólt a király, akárki légy, mutasd meg magadat, mert te vagy érdemes leányom kezére. De ez erre nem hallgatván, visszatért a fogadóba, s a maga szobájába bevitte az aranykoszorút. De a király nyughatatlan lévén, mindjárt az udvari vitézeket utána küldötte, hogy mindenütt keressék fel. Senki sem akadt nyomába; de a legifjabb királyfi épen a kocsmá felé találván menni, oda betért, és kérdezősködött, ha nem láttak-e egy ilyen meg ilyen lovon ülő vitézt? A kocsmáros megmondotta, hogy épen nála van a vendégszobába. Ekkor bement hozzá a királyfi, s meglátván az ágyon lévő aranykoszorút, mindjárt megcsókolta őtet, s kérte hogy jöjön atyja udvarába. De János erre azt felelte, hogy addig nem megyen, míg a királykisasszony atyjával anyjával együtt hintón elibe nem megyen. Hallván ezen elhatározását, hirtelen haza ugrott a királyfi, s megjelentette atyjának a vitéz kívánságát. Ezek mindjárt hintóba fogatván, kimentek a vendégfogadóhoz, s ott a királykisasszony rá esmervén az ő szerelmesét-e, elbeszélte atyjának, hogy mimódon váltotta ez őtet ki az átok alól. Ekkor a király, hintóján nagy pompával bevitetvén, a király leányával öszveesküdtette; s nagy fényes vendégséget szervezvén a menyekző inneplésére, a szegény vadászfiu öszvekelt a király leányával, s háboruság nélkül boldog örömek között talán még most is élnek, ha meg nem haltak.

-156-

XX. ESZTENDŐRE ILYENKOR.

-157-

Volt egyszer egy király, akinek volt három fia. A király nem igen nagy urodalommal bírt. Midőn már megöregedett, tehát mondja a fiainak: kedves gyermekim, hogyha én meg találok halni, tehát nekem semmi cerimóniát ne csináljatok, hanem fogjatok két szilaj ökröt egy szekerbe, és az én koporsómat testemmel együtt tegyétek reá; ahol pedig az ökrök meg fognak velem állni, ott temessétek el testemet, és az én testem sírjánál mindegyitek egy éjtszakát figyelmetesen strázsáljatok.

Kevés idő múlva meghalozott a király, és a fiai az ő meghagyása szerént reá tették egy nagy szekerre, és befogtak egy pár szilaj ökröt, amelyeket útnak bocsátottak, és magok az ifjak lóra ülvén távolról kísérték a szekeret, melyet az ökrök egy nagy erdőbe vittek, és az erdőnek sűrűsége miatt tovább nem mehetvén megállottak. Melyet látván a királyfiak, levették az atyjokat a szekerről, és így sírt ásván neki, eltemették; ezután, a megmondott parancsolat szerént a legöregebb királyfi felállott strázsára, vgyázván az atyja sírja mellett. Éjtszakának idején, épen tizenkét óratáján, jön hozzá egy bozontos medve, és kezdi a sírhalmot ásni, melyet látván az ifju, fogta a puskáját, és meglőtte a medvét; azután a tűzhöz húzta a medvét, és elvágta neki fülét és farkát, melyet eltett a tarsolyába, és így a medvét a sűrűbe húzta; azután megrakván jól a tüzet, húst húzott egy nyársra; melyet midőn megsütött, és már reggel volt, felkölti az öcscseit, és eleikbe teszi a húst. Midőn már jól laktak, felállott a középső, és ő is huszonnégy óráig strázsálta a sírt; és őhöz is jött egy nagy oroslán, melyet szerencsésen meglőtt, és ő is, hasonlóképen ételt készített a testvéreinek és a meglett dologról semmit nem szólt. A legifjabb pedig harmadik nap felállott a strázsára, és midőn már besetédett és éjtszaka lett, jön hozzá egy nagy hiena, amely kezdi ásni az öregnek a sírját, amelytől megrettent a királyfi, és rá arányozta a puskáját, és elsütötte; de mivel nagyon kemény bőrű volt, tehát a golyóbis nem járta át, hanem neki ugrott a királyfinak, és kezdi rettenetesen mardosni. Megijedvén a királyfi, fogja a kardját, és keményen kezd vagdalkozni a hienával, és egész egy óra folyásaig verekedvén, végre meg tudta győzni a fenevadat. Azalatt míg ő verekedett, egy nagy záporesső támadott, és a tüzet egészen eloltotta; midőn már a hienának szemit és nyelvét elvágta, tehát oda tekint a tűzre, és ime elaluva találta azt. Megfélemedett ezen, hogy ő a bátyjainak ételt nem készíthet, és majd szégyenbe marad; felmegy tehát egy nagy magas fára, ha távolról valahol tüzet láthatna? Midőn már szétnézett a fáról, tehát lát távolról egy nagy világosságot, melyet jól megjegyzett, és midőn lejött a fáról, ment a világosság felé, hogy tüzet hoz. Hát midőn már a világosság fele közelített volna, lát távolról a tűz mellett rettenetes nagy óriásokat. Nem bátorkodott hozzájuk közelíteni, hanem felmászott egy nagy fára, és nézi hogy az óriások egy nagy ökröt sütöttek, és egy tíz akós hordót egymásra köszöngetvén ürítettek. Midőn így ettek, fogja a királyfi a puskáját, és céloz, és úgy lőtte ki az egyik kezéből a húst, hogy többé meg sem találta; a másiknak megint, mikor ivott volna, viszont lelőtte a szája elől a poharat; melyet ezek látván, félni kezdettek, és mondja az óriások előljárója fent szóval: hallod-e, akárki légy, jój el, és mutasd magadat, ne félj, mert semmi bántásod nem lesz. Ekkor lejött a királyfi a fáról, és megyen az óriások felé; midőn az óriások meglátták, magok közzé ültették, s étellel s itallal kínálták őtet. Midőn már jól laktak volt, mondják, az ifjunak: jöjön velek; és mivel, úgymond, oly igen jó puskás vagy; tehát itt ebbe az erdőbe vagyon egy vár, és annak a kapujának a tetein vagyon egy kakas, melyet hogyha lelősz, tehát jól megajándékozunk, mert nem tudunk abba a várba bemenni, mivel ha meglát a kakas bennünket, szét vernek. Reállott az ifju, és követi az óriásokat, és midőn már a várnak bástyáihoz értek, fogja az ifju a puskáját, és szerencsésen lelőtte a kakast. Ekkor az örök, semmit nem gyanítván, aludtak, az óriások pedig a falat általlyukasztván, a királyfit előre beküldötték,

-158-

-159-

-160-

hogy vizsgálja meg a várnak minden részeit hogy és mint van, és hozna hírt, hogy lehetne-bátorsággal menni a rablásra. Adtak pedig nekie egy gyertyát a kezibe, mondván: hogyha te akárhova ezzel a gyertyával mégy, tehát ott mind alusznak. Elvéve az ifju a gyertyát, és a legnagyobb bátorsággal járja a várnak minden részeit; midőn már a rezidenciához ért, melybe volt a királynak lakóhelye, itt is mind bejárta, és csudálva szemlélte a sok drágaságokat, melyeket az atyja házában nem látott soha. Végre midőn már a királykisasszonynak szobájába ért volna, bámulva nézi azt a gyönyörű tündérséget, leginkább pedig hamiskodott magába, midőn eszébe jött, hogy az óriások ezért a gyönyörű szépségért iparkodtak idejönni; de elvégezte magában, hogy akárhogy, de meg fogja ótalmazni minden szerencsétlenségtől. Ezután hozzálátván a kisasszonyhoz, és egy forró csókot nyomván ajakára, levette a maga gyűrőjét, és a kisasszonynak ujjába tette, és a kisasszonyét viszont magához vette; végre pedig a maga leírott képét a kisasszonynak a mellire függesztette, és kivette a bugyillárisát és egynehány rend írást írt, hogy egy idegen királyfi itt volt, és tégedet megszabadított a haláltól, melyet reggel bővebben meg fogsz látni és hallani; már most élj békével: esztendő ilyenkor meg fogsz látni. Ezek után visszament a királyfi, és midőn már a lyukra ért, ahol bejött a várba, és hírt ad az óriásoknak hogy jönnének a lyukon befelé, mert minden békével nyugszik, itt az óriások egyenként másztak a lyukon befelé, és a királyfi mindegyiknek elvette a fejét, és elvágta mindegyiknek a nyelvét. Ezt megcselekedvén, azután ki akart maga bújni a lyukon; de im jön neki szemközt egy rettenetes sárkány, melynek négy feje volt; ezt látván az ifju, kirántja a kardját, levágta szerencsésen a sárkányt, és nyelvének hegyeit elvagdalta; azután maga iparkodik kifelé, hogy még a bátyjaihoz érhesen reggelre. Midőn tehát az erdőbe ment, lát egy hófejérségű, leányt, amely egy gombolyag cérnát tartott a kezibe, és azt lefele gombolította. Meglátja a királyfi, és kérdi tőle, hogy mit mível a leányzó? Mond az, hogy ő volna a hajnal, mert; a földön amerre járok, és ezt a cérnát tekergetem, tehát azon a helyeken megvilágosodik. Mondja nekie a királyfi, hogy meg ne virasztaná még az időt, mert nekem, úgy mond, még reggelig messze kell mennem. Mondja neki a leányzó: azt nem cselekedhetem, mivel nekem nagy a parancsolatom, és azt végbe kell vinnem. Melyet hallván az ifju, kirántotta a nadrágszíját és a leányzót egy fához csatolta vele, maga pedig elsietett. Elérkezvén pedig a nagy tűzhöz, ahol az óriások elébb vígan mulatoztak, veszen ott magának sült húst és bort, és egy jó darab üszköt, és avval szerencsésen a bátyjaihoz ér, és tüzet gerjesztvén a bátyjait felköltötte hogy ennének. Ezek pedig csudálkoztak, hogy oly sokáig meg nem virad, mert egészen három napig meg nem viradt, mivel a királyfi a hajnalt megkötötte. Végre midőn már megviradt, felkerekedvén ők is, és egymásnak semmit nem szólván, mi történt rajtok, haza fele ballagtak.

-161-

-162-

-163-

Nézzük már most, vajon mi történt ott az erdei várban. Volt abban egy megélemedett generális, ki reggel felé kísért. Látja hogy a bástya alatt fekszenek a nagy rettentő óriások, és egy nagy bálvány sárkány; melyet magának használni akarván, mindjárt megvérezte a testét, és szalad a királyi udvarba, és lármát indít, hogy keljenek fel, mert hogyha ő nem lett volna, tehát az egész udvar elveszett volna. Rémülve hallgatta a király a megtörtént dolgot, és nagy köszönettel fogadta a generálissától, és mondá neki: hogy bátor akármit kér tőle, tehát meg fogja adni neki. Ez pedig a királynak leányát kérte magának feleségül. Midőn azt meghallotta a kisasszony, nagyon elszomorodott, és kérte az atyját, hogy engedné őtet még egy esztendeig leánypártájába, azután szívesen cselekszem uramatyám parancsolatját; a király megígérvén ezt kedves gyermekinek, a generálist kérte hogy addig várakozna, míg leányának kedve leszen a férjhezmenetelre, azaz egy esztendeig. A generális is várakozván esztendeig, midőn már az esztendő eltelt volna, tehát kéri az ígért jutalmat, melyet a király teljesíteni akarván, nagy lakodalmat hirdetett, és a szomszéd királyokat a menyekző ünnepére összehívta. A többek között megjelentek azok a három ifjak is, melyek között volt a dolognak titka.

-164-

Midőn már a sok főrendek mind együtt voltak, tehát nagy pompával megesküdtették a kisasszonyt az öreg generálissal; a kisasszony nagy szomorúan várta az ő igazi megszabadítóját, de sehonnan sem érkezett az. Midőn már a nagy fényességű asztalhoz mind leültek, tehát a király nagy fent szóval kezdte a generálist, mint élete megszabadítóját dicsérni, melyet a kisasszony nagyon szomorúan hallgatott. A királyfi, akit feljebb említettünk, épen szemközt ült a kisasszonynyal, kire a kisasszony nagyon figyelmeztet, mivel a képe az ifjunak nagyon hasonlított az ereklyéhez, melyet a múlt esztendőben nála hagyott; végre megsajdította a maga gyűrőjét is a királyifjunak az ujjába, melyen eltelt örömmel, és nagy figyelemmel volt az ifju szavaira. Midőn már az ételből megelégedtek, tehát mindegyik vendéget kérte a menyasszony, hogy az életeknek folytáról mindenik valamit beszélne; melyet elkezdvén, sorba mind elbeszéllették ki mit próbált, és rajta mi történt legyen. Végre pedig ezekre a három ifjakra kerül a sor. Ezek közül is az öregebbik beszél életének sorát, és végre atyjának halálát, hogyan strázsálta annak a sírhalmát, hogy lőtte meg azon nagy medvét. Azután a másik kezdett beszélni; midőn már ez is elvégezte, tehát elkezdte a legkissebb életének folyását, hogy és mint lőtte meg a nagy hienát az atyja sírhalmán, azután hogy aludt el a tüze a nagy záportól, hogy keresett végre tüzet az óriásnál, egy várkapuról mint lőtte le a kakast, mint ment a várba be, és hogy ölte meg végre a tizenkét óriásokat. Ezt hallván a vén generális: nem hallgathatom, úgymond, már tovább hazug csevegéseidet, hanem hallgass. Mond erre az ifju: én nem hazudok, mert ím itt vannak nálam az óriásoknak nyelvei és fülhegyei. Ezen még jobban megharagszik a generális, és mondja viszont, hogy hallgatna; de a kisasszony bátorítván hogy csak tovább beszélje a dolgot, ezek után mindent előlbeszéllett, a sárkány felől, és hogy ölte meg, ezek után hogy kötötte meg a hajnalt, és hogy nem lett világos három napokig. Végre a kisasszony mondja, hogy a várba nem látott-e még valamit? Mond az ifju: Ó igen is láttam egy hasonlíthatatlan képet, melytől gyűrőt is elhoztam, és a magamét nekie az ujjára húztam, és nyakába akasztottam saját képemet, egynehány rend írást is hagyván nála. Ekkor lehúzta az ujjából a gyűrőt, és odadta az öreg királynak. A király megesmeri a gyűrőbe saját leányának a nevét; ekkor mondá a király: leányom, nem

-165-

-166-

kétségeskedem hogy a dologból te is valamit ne tudnál, mert a dolog téged érdekel. Mondja a kisasszony, hogy igen is, és előlvette a leírott képet, melyet mindeddig a mellébe viselt. Ezt látván a király, nem tudja mitevő legyen; a generális megmutatta, mert kegyelemért esedezett; de őneki azért a gonoszságáért életével kellett fizetni. Ekkor az öröm megkettőztetett, és a kisasszony nagy örömmel összeesküdt a szép ifjával, és bátyjainak és a más vendégeknek legnagyobb örvendezései közt lakták el a nagy örömnapot. Végre a király általadta nekie birodalmát, ő pedig békességbe és örömbbe élt az ő szép feleségével, míg csak életeknek el nem jött végső vége.

XXI. A HŰSÉGES PRINCESZNÉ.

Volt egy kereskedő a világon, akinek nem volt egynél több gyermeke, akit is neveztek Károlynak; – és Amsterdam városába laktak, ahol lakott maga a király is. Amidőn már kitanulta volt oskoláit ez a Károly, kérdezte apja: micsoda mesterségre adja magát? és ő azt felelte: minthogy ő is már a kereskedést jóformán érti; szeretné maga is azt folytatni. Minthogy pedig az atyjának tizenkét boltja volt, tehát egyik boltjába csakugyan beadta őtet, hogy még jobban bele tanuljon a kereskedésbe; és minthogy más tudományokra is anélkül jó esze volt, ezt is hamarjába kitanulta volt: ekkor aztán az atyja általadta neki valamennyi tizenkét boltját. Amidőn már a portékák boltjaiból kifogytak, mondotta az atyja: eridj már most portékákat vásárolni; és mondotta nekie: elfogsz menni Törökországba, és ottan vásárolj mindenedet; megrakott nekie tizenkét társzekeret pénzzel, és elindultak. Amidőn már szárazon továbbá nem mehettek, kénytelenítettek vizen hajón menni; és amidőn már tengeren mentek volna, egyszer kiszállottak a szárazra, ismét egy roppant városba, még pedig szombati nap; ők az ottan való szokást nem tudták ugyan, hogy akik szombaton oda jönnek, vasárnap a városból ki nem mehetnek; azon kocsmáros azonban, ahol be voltak szállva, megmondotta mindezeket nekie, és egyszersmind azt is, hogy itt az a szokás hogy vasárnap minden ember a maga templomába isteni szolgálatot megyen hallgatni. Ezekre Károly megparancsolta cselédjeinek, hogy vasárnap hat óraker valamennyien menjenek templomba, ő pedig maga kilenc óraker fog menni. Amidőn cselédjei elmentek már templomba, és az ajtón bementek, ottan volt egy holttest, akit minden embernek meg kellett köpni, és reá ütni. Az ottan fölállított órallók mondották tehát: üssenek reá, és köpjék meg, amelyet meg is cselekedtek. Amidőn már visszatértek a templomból, haza érkezvén mondották az uroknak: soha ily gyalázatot nem láttunk amilyen itt szokásban vagyon: egy holttesttel mely csúfot tesznek! ha ki bemegy és azt meg nem köpi, tehát befogják. Itten a Károly is elment a templomba; de ő se meg nem köpte, annál inkább reá nem ütött a holttestre; az ő tehát megszólította őtet, hogy ha nem cselekszi, mindjárt megfogják és árestomba teszik; és a Károly azt felelte: mindaddig nem cselekszem, míg csak meg nem tudom, mely okból teszik azt a szegyet a holtemberen. Ezt azonnal megmondották a város bírójának, hogy itten vagyon egy ember, aki ezen itt szokásba bevett köpést tenni nem akarja mindaddig, míg csak meg nem mondjuk, mely okból teszik azon szegyet rajta. A város előljárói tehát a sok adósságokkal és könyvekkel oda mentek hozzája, és azt mondják a Károly kereskedőnek: hogyha te ezt megakarod tudni, sok pénzt készíts elő. Uram, nem bánom, ha minden vagyonomat odadom is, de én ezen gyalázatos szokást nem cselekszem, mivel életében, annál inkább holta után nekem ez az árva nem vétett semmit is. Itten a bíró Károlynak azt mondja: hozasd el a pénzedet, hadd lássuk, elég lesz-e az adósság-kifizetésre. Ezzel mindjárt írt egy kis levelet, és elküldötte a kocsmába, hogy hat társzekeret pénzt hozzanak ide. Amidőn már megérkezett a pénz, s a bíró megvizsgálta volna számát, mondja: hallod-e, ez mind kevés; Károly tehát azonnal parancsolta, hogy azon másik hat társzekeret is hozzák el. Amidőn már érkezett azon megparancsolt pénz is, látták a bírók hogy bizonyosan elég lesz: itten mondják Károlynak: Látod-e, te ember, mert te megakartad tudni, mely okból vagyon ezen szegyen rajta, teneked ezért most meg kell fizetned adósságait. Az éltében igen nagy gazdag ember volt, és kevély, és senkivel jót nem tett, és aki reá is szorult azt nem hogy segítette volna, hanem kinevette őtet. Egyszer az isten ezen cselekedetiért megbüntette őtet, és megszegényedett úgyannyira, hogy semmie sem lett, és ezen adósságokat tette; ezért vagyon tehát ezen szegyen rajta. Amidőn már elbeszéllették nekie az okát, mindjárt összehivatták akiknek adóssa volt életében, és minden kocsin két ember olvasta a mondott summákat, hogy kinek mennyit adjanak, de ez mind kevés volt; hanem a tizenkét társzekeret lovastul egyetembe eladta, és abból kielégítette valamennyiöket, úgyannyira, hogy amidőn a temetését is kifizette volna, és eltemettetett, épen csak egy polturája maradt volt.

Amidőn így Károly már haza akart menni, egy öreg koldus jött eleibe, s azt mondja nekie: uram, nekem is tartozik egy polturával; ő hát azt is odaadta nekie; cselédjeit ott hagyta, és maga búbánattal hazája felé ment nagy szegénységgel úgyannyira, hogy már csak koldulással jöhetett haza, minthogy máskep nem élhetett. Az édesszüléi is igen nagyon várták már, mert a portékára nagy szükség volt. Amidőn már közelgetett városa felé, épen akkor az atyja ki tanált sétálni, és összeakadt a fiával; na fiú mindjárt megesmerte az édes atyját, és megszólítja: édes atyám, hol jár itten? Erre mondja az atyja: te vagy Károly fiam? Igen is. No tehát örülök, hogy vagy te? Én ugyan nem jól vagyok, mivel nagy hajótörést kellett szenvednem; a tengeren a zsványok ránk ütöttek, és mivelhogy fegyverünk nem volt, nem védelmezhattuk magunkat, hajóinkat összelövdözték; engemet a szerencse egy deszkára rá vetett, és azon a deszkán a sziget egyik részére kivetett, és három holnapig ott voltam, és várnom kellett míg más hajó arra nem jött. – Károlynak atyja, amidőn ezen kigondolt hazugsággal teljes panaszát megértette, sajnálta őtet; én mivelhogy már itten kibeszéllették magokat, az anyjához mentek, és ennek is mindenedet elbeszéllették. Mondja az anyja: semmi az, csak hogy te magad itthon vagy. A fia megintlen mondja szüléinek: minthogy a portéka, igen szükséges, elmegyek én mostanában; erre az atyja

-167-

-168-

-169-

-170-

-171-

megrakott tizenkét gályát pénzzel, és mondja nekie: menj már mostanában Angliába; minden rendeléseket megtettek, és elindultak Anglia felé. Ott nem vásárolhattak, hanem tovább kellett nekik menni; és annyira mentek, hogy Angliába a királyi városhoz közelgettek; de a város emberei azt gondolták hogy ellenség jönne, mindjárt rá ágyúztak, hogy majd összetörték hajóikat. Itten, amidőn már gondolkozott Károly, mit tegyen, vissza menjen-e vagy előbbre: mindenkép rosszul van: egyszer azt tanálja mondani azon káplárnak, aki a hajón főgondviselő volt: mitévő legyünk? Erre az feleli: ez legkevesebb; de hogy mindegyik tudja mint teszen a katonaság, azért hattam. Erre kitett egy fehér zászlót, és úgy a városból követet küldöttek hozzá, és Károly nekik elbeszéli, hogy ő kereskedő, és vásárolni akarna itten. Erre a követ visszament, s elbeszéllette a város eleinek; ezek után a tenger kapuit megnyitották, és úgy a város alá szálltak.

Ennekutána Károly elmegy a város commendánsához azon kérésivel, hogy tizenöt napig engedtesék meg nekie itten maradni és bevásárolni: amelyet meg is engedtek. Azalatt kiment Károly a káplárjával a városba. Amidőn már mindeneke megnézett, a város szélire is kiment a királyi rezidenciát meglátni. Ott tehát három fehér személyt lát kikötve egy kőoszlopnál; és itt is látja mely csúfságokat tesznek rajta; hogy ők ketten megköpni nem akarták, megfogták és felvitték a királyhoz. Hallod-e, mondja a király, látod-e, már kilencvenkilenc fej van ottan felakasztva, és ha nem cselekszed, tied lesz a századik. A Károly itt is csak azt mondta: felséges király, addig azt nem cselekszem, míg csak az okát meg nem tudom, mivel énnekem soha semmit se vétettek. Akkor azt mondta nekie a király: ha te azt meg akarod tudni, tehát, ha vagyon sok pénzed, megtudhatod, és életed is megmaradhat. Erre a Károly azt feleli: felséges király! tizenkét gályám teli vagyon pénzzel. Erre a király azt feleli: hogyha vagyon annyi pénzed, hogy az én óriásom be ne bírja, úgy tehát megmaradhat pénzed is életed is; de ha be bírja hozni, akkor mind pénzedet, mind életedet elveszted. Károly itten elküldötte a káplárját a gályára, hogy mondja meg a többieknek: a pénzt mind aranyra váltsák fel. Károlyt azalatt a király el nem eresztette, hanem itten elbeszéllette nekie mi okból hogy szenvednek ezen kikötött leányok; az óriásnak pedig huszonnégy bivalbórból egy zsacsót varratott. No már mostanában elmondom, Károly, hallgasd. Az egyik princeszné, a Franciaországnak leánya; a kettő pedig szobaleány; az apja, amidőn vele háborút tartottam volna, engemet elfogott, és erős helyre tétetett; de minthogy ezen erős óriáson: találkozott, így tehát őtet meggyőztem, és minthogy atyján bosszúmat nem tölthetem, azért tehát ezen leányán kellett e szegényt elkövetnem.

Amidőn már a pénzeket felváltották volna, az aranyakat ismét berakták a Károly hajóiba. Erre Károly, a király, és a magokkal vitt óriás, aki a zsacsót hóna alatt vitte, oda mentek. Amint már odaértek, az óriás csak rakta a zsacsóba az aranyakat, és valami tíz gályából már bele rakta volt, de látta hogy bizony belé nem fér; akkor az óriás felvette a zsacsót, és megrázta, azután a tizenegyediknek aranyait is bele rakta, de ismét látván hogy már több bele nem férhet, lábával is csömöszölte, és úgy a tizenkettediknek a felét is be-berakta; – de egészen már nem rakhatta, mivel tele volt, s így felkapta az óriás a zsacsót, és a király előlment, Károly pedig hátul. Amidőn már Károly látta, hogy az óriás elfárad, minthogy az inai igen reszketnek, akkor fohászodik az egekhez, hogy el ne hagyja őtet itten, és ne engedje hogy ezen mérges király bosszút állhasson rajta; a pogány király pedig örült magában; de amidőn a rezidencia grádicsain nagy erőssen vitte az óriás a zsákot tele arannyal, az utolsóra midőn fellépni akart volna, visszaesett, és kimúlt a világból. A zsacsó is kilyukadt, amelyen az aranyok egész a kapu ajtajáig lefolytak. Erre azt mondja a király: no Károly, vesztél volna országodba pénzeddel, princesznéddel egyetemben, csak az én erős óriásom élne! Erre mindjárt takarították Károly sok cselédjei a gályába pénzőket, és minthogy azt parancsolta nekik a király hogy siessenek, mert ha huszonnégy óra alatt ki nem mennek országából, mind felakasztatja őket, bezzeg siettek, csak hogy mentül hamarabb berakhassák; Károly pedig káplárjával együtt azalatt az idő alatt a princesznét és a két szobaleányt föleresztették a kikötő-oszloptól, és magokkal a hajóra vitték; melyekkel, amidőn már berakták a pénzt, nagy hamarjában elindultak. A király újra parancsolta nekik, hogy úgy evedzenek, hogy huszonnégy óra alatt országából kimehessenek, különben úgy fognak járni valamint mondotta; ők pedig szerencsésen ki is mentek; így tehát bosszúját a király rajtok nem tölthette.

Hát egyszer találnak egy kis várost, ahol megállottak tizenöt napra, és Károly minden cselédjeinek azt mondotta: vegyetek pénzt a mennyire szükségetek vagyon, és vacsorálatok magatoknak, mert oly derekasan igyekeztetek. Azalatt a fehér személyek ruhát csináltattak magoknak és régenti szép színöket visszanyerték, kivált a princeszné, ki felette szép volt, Károly pedig a városban csináltatott két gyűrőt, egyet magának, másikat pedig William princesznének. No már tizenöt napok elfolyása után elutaztak Amsterdám városa felé, ahonnan volt. Amidőn már közelgettek, a cselédjeinek azt parancsolta, hogy három ágyút süssenek el, hogy tudhassa az atya az ő eljövetelét. A városba nem tudták mire vélni ezen lövést; a király tehát megijedt, és minthogy katonasága nem volt épen otthon, kiüttetett egy fehér zászlót, hogy szabadon bejőjön a városba. Amidőn már bementek a városba, látta a király hogy ez nem ellenség volna; kivált amidőn azon szép hozott princesznét meglátta, és hogy az aranyakat is látta hogyan hordják háza felé, azt gondolta hogy ez valami nagy vitéz, azért is nagy lövésekkel tisztelte. Az atya nem bánta hogy portékát nem hozott, sőt megörült, hogy oly külső országbeli szép pénzeket hozott; kiváltképen pedig mikor Károly azt mondotta az atyjának, hogy ezen megszabadított princesznét feleségül fogja venni. Ezen főkép a princeszné örvendezett, s azt mondotta nekie, úgymint Károlynak: hallod-e, el kellene már minékünk az én atyám országába menni; hanem minekelötte elmennénk, lásd, íme ezen fakó lovat én festettem: menj el, és akarhol találsz éfelét, hozd haza. El is ment itten a Károly fel s alá az országba, de sehol sem látott olyanformát. Egyszer, amidőn már visszajönne, lát egy öreg embert egy kocsival, és azt két befogott lovak ki nem tudták húzni a sárból. Azzal leszáll Károly a maga lováról, és befogta a kocsiba, s így kihúzta azt. Azon idő alatt

azon szegény embernek a hátramaradt csikaja érkezett; Károly ezt meglátta, gondolja magába: efélét még nem láttam; ezzel kiveszi a lefestett lovat, és egész hasonlatossága megvolt, és azon embernek száz aranyat adott érette anyjostól együtt; de minthogy az ember sajnálta csikáját, és ezt észrevette Károly, ugyanazért adott nekie még kétszáz aranyakat; azután hazament a vett csikóval, és megmutatta a princesznének, aki is ugyanazt mondotta, hogy a csikó épen olyan mint az én atyámé volt. Hanem - mondja a princeszné - édes Károlyom, add jó cselédnek keze alá, s hadd pihenje ki magát; azután el fogsz, menni Párisba az én atyámhoz, és adok magaddal egy levelet, amelyben meg lesz írva hogy ki szabadított meg és hol, és az is meg lesz írva, hogy jőjön ő ide hozzám: különben ha én megyek elébb oda, szerencsés nem leszek.

-178-

Amidőn már a csikó valami fél esztendeig nyugodott, elindult Károly, és egy dereglyén a vizen ment egész Franciaországig, de lovacskáját is magával elvitte, és a királyi ruhát. A szárazra ottan kiment, kikötötte dereglyéjét, és felöltözködött királyi ruhájába, avval felült a lovára: aki ezt meglátta, mind azt mondották, hogy ő lenne a párisi király. Amidőn beért a városba; s már a rezidencia alatt leszállott volna, a lovat meg sem kötötte, csak úgy hagyta, hogy lejövetelekor annál hamarabb elindulhasson, mivel nem akarta magát megismertetni. Felment tehát a királyhoz, és átaladja neki a levelet, és köszön nekie, amelyet nagy örömmutatással viszonzott a király; Károly pedig ezzel lejött, és elnyargalt. Amidőn a király felnyitotta a levelet, mindjárt olvasta az elein, hogy ez az ifju az, ki engem azon szégyentől megszabadított; hanem jőjön érettem, és keressen meg: itt vagyok Amsterdám városába. Amidőn már megértették a levelet, azonnal utána küldött a király, a Károly után, és minthogy még tengerre nem szállhatott, magokkal elvitték a király eleibe, s ez azt mondotta nekie: mint mertél a házamtól oly hamar elindulni? minthogy oly nagy érdemet tettél, és azt megjutalmaznom tartozom. Én mostanába el nem mehetek oda, hanem hat gyalog regementet adok egy generálissal, és úgy hozzátok fel leányomat. Itten mindjárt gályára ültek, és amint közelgettek már Amsterdám városához, kéri Károly a commandírozó generálist, hogy parancsolja a vele jött katonáknak, lőjenek el három ágyúkat, amelyet el is lőttek. Itten a király ismét azt gondolta hogy a Károly megint nyert volna valamely országot; ő pedig újonnan az atyjához jön, s amint már a szárazra kiszálltak valamennyire, a William princeszné elejekbe jött, és azt mondotta nekie: édes Károlyom, most már nem voltál szerencsés, mivel az atyám nem jöhetett el. Itten a generális a kereskedő házába bekvártélyoztatott, a többi katonaságok pedig a városba, és míg itt voltak, mindég ingyen éltek, semmit nem fizettek ételökért; de minthogy a princesznének nem volt már maradása, egyszer csak rábeszéllette Károlyt, és elindultak Franciaországba az atyjához; a király pedig legnagyobb pompával városából kikísértette, és szüleinek azt mondotta elmenetele előtt hogy majd eljönnek meglátogatni.

-179-

-180-

A princeszné, Károly és a generális egy gályán mentek. A többi között, amidőn a tengeren mennének, belé szeret a generális a princesznébe, és gondolja magába: ha én Károlyt el nem veszejtem, úgy tehát el nem érhetem kívánságomat. Így amidőn már jó messze voltak Amsterdám városától, egyszerre tanáltak egy szigetre, ahol szép sétáló hely volt; a Károly itten kiment sétálni, ezt meglátta a generális, azonnal parancsolta legényeinek, hogy onnan tovább menjenek, minthogy sok vadállatok vagynak itten, és még valami kárt tehetnek a gályán; azt pedig senki sem vette észre, mint aki akkor strázsán állt, de azt a generális megesküdtette, és megajándékozta hogy csak senkinek se szóljon, és ha hazánkba érünk azonnal feljebb viszlek. Úgy onnan elindultak, anélkül hogy Károly észre vette volna; a leány pedig az útnak alkalmatossága alatt elaludt; amidőn már felkelt, és kereste Károlyt, és kérdezte a többieket hogy hol volna, senki róla legkissebbet sem szólhatott: abban a gondolkozásban volt a princeszné, hogy a tengerbe ugrott volna; de feltette magába hogy ő Károlyról soha megfelejtkezni nem fog. Amidőn már haza értek volna, a királynak kérdése legelőször is a Károlynak hollétele volt; de a generális azt felelte: nem tudom; a leánytól amidőn kérdezte, a sem tudott felőle semmit. Amint a többi közt jó ideig otthon lett volna, szomorkodik szerette Károlya után, minthogy ő szabadította meg anélkül is azon szégyentől; a generális egykor kérte őtet, de ő azt felelte: ő nem megy férjhez, mivel Károlyát várja; az atyjának pedig mondotta: hogy adjon neki egy esztendő, egy hónapot és egy napot; hogy utána várakozhasson, és a város végire csináltatott egy kocsmát Károly nevére, hogy akárki jön, mindeneket kívánsága szerént és ingyen adjanak nekie, és a princeszné mindennap oda kiment, és a maga szobájába siratta őtet, és a gyűróit csókolta, akin a Károly neve rajta volt.

-181-

Károly már egy esztendeje hogy ottan azon a magányos szigeten csak gyökerekkel élt, és soha senkit arra menni nem látott; hanem egyszer csak lát egy öreg embert jönni, akinek is int, hogy jöjjön feléje. Amidőn oda ment volt, az öreg azt mondja: Károly, szállj be csónakomba. Erre szinte megváltozott Károly, és kérdi tőle: hogy tudod jó öreg, hogy engem úgy neveznek? ki vagy? Engemet jól esmersz, csak a nevemet megmondjam. Ezzel átalvitte őtet az öreg, és Károlynak három aranyat adott, és mondotta nekie: Én vagyok azon ember, a kit Törökországba magad költségén a templomajtó mellett felállított halott testben megszabadítottál: én neked köszönhetem ezt, azért már most eridj Paris városába; a szeretőd még sem ment férjhez, hanem a város végén csináltatott nevedre egy kocsmát, s ottan ingyen minden ember akármit akar kaphat, aki csak nevedet tudja említeni. A princeszné mindennap kijár: így tehát eridj oda, szerencsés leszel. Ezzel elbucúztak egymástól, Károly köszönte az öregnek jó akaratját, és elindult Páris felé.

-182-

Mikor már Párisba beért, míg pénziben tartott, addig beszállott a kocsmába, és kért magának egy különös szobát; amidőn már harmadnapja hogy ottan a maga pénzín éldegél, épen akkor eresztette el obsittal katonáit a francia király. A többi közt egy arra ment, és egyik kezébe az obsit, a másikba pedig négy krajcár; és itten káromkodik: ilyenadta teremtetted! huszonnégy esztendeje hogy már szolgálom királyomat, és csak négy krajcárral fizetett ki. Ezt a Károly

meglátta, s felhitta magához, és kérdi tőle: mi bajod? az mindeneket elbeszélte neki; erre mondja neki Károly: miért nem kér kend tőle többet? kértem én, de többet nem adott. No várjon kend, adja ide mundúrját, és elmegyek én a kend személyébe, és addig maradjon itten. S elment katona ruhába a kocsmába, és mondotta nekik: adjatok enni s inni, pénzt is, mivel nagy szükségem van rá, a Károly nevére. – A kocsmáros kérde: mennyi kell? feleli: három tucat arany, adjon. Amelyet megis kapott, s úgy visszament kvártélyára, s az öreg obsitosnak azt mondotta: lássa kend, itten kaptam három tucatot; de várjon kend holnapig, még egyszer el fogok menni; talántán jól el fog sülni a puska.

-183-

Azon a napon kiment a princeszné a kocsmába, és kérde tőlök volt-e itten valaki, aki Károlyról említést tett volna? Igen is volt egy obsitos katona, akinek kívánságát és kérését be is teljesítették. Másnap ismét elmegyek oda, és újonnan Károly nevére enni, inni és hat tucat aranyat kér, és azt is megadták neki; mondja hát Károly az öreg katonának: no lássa kend, a király megint adott hat tucatot, de várjon kend még egy napig, mivel engemet biztattak. A princeszné ismét amidőn kiment a kocsmába, kérdezte: nem kért-e valaki Károly nevére valamit? felelik megintlen: a katona itt volt, és annak megadtuk amit kért. A princeszné sírt rítt, és kérte istenét hogy, ha még életben volna, hozná eleibe, mivel már az idő vége felé jár, s így férjhez kell mennem. Harmadik nap is elment oda Károly katonaruhába, és kér ismét Károly nevére enni és inni, és tizenkét tucat aranyat, máskülönbön azon aranyos pohárból kívánczozott inni, amelyből a princeszné szokott ivogatni. Eleintén ugyan nem akartak neki belőle hagyni, de minthogy a katona azt felelte: senki kérését meg nem vethetik ha Károly nevére kérnek, így tehát tele töltötték borral, és félig kiitta, a gyűrőt pedig bele tette, és így szólt: mondjátok meg a princesznének, hogy a Károly nevére kérem, igya meg ezen bort. Amidőn elment a katona, nézik nem él-e valamely huncutsággal? hát amint nézik, a pohárba látják az arany gyűrőt, örülnek hogy meg nem itta mind, már mostanába, ha megitta volna, elvitte volna magával a gyűrőt is, melyet tegnap, amidőn ivott belőle a princeszné, tehát benne hagyott. Már most Károly a katonai ruhába haza ment kvártélyába, és általadja az öreg valóságos katonának azt, és mondja neki: no öreg, itt van, kifizették kendet, többet nem kap, menjen isten hírével. Erre azt mondja az öreg katona: ha már ezt nekem kidolgozta, legyen fele magáé; de ezt megköszönte Károly, és el nem vette, és mondotta neki: van énnekem amiből megéljek; és így elment a katona, ő pedig felöltözködött a maga ruhájába.

-184-

-185-

A princeszné amidőn megintlen a kocsmába menne kérdezősködni: nem volt-e itten valaki Károly nevére kérni, mondják: volt megintlen az öreg katona; de a felséges princeszné poharából kívánczozott inni; amelyet oda is adtunk, de azt mondotta, hogy a Károly nevére kéreti, igya meg ezen fél pohár bort; jó hogy egészen meg sem is itta, felséged gyűrője benne volt. Erre azt mondja a princeszné: micsoda gyűrő? az enyim a kezemen van; de ez is olyan épen, mutassátok. Hát akkor látja hogy a Károlynak adott gyűrője az; ezen igen nagyon megörült, és megitta hagyott borát, és tudakozta tőlök: micsoda katona volt az? Huszonnégy esztendő szolga volt, és elment haza, és hogy többé már nem is fog jönni.

Ezzel a princeszné elmén haza atyjához, és mondja neki hogy Károly életben van még; hanem az eleresztett katonákat húzassa be, hogy megnézhesse őket. Amelyek nem is sokára megérkeztek. Amidőn már együtt voltak, mind rendre nézegette őket; de egyik se volt közülük; erre azt mondja a princeszné: halljátok-e, öregek, nem volt-e valamelyitek ruhája más? Itten fél az öreg katona megmondani, de minthogy másodszer is kérdezte, és emberségire fogadta, hogy semmi bántása nem lesz: csak mondják meg; erre az öreg katona azt kiáltja: felséges princeszné, én nem bánom akár micsoda bántásom lenne is, én ruhámat egyszer odadtam egy fiatal úrnak, aki itten a város szélén a kocsmába van. És mit adott neked? Azt sem tudom hogy honnan hozta, annyi meg annyi aranyokat adott. Ezen embert már most jól megajándékozta a princeszné, s a többit is, hogy visszafáradoztak, és úgy elmentek ezzel mindjárt. A király befogat a hintóba négy lovat, és nagy pompával oda mentek egy óbesterrel; de amidőn a kocsmarost megkérdezték, hogy volna-e itten egy vidéki, megmutatta, de már akkor becsukta magát. Mondják neki, hogy nyitná fel az ajtót, és zörgetnek, erre azt mondja: menjetek, tolvaj nem vagyok, sem rossz ember, tehát hagyjatok békét. Nem, nem, a király küldött érte. De minthogy semmit nem vehettek rajta, visszamentek megjelenteni, hogy mint van a dolog. A princeszné azonnal maga elment egy főkulcsossal. Amidőn oda ért, kinyitotta azzal, és mihent beért a szobába, Károly kirántotta a kardját, és egynehányat reá vert, és mondja neki: ha ki nem mégy, mindjárt keresztül szúrlak. Erre azt feleli a princeszné: édes Károlyom, nem bánom, én szívesen meghalok kezed által, úgy is te szabadítottál meg. Ezen szavaira felemelte őtet Károly, és megcsókolta őtet, és mondja: ne gondold te azt, kedvesem, hogy azért vertelek volna, talán méregből, de csak hogy mely szondattal légy erántam, tapasztaljam. Ezzel haza mentek, és elbeszélte a generális cselekedetét; azonnal életét elvétette a király, és így nagy lakodalmat tartottak, mulatoztak, örültek a megszabadított leányon, valamint a Károly visszakerülésin is; így azután elmentek Károly szüleihez is mindnyájan, és ezek kereskedést többé nem folytattak, hanem velök együtt Párisba lakni mentek, és ottan éltek nagy megegyezéssel több jó esztendőket, míg meg nem haltak. Így van tehát az irigyeknek a dolgok mint generális urunknak járt ki: vegyen kiki magának példát.

-186-

-187-

XXII. A SZALMAKIRÁLY.

-188-

Volt egyszer egy király, akinek három gyermeke és három leánya vala. Ezen három gyermek gyakorta ki szokott járni sétálni, és láttak több fényes születésűeknek fiait testvéreikkel sétálni; ők azt fájlalták azon okból, hogy nekik az ő testvéreikkel sétálni szabad nem volt; azért is

özvebeszélgettek mind a hárman, hogy ők testvéreiket ki fogják kérni az ő atyjoktól. Haza is mentek, és atyjokat kérték. Legelsőben is a legöregebbik ment be, és kérte atyját, hogy engedné meg néha hogy testvéreikkel kimehessenek sétálni; ezért a király igen megharagudott, kihúzta a kardját, és utána hajította; a fia nem kímélte lábait, hanem elszaladt. Másnap ismét a középső megyen el, de amidőn fölfedezte, hasonlóképen úgy járt mint a bátyja. A legfiatalabb kérde a két testvérét: hát édes testvéreim, megnyertétek-e a kérésteket, avagy mit szolt az atyánk? Felelik nekie: mi, édes öcsénk, meg nem nyerhettük azon szabadságot, és nem is ígérte meg. Így tehát majd megpróbálom én is a szerencsémemet. Elment a legkisebbik az atyjához és beköszön mély alázatossággal, és kéri, hogy engedje meg édes uram atyám, hogy testvér nénéinkkel szabad legyen sétálni. A királyatya éppen akkor ebédelt, és a két bátyja már anélkül is felindította őtet haragra, és mostanába még hathatósabban neheztelte kérését: felkapja a kést, és utána hajította nagy méreggel, mely is köntösinek szélén keresztül ütődött, és a szobaajtóba megállott. Erre a gyermek kihúzza a kést az ajtóból, és visszament vele atyjához: ha uram atyámnak úgy tetszik, én kész vagyok érettek áldozatul lenni. Az atya mint okos ember látja hogy olyan bátor, s valaha jó vitéz lehet belőle; mindazonáltal mondja fiának: nemde tudjátok, hogy meg vagyon jövendőlvé, hogy ha azon három testvéreiteket kieresztem, el fognak ragadtatni, ami igen nagy fájdalomra lenne. Feleli a gyermek: kedves atyám, azok még nem tudják ezen világba mi a jó avagy rossz, holott a tömlőcnél is erősebb helyen vagynak; azért kérem, legalább némely időre engedje meg, hogy szabad legyen velünk nekik kijönni! A király sok könyörgések után megengedte, de csak két órára, és úgy, hogy ha elragadtatnak a testvérid, teneked is meg kell halni – azért mostanában szabadon kimehettek velek. Megköszönte édes atyjának a szívességét, és nagy örömmel elment két bátyjához, és tudokra adta nekik a megnyert engedelmet.

-189-

-190-

Csakugyan ebéd után el is mentek azon bezárt helyre, ahol testvéreik voltak, és úgy megfogott mindegyik egyet – és azután kimentek a rózsás kertbe sétálni. Amidőn kinyitották az ajtaját, azonnal a legöregebbiket a Nap elkapta, a középsőt a Hold kapta el, és a legkisebbiket a Szél. Ezen a rettenetes eseten bezzeg megijedt a három férfi testvér, de legfőképen a legkisebbik, minthogy fogadta, hogy őt vissza fogja ismét hozni őket. Kénytelenített tehát a legkisebbik atyjának az egész dolgot megjelenteni; és amidőn ez megértette leányainak elragadtatását, mindjárt siralomházba parancsolta őtet tenni, és összehivatta a tanácsosait a király, és kérdezi tőlök, hogy micsoda büntetést érdemel meg a fia ezen elbeszéllett cselekedetiért? A tanácsosok, kik közzülök akasztófára, kik pedig agyonlövésre szentenciázták. Ezen tanácsban volt egy öreg király, mely is még mindég a kimondott szentencián hallgatott: amidőn már a megérdemlett büntetésit kimondották, felszólal az öreg király: érdemes uraimék, azért a gyermek nem méltó a halálra, mivelhogy ha ő tudta volna minden bizonyonyal hogy elragadtatnak, nem vitte volna őket ki sétálni, de minthogy meg volt jövendőlvé az ő elragadtatások, lehet hogy jobb helyütt vannak, mint voltak, azért csak azt ítélem én felőle hogy csapják ki őtet a királynak országából, és soha ne legyen szabad nekie visszajönni és ezen javaslásra reá is állottak, és leírva a szentenciát, elküldötték az édes atyjának, aki is, amidőn elolvasta, aláírta amit végeztek; és csakugyan országából ki is csapták a legfiatalabbat.

-191-

Azonban a királyné sajnálta a legkisebb fiát; de mit tehetett felőle? jobban sópánkodott még utána, mint a három leánya után, mivel gondolta magában: szegény! idegen országokba mely nehezen fog ő tengelődni, és, ami még több, a vadak is megehetik őtet! Az anyja tehát egy szolgájától örök emlékezetül egy aranyórát és jó nagy summa pénzt küldött utána azon parancsolattal, hogy ha ő valahol megszorúl, avagy édes anyját látni kívánja, tehát csak nyissa fel óráját, azzal mindég megvigasztalhatja magát. És azon óra egy kis tarisznyába be is pakoltatott a pénzzel együtt, és úgy kezéhez szolgáltatták.

-192-

Már most a legkisebbik királyfi megy a maga útján, megy bújosik mezőkön erdőkön, nincsen maradása sem hegyen sem völgyön, és ha eszébe jutott nevelése, akkor bánkódásába majd hogy meg nem halt. Azon utazásába tanált egy hegynek oldalában egy barlangot, amely igen mélyen beszolgált, s végit nem láthatta. Gondolta magába: akar ily szomorúan élek, akar kimúljak, de még is ezen barlangba bemegyek, és mindaddig, míg csak végit nem érem, megyek. Ment is valami tizenkét napokig; itten jó messziről hát látja egyszer hogy valami lent világít; azt gondolta, hogy mire oda ér, ki is ér a lyukból. Amint közelebb jut, hát látja, hogy egy kősziklából ház vagyon kivágva, benéz az ablakján, hát lát tizenkét szál gyertyát égni, a mely mellett egy szakállas öreg asszony imádkozott, amelyen nagyon bámult, holott a homlokán csak egy szemét látta. Még is bement hozzá, és mindjárt anyjának nevezi. Feleli az öreg asszony: isten hozott királyfi, már két hete hogy várlak, és fenem a fogamat reád: majd megeszlek. Mondja a királyfi: édes öreg anyám, ugyan mit tudna rajtam enni, holott nincsen rajtam annyi hús, mint a bőregeren. Köszönd, gyermek, hogy így feleltél, mondá az anyók: mivel tizenkét fiam van nehéz kereskedők: különben azoknak lettél volna vacsorául elkészítve; de így már ne félj, megmarad az életed; és valami jó vacsorát ad nekie is, és lefeküdt aludni, a királyfi is vele együtt. Azon idő alatt, míg ők aludtak, előjött a tizenkét zsvány, és felköltik az anyjokat. A legkisebbik még be se jött az ajtón, már megérezte, hogy vagyon valami idegen a szobába; mondja: édes anyám, micsoda nyers szag vagyon a szobába? hiszen régen meg kellett volna már azt sütni? Feleli az öreg anyjok: ő igen helyesen megfelelt szavaimnak, s más különben is szerencsétlenségén sajnálkoztam, azért fiaim, titeket is arra kérek, engedjete meg nekie. Azután a tizenkét zsványt vacsorájokat eleikbe adta az öreg anyjok, és azon királyfi is fel akarják költeni, de minthogy nagyon álmos volt, nem is lehetett felköltetni. Vacsora után megparancsolták az öreg anyjoknak, hogy jó módon igazítsa el a háztól a királyfit, mivel különben el kell nekie veszni azon lyukba. Amidőn felébredt a királyfi, fölöstökömöt adott nekie az öreg asszony, és útnak készül; megállítja őtet az anyók, és mondá: hallod-e édes királyfim, ezen tanácsadásomat kövesd, melyet fogok mondani: most hét esztendeje volt itten egy királynak a kertészfia, ki is oly termetű s ábrázatú volt mint magad, s Péternek hitták. Azért menj te is azon városba, amely a lyuk végén látszik, és igyenest menj a királynak

-193-

-194-

kertészihez, és valljad magadat kertészfiának lenni. Most pedig adok egy halállovat, és egy széllámpást: erre a lóra ülj fel, és menj isten hírével, mert te innen sok ideig ki nem érnél gyalog. Amidőn pedig a lyuk szájához érsz, akaszd fel a széllámpást a lónak nyakába, és balra ne térj, hanem jobbra. Úgy is esett e dolog, felállt a lóra, és veszi a lámpást a kezibe, egy gondolat alatt kiér, akkor leszáll a lóról, és felakasztja a lámpást a lónak nyakába, és visszaereszti; maga pedig gyalog továbbá ment. Meg is tartotta az anyók javaslását, és jobbra tért, de az útja igen homokos volt, amennyit előre ment, annyit hátra is csúszott; nem különben a nagy melegség nagyon megizzasztotta úgy, hogy nem győzte már kitartani szomjuságát; a földre esett, azután felveti szemeit az ég felé, hogy micsoda kegyetlen pusztán kell nekie szomjúságtól meghalnia, gondolatjában búcsút vett minden rokonától is: ekkor jut eszibe anyjától kapott adománya: kiveszi az aranyórát, felhúzza, és gondolja, hogy mikor múlik a világból. Amint már most kinyitja az órát, kiugrik belőle egy inas, és mondja: felséges királyfi: mit parancsol? Itten ez szinte megijedt, hogy mint egy idegen embert látott; csak azt feleli: mostanába semmit sem parancsolok, és ismét becsukja az óráját és az inas eltűnt. Gondolja magába a királyfi: talán jó volna még egyszer kinyitni az órát, és valósággal ki is nyitotta, és az inas megint kiugrott, s kérdezte: mit parancsol a királyfi? feleli: nem egyebet, hanem legyen itt étel ital elég egy három lábú aranyasztalon. Alig hogy kimondotta, hát már minden készen volt; a királyfi elsőbb is ivott, és úgy aztán kedve szerént jól is lakott, becsukta óráját, és tovább ment.

-195-

Már most beért tulajdon azon városba melyről neki az öreg beszélt, s ott a király felől tudakozódott; meg is mutatták nekie. Bemegy a kertészhez, és ez nagy örömmel fogadja őtet: Isten hozott fiam Péter, azt gondoltam már hogy oda vesztél. A nagy öröm közt bevezeti a házba, egyről másról tudakozódik, a melyekre is a királyfi igen alkalmasan megfelelt. Csak arra kérem, egy különös szobát adjon nekem uramatyám, monda, mivel az én kitanúlt mesterségemhez ez illik. Amelyet is megkapott; s minthogy már ideje volt a nyugvásnak, lefeküdt ő is, és mintegy éjfél tájban ismét kinyitja az óráját, ahonnan az inas kiugrott, és kérdezi: mit parancsol felséges királyfi? Azt hogy nekem olyan virágot készíts, akinek párját nem lehet tanálni, és azt tedd aztán az asztalra. Amidőn már megviradt, kívánta Péter fiát meglátni az öreg; be tanált hát nézni az ablakán, de a nagy világosság majdhogy a szemefényit el nem vette. Tűzbe gondolta lenni Péter, fiát, reá kiált: gyere ki Péter. Péter feleli: ne tartson semmitől, mivel semmi bajom sincsen. Az öreg kinyitja az ajtót, és bemegy hozzája; hát akkor látja az elkészített virágot, amilyenek párját soha sem látott. Mondja fiának: valóban, szép, és jól kitanúltad mesterségedet, nem hiába hét esztendeig vándorlottál. Arra azt feleli atyjának: ezen virágot, édes atyám, nevembe adja a legöregebbik királyleánynak; amelyet által is adott, akinek nagy öröme volt benne, s kérdi, hogy hol vette volna azon virágot? Mondotta, hogy az ő tulajdon Péter fia csinálta azt. Itt jól megnézte azon virágot a király leánya; hát látja, hogy igen mesterségesen reá van írva: aki ezen virágot meg akarja venni, egy országot adjon érette. Ebből észre vette ő azt, mely okból nyújtja nekie ajándékkul, holott másnak ily drágán adná; de még is abba hagyta a kérdését. Következő nap ismét olyan virágot csináltatott a királyfi, ez még kecsgetőbb volt mint az első, amelyre reá volt írva, hogy két országot ér; azt a testvéreinek adta ajándékkul. Szinte harmadik nap még gyönyörűbbet csináltatott, amely negyedfél országot ért, és a harmadik testvéreinek adta.

-196-

-197-

Történt egykor, hogy bált tartott a király, s arra a külső országokból is összehívatta a fő fejedelmeket. Azon idő alatt a legöregebbik mutatja virágját a hűgának, és azt gondolta hogy csak magának vagyon az; de a két testvére is amidőn a magokét megmutatta, csak akkor bámúlt a virágoknak szépségén; és egymás közt megegyeztek, hogy azon virágokat parádénak felteszik fejükre, hogy mint fognak rajta csodálkozni a bálba. Amelyet fel is tettek, és a nagy világosság úgy elvette a gyertyáknak világát, hogy csak épen ezen virágoknak volt erejek. Amidőn ezeket meglátták a vendégek, azt gondolták, hogy az egész szoba tűzben vagyon; némelyek közzülök megijedtek, némelyek pediglen csudálkoztak szépségeken, és azután amint már vége lett a bálnak, hazájokba ment mindegyik.

Kévsz idő múlva kedvek lett volna a király leányainak férjhez menni; az atyjok ki is publikáltatta, hogy mindenféle embereknek szabad megjelenni. Amidőn már öszvejöttek mindnyájan, a két testvér hamar választott magának társat; de a legfiatalabb nem tanált magának; ezek után az udvari népet is kihivatta, amely megis jelentetett, hogy itt volna már; de a szobaleány azt mondja: felséges kisasszony a jelentés nem igaz, mivel Péter a kertész fia még a kertbe dolgozik. Erre mindjárt Péter után küldték, aki is azonnal megjelent. Amint a kis királyleány valamennyieket megnézett volna, hát a többi közzül Pétert választotta magának; ezek után öszveesküdtek valamennyien, és lakodalmat nagyot tartottak, és úgy mulatták örvendetesen magokat, míg tartott.

-198-

Mind ezeknek elmúlása után, egy minister találkozott, aki haragudott Péterre, hogy a kis királyleányt férjül vette, holott ő jobban megérdemlette volna; ugyanazon okból is gondolkozott, hogy mint veszthetné ki a világból. A többi között volt a királynak egy nagy kősziklája a rezidencia előtt, amelyre sem gyalog, annál inkább kocsin fel nem lehetett menni. A minister gondolta, hogy ha ő el fogja valamely ravaszság által a király előtt árulni, úgy tehát elvesztik, és majd feleségül megkapja a kis királyleányt: tehát azt fogta rá, hogy ő a feleségit tegnap gyalázatosan kiszidta volna a kertbe, és hogy a felesége azt mondotta volna: én nem is tudom mint szerethettem beléd, talán mesterségedért? amelyre felelte volna Péter, hogy nem csak tégedet, hanem aki az atyád háza előtt kőszikla vagyon, egy éjtszaka elhordatnám, és a helyét felszántatnám, és buzával bevettetném, és learattatnám: végtére még kalácsot is ehetne az atyád belőle. Amidőn ezeket kihallgatta volna a király, magához hivatja a Pétert, és mondja neki: mit cselekedtél tegnap, és mit mondottál? ha mindazokat el nem végzed, úgy oda lesz az életed. Péter, minthogy efelől nem tudott semmit, egy kevés hallgatás múlva kérdezi a királytól: mi lehet az? Feleli vissza nagy haraggal: jól tudod te a tegnapi cselekedetedet feleségeddel, és hogy mit

-199-

mondottál, és elbeszélte nekie, amint feljebb említettük. Ezek után a Péter nagy szomorúan elment, és gondolkodott arról, hogy ki lehetett az a család, aki őtet így elárulta. A többi között felnyitotta óráját, és az inasát kérdezi: hogy meglehetne-e ezt cselekedni? amelyre is feleli: igenis? Azután szomorúan mutatta magát, és amidőn a felesége kérdezte volna: mi bajod, elbeszélte nekie; aki is nem győzött rajta eleget csudálkozni. Azonban éjtszaka idején eztet mind megcsinálta az inas, és azt mondotta nekie: aki tereád eztet fogta, háromszor ki fogja lenni e hideg: arról megismerheted azon ravasz embert, és úgy, aki neked vermet ásni igyekezett, maga esik bele. Amidőn már megvirradt volna, hát látják hogy a parancsolt dolog véghez vitetett; jelentették a királynak, aki is lehetetlennek állította; de amidőn kijött megnézni, mondja: csudálatos csinálmány! és Péter az elvesztett becsületit kettősen visszakapta.

-200-

Itten ezen a minister igen mérgelődött, hogy gondolatjában megcsalatkozott, de ismét nagyobb hazugságot formált reá, hogy a Péter tegnap veszekedett volna feleségivel, és megintlen elárulta a király előtt még rútabbúl mint elsőben: tudniillik hogy kiszidta őtet, és azt mondotta felesége: nem hiszem hogy ördögi mesterséggel, nem birnál, de Péter felelte volna, hogy nem csak tégedet nem tudtalak volna elvenni, hanem azon kősziklát is vissza tudnám tenni, amely a rezidencia előtt volt, és a tetein egy szalmaszálon rezidenciát építeni, és a rezidenciától fogva egész a király házaig aranyhidat csinálni. A király ezek titán behívatta Pétert, és elbeszélte nagy haragosan nekie, és ha azt nem teljesíted, halál fia leszel. Itten a Péter igen nagyon megijedt, és nagy szomorúan hazament. A felesége amint kérdezte volna: mi bajod vagy? feleli: mi haszna lehet annak, ha én azt neked megmondom, te arról nem segíthetsz. Azonnal félre ment, és óráját kinyitotta azzal a kérdéssel, hogy lehet-e ezt csinálni? a melyre is felelte: Igen is, csak te ne búsulj édes gazdám: aki ezt reád fogta, két holnapokig mindég fogja rázni a hideg. Más napra kelve a dolog, jelentik a királynak, hogy a parancsolt dolog kész volna. Eztet nem hitte el, hanem azon szolgát, aki azon jelentést tette, nagyon megsebesítette; ismét a másik is bement hozzá, és jelenti: még annak sem hitte el; hanem mindazonáltal még is kiment maga is megnézni hogy igaz-e? hát látja hogy valósággal úgy vagyon. Nagyon csudálkozott ezen a király, a Péter pedig a feleségével együtt fent volt a szalmarezidenciába. Amidőn felébredtek, szét tekintenek, hát az egész tartományt belátják, hogy magok is csudálkoztak ezen a szépségen. Itten tehát karon fogva elmentek az atyjához, aki is épen akkor kint állott, és az aranyhidon csudálkozott. Már most Péter feleségivel együtt felhítták a rezidenciába; amint már mentek a garádicsokon, nem győzött a fortélyos mesterségeken eleget csudálkozni; az ebéden is ott megmaradtak, és ebéd után a király a Péterrel elment vadászni, és csak épen abba tanálták kedveket.

-201-

-202-

Több időnek elfolyása után sétálni megy Péter. A minister betegségéből felgyógyult, s észrevette, hogy Péter nem volna odahaza; elment tehát a feleségihez, és mondja nekie: felséges királyné, azon sohonnaiból lett király nem érdemlett volna királyságot hanem akasztófát, mivel, ha meggondoljátok, tik szalmakirályok vagytok, és már a városban is úgy foly a híretek, mivel a rezidenciátok is szalmán áll, ezt pedig a te urad mind ördögi mesterséggel teszi: azért nem is illik hogy vele élj, mert téged is ördögé tesz. Vedd be tanácsomat, felséges királyné; és ha haza jön az urad, mondd meg nekie bátran hogy: te avagy magad vagy ördög, avagy az ördögökkel határos. Alig hogy elvégezte beszédjét, hát ime jön Péter; itten a minister elbújt az ajtó megé. Péter belépett a házba, és a felesége eleibe ugrott: no te átkozott, most tanúltam ki az ördögi mesterségedet, avagy talán magad is a vagy, mivel mindenütt szalmakirálynak csúfolnak, minthogy ezen dolgot nem más mint az ördögöknek kellett csinálni. Azonban kinyitja Péter előtte az óráját, és inasát bizonyásra híja: már mostanában mondd meg feleségemnek, ördögi mesterség-e ez? feleli ez: nem, hanem egyedül isten segítsége által vagyon. Azonba az órát felakasztja a szegre; ezt pedig jól látta a minister, és csak azon gondolkodott, hogy mint lophatná el ő aztat; egész éjtszaka idején ottan maradt az ajtó megett, és várt mind addig, míg csak el nem aludtak; amidőn hallotta őket hortyogni, lassan oda ment, és levette a szegről az órát, és elmegy ki a rezidencia elibe, kinyitja az órát: hát kiugrik belőle az inas: mit parancsolsz, te ravasz, uramnak elárulója? Én semmit egyebet, mint hogy ezen rezidenciát az aranyhíddal úgy elvedd, mintha soha itt se lett volna; és ezen királyt, aki az ágyban fekszik, hadd itten a kősziklán, és engemet a királynéval együtt vígy el. Már innét elmúlt a rezidencia; másnap felkel Péter; hát látja magát a kősziklán feküdni; ezen nagyon megszorodott, feleségét, rezidenciáját, nem különben az óráját felette nagyon sajnálta. Péternek királyi atyja is felkél, hát látja hogy se aranyhíd, se rezidencia nincsen, és ezt nagyon sajnálta. Felküldi tehát a cselédjét a kősziklára lajtorján, hogy amit tanálnak ottan, hozzák le; tehát látják Péter uramat ottan lenni: azonnal lehozták. Ez a királylyal még csak szólni sem tudott szomorúságában, csakhogy a minister elvitte, oda van mindene. Akkor mondja az atyja: ne búsulj fiam Péter, viszek én még teneked házas társul valakit, csak ne epeszd magadat; de Péter feleli, hogy neked nem kell, ha azok oda vagynak akik voltak; magam is addig búsulok, míg reájok nem akadok. A király meg nem tarthatta őtet; útra valót adott nekie négy társzeker pénzt, és amellé őrizetűl katonaságot, és így elment.

-203-

-204-

Amidőn már a városból kiért volna, nem messze egy kápolnát tanált; mindjárt azon a helyen három társzeker pénzzel göbolyókat vett, az ő törvény szerint megégette áldozatul, a negyedik társzeker pénzt pediglen a katonaságnak kiosztotta, s maga útnak eredett. Amint már sokáig ment volna éjjel és nappal, sok idő múlva elérkezett a Nap anyjához, s már messziről meglátta az elragadott öregebb nénjét; de ő nem ismerte, hanem az megismerte öcscsit, aki is eleibe kijött, és megcsókolta, s kérdi tőle: hol jársz édes öcsém, amidőn itten még csak a madarak se laknak? Feleli a testvére: engemet a nyomorúság hozott ide. Ezt meglátván a Nap anyja, fenyegeti leányát, hogy minek adja magát az idegen emberhez? Mondá a leány, hogy soha sem látott volna a kend fia engemet, ha ez az öcsém nem lett volna, mivel ez kért ki bennünket sétálni, és így az akkori alkalmatosságnál kapott el a kend fia. Ő szegény azért is lett bújdosóva. Mondja az anyja: adj nekie enni és inni, és mondd hogy várja meg sógorát, míg hazajönne. Estve felé lett az idő, hát haza jön a Nap fia; még messziről meglátta hogy itt vagyon a sógora, egymásnak köszönésit

-205-

szívesen fogadták, s kérdi tőle: miért fáradsz ilyen messze, sógor! Feleli a Péter: kedves sógor uram, tudom hogy eleget jár-kelek a világba: ha látta valahol a rezidenciámat és aranyhidamat: azért fáradozok. Mondá a Nap fia: sógor, láttam amidőn felépült, és magam is csudálkoztam szépségén, de már többet nem tudok semmit felőle hogy hová lett; azért, sógor, elkísérlek egész a Holdvilágig, ahol a középső testvérhúgodat megtanálod: talán ő többet fog róla mondani, minthogy éjtszaka is jár. Elmentek tehát a Holdvilághoz; ott is meglátta a húga, hogy jön a testvérbátyja, örömmel kiszaladott eleibe, s megölelte, s kérdi: hogy mi vetett ennyire tégedet? Meglátta ezt a Hold anyja, kezdi pírongatni a leányt, hogy nem elégszik be az én fiammal, hanem még jövevényhez adod magadat? Feleli: hiszen ez az én testvérbátyám, ki miérettünk bújdosik, mivel ha ő nem lett volna, a kend fia engemet soha se látott volna. Akkor a Hold anyja is sziviből fogadta és marasztotta őtet, csak hogy várja meg a sógorát. Csakugyan kevés idő múlva elől is jött az, meglátja a feleséginek bátyját, szívesen fogadta, és megtudván hogy miért fáradoz, ő is mondja hogy látta, de már nem tudja, hogy mostan hol lehetne? Azért, sógor, menj el a Szél anyjához, az talán többet mondhat felőle. Amidőn már odaért, ismét meglátja a testvérhúga hogy jön, kiszalad eleibe, és szánakozott fáradozásán, mivel látta hogy övégette fáradoz; ezt meglátja a Szél anyja, reá kiált: mit akarsz te idegen emberekkel, nem éred te be az én fiammal? Mondja a leány: hiszen ez az én testvérbátyám, ennek köszönheti a kend fia is hogy engemet megkapott, mivel ha ez nem lett volna, bizonynyal soha nem is látott volna a férjem. Az anyja is sajnálta őtet, amidőn tudta, hogy testvérbátyja lenne, mindenkivel kedveskedett nekie, s marasztotta, míg a fia haza jönne. Nem sokára haza is jött a Szél, s látja a sógorát házánál lenni: nagy örömmel egymásnak köszöntésit elfogadták, és a bújdosásáról kérdezősködik: keservesen előlszámlálta Péter minden esetit, nem különben ékes rezidenciájáról is: kedves édes sógorom, még benned vagyon minden reménységem, azért igazíts az én elszámolt történeteimnek megtanulására, mivel nem csak nyilván való jószágokat, hanem még rejtek helyeket is megjársz: mondd meg, láttad-e valahol rezidenciámat? Mondja a Szél: tiszta szivemből megmondanám, és segítenék rajtad, de én bizony azon időtől fogva nem láttam, amióta onnét elvitték. Ezen szavakra majdhogy el nem ájult: hogyha már ő sem tud felőle, ki fog hát valamit tudni? Minthogy így epesztette magát a Péter, összehíja a Szél, cselédjeit, hogy körülbelül a világot összenézzék, és ha megláthatnák valahol azon rezidenciát, mindenütt mindeneket jól megvizsgáljanak, ezek pedig addig véghez menjenek míg a vacsora elkészül. Csakugyan elindultak a Szelek, várakat, kastélyokat összerontottak, amelyben gondolták volna elrejtve lenni azon rezidenciát, és csakugyan hamarsággal visszatértenek, de sem egyik sem másik valamely legkisebb hírt sem hozhatott, felőle. Így még jobban elszomorodott a Péter mint előbb, hozzá ülnek a vacsorához, esznek, de a Péternek bánatjába enni sem volt kedve, hanem csak a halálról gondolkodott. Vigasztalására mondja Péternek a Szél: kedves sógorkám, már hét esztendőttől fogva egy Szél nevezetű ló neveltetett itten fel számodra, hacsak azon rá nem találsz, különben nem tudom hogy mint teszel reá szert. Itten megszólítja a legkedvesebb fiát a Szél, hogy menne fel az egeknek urához, és azt kérdezné meg, nem tudna-e valamit az ékes rezidencia felől? Nagy hamarsággal véghez is vitte ezen parancsolatot, de feleletül szinte csak azt hozta, hogy az egek ura sem tud felőle legkisebbet is; de minthogy a Péter onnét hazulról elindulván, azon göbolyókat áldozatul felajánlotta, tehát érette azon kegyelmet kapta, hogy akar földet avagy kősziklát azon vesszővel megvág, mindegyik megnyílik előtte, és parancsolá a Szél fiának: add Péternek. Még vége se volt a vacsorának, már ime gyön a Szélnek fia nagy zúgással, és azon aranyvesszőnek erejét elbeszéllette a mondott mód szerint. Más napra kelvén a dolog, a Péter király felszerken álmából, hűgától és rokonaitól elbucszúzik, s fel-ül a Szél lóra, viszi az aranyvesszőt a kezibe, és úgy megeresztette a Szél lovat, hogy egy gondolat alatt a tengernek hetvenötödik szigetébe tanálta magát, mely oly magas volt, hogy a szemnek világossága sem szolgált annyira, és az oldalain lániformán gyémántok csüggtek. Itten már tovább nem mehetett, és vissza sem akart menni: tehát megvágja ezen aranyvesszővel ezt a rettenetes kősziklát, és mindjárt előtte megnyíllott a kőszikla, és utját befele vette. Alig hogy két három pillanatok alatt, már az egerek orszagába ért, azaz, a harmincadik világba. Látván messziről egy bástyát, avagy várat; oda igyekezett; tehát látja mind falai, mind teteje csak szalonnából volt és disznólábból, körülötte pedig az órállók mind egerekből volnának. A többiek közül, egyet kérdezvén, hogy mit csinálnak itten, avagy kié ezen vár, feleli ezen egér órálló, hogy az ő királyok rezidenciája volna. Péter meggondolta magát, és bement egyenesen a királyhoz, megfogja az ajtó kilincsenek madzagját, amely kolbászból volt, s ki akarja nyitni: hát csak a kezibe maradt: Itten az ajtón csak kaparász, és be nem tudott menni. Az egerek királya ezt meghallotta, miniszterjét küldi, hogy nézze meg ki zörög az ajtón: látja a miniszter hogy egy rettenetes nagy ember volt, s az ajtó madzagja kezibe csüng. Szalad tehát a királyhoz, és jelenti, hogy valami nagy állat akarna bejönni; azonban Péter bement, és meghajtotta magát az egerek királya előtt, aki is őtet szívesen fogadta. Péter mondja: hallod-e felséges király, ha a rezidenciámat megtéríted, tehát őt esztendőre való gabonát adok számotokra. Feleli az egerek királya: barátom, én többet ennél nem hallottam a rezidenciának hollételiről, hanem légy várakozással, míg a népemet öszvecsődítem: ha azok közzül valamelyik tudja, úgy kezéd közé kerítem. Az egerek királya csakhamarsággal népeit öszvecsődíti: annyian voltak az egerek, hogy amennyire csak látott, mind egerek voltak. Akkor kiadja parancsolatba, hogy ha valaki csak hírit avagy hollételeit tudná a rezidenciának, nagy tisztséget és ajándékot kap. Itten az egerek közt nagy zúgás történt, mind azt kiáltja: nem láttam, és nem tudom; már itten sem maradhatott tehát Péter, hanem tovább ment. Azon idő alatt érkezik egy kopasz egér, aki is jelenti magát királyának, hogy tudna valamit a rezidencia felől. Akkora király megharagudott, hogy mi okból nem jelentette előbb? Feleli az egér, hogy igen szoros helyen vagyon, ő is életivel játszott, hogy kiszabadulhatott onnat: csak erről is felgondolhatja felséged, minthogy a ruhám is elrongyosodott, és már hét esztendeje mióta felségednek parancsolatját nem hallottam. Tudniillik a kvártély ajtajára hozták azon rezidenciát, és azon időtől fogva mindég kinlódtam, és épen mostában ástam ki magamat. Erre az egerek királya mindjárt Péter után küldött, aki is nagy örömmel visszajött; mondá nekie az egerek királya: ezzel az öreg katonámmal fogsz elmenni,

-206-

-207-

-208-

-209-

-210-

-211-

mivel ez tudja rezidenciádnak hollétét. Az egér reá tekint, s mondja: Felséges király, ez lehetetlen hogy velem oda bejőjön; de a király reá rivankodott, hogy ha oda nem vezetted ezen jámbort, mindjárt agyon lövetlek; és csakugyan el is ment Péter az egérrel. Kérdezi már most Péter az egértől: hogy mimódon volna azon rezidencia, avagy hogy állna? nem különben az órájáról is tudakozódott, meg a feleségéről? Az egér azt mondja, hogy egy szalmazsálon van a rezidencia, abban egy férfi és egy asszony lakik, az órát pedig az mindég a nyakába hordozza: de lehetetlen hogy te énvelem oda jöhess, holott magamnak is szorútságot kellett szenvednem. Mondá Péter: én nem is kívánok oda menni csakhogy az órát megkaphassam. Az egér mondja: csak legyen békével, elhozom én azt az aranyórát.

Amint oda érkezett éjfél táján az egér, feküdvé tanálta mind a kettőt, lerágja nyakából az aranyláncot, és kiviszi. Az óra petyegését hallotta, s mondja: ne lármázz, a régi gazdádnak viszlek, és hamarjában Péterhez érkezvén, általadja nekie, a Péter legelsőbb is óráját megcsókolta, és úgy kinyitotta: ki is ugrott belőle mindjárt az inas, és kérdi: mit parancsolsz régi jó gazdám? Azt, édes szolgálóm, hogy ezen egereknek öt esztendőre való gabonát készíts, és adjad királyoknak által; máskülönben azon ministert, aki eddig is feleséggel élt, vidd fel oly kősziklára, hogy ha megfordul, mindjárt lebukjék, és kitorje a nyakát; a rezidenciát pedig feleséggel együtt a régi helyre vitesd. Mindezeket megcselekedte Péter hív inassa, és azután, amidőn megreggeledett, magas csalárd minister egy magos irtóztató kősziklán maradt; amint felébredt volt, ijedtében megfordult, és lebukott a földre, ahol is ravasz lelkét mindjárt kiadta, s így lett vége az irigy ministernek.

Már mostanában, minthogy reggelre mindenek a maga régi helyén voltak, amidőn felkelt a király, kinézett az ablakon az időt nézni: hát látja a rezidenciát és az aranyhidat ott lenni; örömben azt se tudta hogy mitévő legyen; de ő mindjárt felöltözködött, és elment azon rezidenciába, és kérdezi hogy ki vagyon idehaza? Mondják, hogy valamennyien. Nagy örömkialtással szalad a Péter szobaajtájáig, és nagyon zörgetett, csakhogy nyissa fel: itten felnyitotta: hát látja Péter hogy a királyatyja, aki is előtte leborúlt, és csókolta kezeit; felesége hasonlóképen az ágyból kiugrott, és úgy örültek, csakhogy az isten őket még egyszer együve vezérelhette: bizonynyal soha többé senki megcsalni nem fogja.

Itten elbeszéllették a királynak egész történeteket, hogy mint és hol voltak, megmondották azt is, hogy minister uramat fent hagyták, aki is már valósággal agyon is ütötte magát; arra mondja a király: ha mindjárt el sem vezett volna is, majd megmutattam volna én nekie hamissága büntetésit; de jobb is, ha kezembe nem kerül többé. Péternek fájdalmára esett ezen utazás, de azonban az istennek még sem tudott elegendő halát adni, csakhogy ő ezen alkalmatossággal elragadott testvéreit láthatta. Itten már ők csendesesen és istenesen együtt éltenek. Péter nagyobb gondviseléssel volt órájára, és az öreg király sem hitt ezek után minden hiabavaló csevegéseknek, s így élték mindnyájan a legjobb békességben. Azután Péter is elbeszélte a maga történetét, hogy micsoda nemzetségből való, s miért lett ily szerencsétlen, amelyet valóban elegendőképp megmutattak az ő szép magaviseleti. Akkor csudálkozott a király és a felesége a szegénynek szerencsétlenségén, s így ő soha többé atyja házához vissza nem ment, s testvérjei sem; a két bátyja pediglen atyjok házánál ha élnek, még most is együtt vannak.

XXIII. EGY SZEGÉNY HALÁSZRÓL.

Volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, még az óperenciás tengeren is túl. Kidúlt bedúlt kemencének egy csepp oldala se volt, még is ezt a mesét sütötték benne. Volt egy halász, amely szegénységét két kezi keresményiből táplálta, a tengerbe naponként halászott, és amit tudott fogni, azt elvitte a királynak az udvarába és ott eladta.

Egyszer a király nagy vendégséget tartván, sok főrendeket meghívott; hívatta a halászt, és mondja neki, hogy menjen, és fogjon most neki valami különös halat, mert én, úgymond, most nagy vendégséget adok, tehát kívánom hogy nekem valami szép hallal szolgálj asztalomra, hogyha pedig nem hozol, tehát ezután ne várd többé semmi kegyelmemet. Elment ezzel a szegény halász, és jókor reggel megvetette a hálóját a tengerbe, és dolgozik, dolgozik, de nem hogy valami különös halat hozott volna, de még csak nem is foghatott. Midőn így szomorúan már egy egész napot töltött volna a tengeren minden haszon nélkül, estve felé kihúzta a hálóját, és nagy szomorúan a parton szárogatta. Mi lett a dologból? nem egyéb egy nagy fortélyos hazugságnál. Jön hozzája végre egy vadász, és mondá neki: hallod-e te szegény ember, mit búsúlsz oly nagyon? Kinek mondá a szegény halász, hogy mely parancsolatot vett a királytól, és nem teljesítheti. Melyre mondja a vadász: hallod-e jó ember, én téged megsegítek, hogyha nekem megígéred amit tőled fogok kérni. Kinek mondja emez: kérj ami szegénységemtől kitelik, mindent adok. Mondja neki a vadász: hogyha te nekem ide adod azt, amit te még a házadnál nem tudsz lenni, tehát megsegítek. Elgondolja magát a szegény, amie otthon volt mindenét számba vette, végre mondja hogy: nem bánom legyen a tiéd. Ekkor a vadász hoz elő egy kis kutyaabórt, és megírja a contractust az embernek vérivel melyet a kis ujjából eresztett volt; a szegény ember maga keze írásával nevét is végre alája írván: midőn ezt elvégezték, ekkor mondja a vadász, hogy vesse meg most a hálóját a tengerbe; melyet emez bevetett, és ím oly csudálatos nagy halat fogott és húzott ki a partra, melyet ő még annakelőtte sohase hallott, se nem látott. A vadász végre eltávozván, a halász a rendelt szekere felrakta a csudahalakat, és viszi nagy örömmel a király udvarába. Melyet a király látván, nagyon örvendett, és jól megajándékozta a halászt, még további nagy kegyelmét is ígérte a szegény embernek. Ekkor haza megy nagy gazdag ajándékával

a szegény halász, megbeszéli a feleségének a dolgot, hogy mint járt a vadászszal, akin az asszony elhalaványodva mondja, hogy: az első szülött gyermekedet, úgymond, az ördögnek adtad, melyet csak ezelőtt három nappal érzék a méhembe. A szegény ember is nagyon elbúsulván magát, haját tépte bújába, de már, mondja, hogy a meglett dolgot nem lehet megmásolni.

Végre eljön az idő, melybe megszületik a gyermek; volt pedig egy szép fiú gyermek. Már most mit csináljanak? a gyermeket nevelni kell, vagy akarják vagy se. A gyermek tehát nevelkedik, iskolába is kezd járni, és nagyon elmésen tanult; úgy hogy a tanítói is az ifjat nagyon kedvelték. Már a gyermek a nagyobb iskolákban tanul, mivel idejével esze is nevelkedett; látja az ifju hogy az ő atyja, midőn ebédhez ülnek, hogyha rátekint, mindig könnyes szemekkel másfele fordítja ábrázatját; számtalanszor kérdi atyja szomorúságát; de atyja semmiféleképp meg nem mondja neki, mért legyen oly igen bús. Megpanaszolja végre az ifju, hogy van az ő atyjával, a tanítómesterinek, ez pedig javasolta nekie, úgymond: végy egy hólyagot, és töltsd meg vírral a mészárszékbe, és hogyha haza megy, tehát tedd a ruhád alá, és kérd az atyádat, hogy miért oly szomorú? Hogyha nem akarja megmondani, tehát üsd a kést a hónod alá, azután majd meglátod hogy mit fog szólni. Melyett meg is cselekedett. Midőn aztán kérdezte: miért oly nagyon szomorú, és az atyja elfordulván nem szólott, fogja az ifju a kést az asztról, és magába szúrta, és tetteté magát, hogy eldült, és a hólyagból nagyon folyt a vér; melyet látván az atyja, mondja nagy szóval: legalább nem látom hogy éltedben elvesszsz, anélkül is már most magad magadat adád neki. Melyet hallván az ifju, felugrott, és elhagyja az atyját, és ment a tanítójához, és megpanaszolta az atyjának az ő dolgát, hogy őtet az ördögnek adta legyen; melyet hallván az okos tanító, bátorította az ifjat, hogy ezen ne búsuljon. Nem sok idő múlva a papi rendbe helyeztetik az ifjat, és midőn már eljött a huszonnegyedik esztendő melybe meg volt határozva, hogy őtet az ördög elvigye, már három esztendő pap volt, midőn eljött az elrendelt idő, megrakták a papok őtet sokféle szentelt eszközökkel, és általadták az atyjának hogy vigye el, és várja azon a helyen, ahol általadta őtet. Az öreg elvezette a fiát nagy búval, és midőn kiértek volt, a vadász már készen várta, és minden várakozás nélkül elkapta a keziből, és felvette a hátára, és szél módjára vele eltűnt. Így repült a szegény baráttal az ördög huszonnégy óra folyásáig, de mivel meg volt rakva szentelt eszközökkel, tovább nem vihette, mert egészen a földre nyomta őtet a papi teher: megharagudott tehát, a földre vetette, és a contractusát a szeme közé hajította, mondván: nekem nem kellesz, és maga elnyargalt.

Itt körülnézte magát az ifju, és sehol sem látott mást mint a nagy síván homokot. Megy mendegél így a nagy pusztába, végre besetédett, és fáradtan egy homokdombnak az oldalába lefeküdt, és elaludt. Midőn így aludt volna, hozzája jön egy vén asszony, és felköltötte őtet, és mondja neki, hogy ne feküdjön ott, hanem jöjjon utána, és elvezeti a maga szállására. Ezen megörült a pap, hogy még is egy emberi teremést lát: felkel, és követi az öreg banyát. Midőn vagy két minutáig minden szózat nélkül vezette, megnyílt előttök egy kis domb, és mondja az öreg asszony, hogy követné őtet és ne félne, mert itt vagyok, úgymond, az én szállásom. Midőn már mindaketten bementek volna, báméskodva nézi az ifju pap, mely rendesen munkált épület legyen itt a föld alatt. Bevezette őtet a banya egy kis rendes szobába, melybe nem volt egyéb egy asztal és egy ágynál, és néhány ócska székek; leülteti az öreg az ifjat, és kérdi hogy enne-e valamit, aki is mond, hogy igen, mert éhes legyen a gyomra. Elment a vén asszony, és hozott neki jó erősítő italt, és meleg fain ételt, melyhez ülvén, bátran evett és ivott. Midőn már jóllakott volt, mondja a vén asszony: hallod-e, fiam, te mind magadat, mind engemet szerencsésé tehetnél, hogyha te szavamat fogadnád. Kérdi az ifju, hogy csak mondja, bátor akármi legyen is, szívesen fogja teljesíteni. Kinek monda az öreg: no hát hallgasd meg szavamat: Hogyha te három éjtszakát itt ebbe a kis szobába el tudsz tölteni, tehát magadat nagy állapotba fogod emelni, hanem úgy, hogy akármit csinálnak veled, te minden szó nélkül álljad, akik akármit beszéljenek is hozzád, te ne szólj egy szót is, csak hallgass; de kérlek végre, mond az öreg, hogyha gondolod hogy állhatatlan fogsz lenni, tehát inkább mondd meg hogy nem, mert bizonyomra mondom, hogy mind magadat, mind pedig engemet nagyobb szerencsétlenségbe ejtesz szóllásoddal. Az ifju gondolván, hogy már mindegy, úgy is csak ebben kell elveszni, ebbe a cakók nélkül való nagy pusztába; ígéri az asszonynak állhatatosságát. Ezzel hoz neki még az asszony egy butelia bort hogy igyék, és semmitől ne féljen, és eltávoztván magába hagyja az ifjat. Midőn már tizenegy óra lett volna, jön egy sereg cimbora nagy dorbézolással a szobába, ő pedig feküdt már az ágyába; és ezek nagy kurjongással ettek ittak, és hitták az ifju jövevényt is, hogy jöjjon, velök mulasson és ne búsuljon: de ő csak hallgatással volt, egy szót sem szóllott. Végre megfogják őtet, és mint valamely haramiák lerántották őtet az ágyáról, és jól megagyalták, azzal ott hagyták. Másnap reggel jött a vén asszony, akinek már nem oly ráncos volt az arcultja mint tegnap, és kérdi tőle, hogy mint aludt? aki is elpanaszolja az egész dolgot, de az öreg bátorítván hogy ne félne, még azt a hátralevő két éjtszakát is csak töltsé oly állhatatosan, ne szóljon, mert meg nem bánja cselekedetét; egész nap hordatott neki, süttetett főzetett, és bátorította hogy ne félne. Végre bekövetkezett a második éjtszaka, és viszont lefeküdt ágyára, és eljöttek a gonoszok, és még jobban megverték őtet, mint az első éjtszaka. Reggel eljött a vén asszony, aki még fiatalabb volt, mint a más napokba, úgy hogy mintegy harminc esztendő asszonynak látszatott; kérdvén tőle: hogy és mint aludt? ki is viszont elpanaszolta a baját, hogy mely kegyetlenül verték és hurcolták őtet mint a dögöt a földön; az öreg újra bátorítván hogy ne félne, mert már csak egy éjtszaka vagyok még hátra, azután szerencsés lésszsz. Itt fel akart öltözni, de a papi ruháját már nem találta, hanem ahelyett volt már egy generálisi ruha, kard és minden, melyet ő magára vett, és körülnézi magát, és tetszik ez a nagy tiszti ruha nekie; azután ételéhez ült, melyet midőn elköltött volna, kimegy a szobájából, hogy a föld alatt való boltozatot megnézze; s báméskodva látja, hogy ő egy királyi palotába vagyok; kimegy az udvarra, látja a strázsán álló katonákat, kiknek csak fejek mozgott, egyéb testek kő volt; mindeneket körülnézett, de csak kőnek találta. Ezzel visszamegy a szobájába, ahol készen várta őtet már az asszonya egy szép női barna ruhába.

-217-

-218-

-219-

-220-

-221-

Egészen más érzések találtak az ifjuba, midőn meglátta asszonyának óránként ifjodó szépségét; végre besetetedik, és bátorította viszont az asszony hogy még ezen az egy éjszakán vigyázzon magára. Ezzel elhagyván őtet, viszont tizenegy órakor eljöttek a kegyetlenkedők, és most már nem úgy mint a más éjszaka bántak vele, hanem izenként kezdték széjleszteni az ifju testét, de ő mindezekre is semmit sem szólt; egészen elhalva, szétroncsolva hagyta őtet a ház közepén feküdvé. Ejjfélájában eljött az asszony, és összeszedé a testét, megkente holmi olajjal, és összeforrott, viszont helyre állott mint azelőtt volt. Midőn felnyitotta a szemeit, látta maga előtt a régi asszonyát állani, de már ő nem volt vén asszony, hanem egy legszebb fiatal személy volt, kinek is királyi méltóság ragyogott a homlokán. Ezt látván az ifju, minden fájdalmait elfelejtette, és az asszonynak kezét nyújtván reá mosolygott. Mondá az asszony: tartóztasd, fiam, forró kívánságaidat, mert nem olyat érdemlesz te meg mint én vagyok, hanem különb személy nyújtja neked holnap a kezét, szívével együtt. Lefeküdvén végre az asszonynak kérésére, minthogy nyugalomra volna szüksége, ott hagyta őtet az asszony, és az ifju elaludt.

-222-

Reggelre viradván az idő, felébredt az ifju, és hallja hogy kívül harangoznak, dobolnak, trombitálnak, lövöldöznek: nem tudta mire vélni a dolgot, mert ezt még nem hallotta. Bejöttek hét óratájban hét cifrán öltözött szolgák, akik a legszebb öltöző ruhákat hozták nekie, és midőn felöltöztették volna őtet rendesen, nagy számmal jöttek hozzá az urak, és köszöntötték mint új királyjokat: végre jöttek két püspökök, akik vezettek egy hasonlíthatatlan szép szüzet, és üdvözlötök elvégezvén, kérték, hogy méltóztatnék velek a templomba jönni. Midőn kivezeték, felültek egy legdrágább hintóba, és mentek a templomba a megkoronázásnak cerimóniájára; azután megesküdött a legszebb hívével, és haza vitetett. Ottan azután elbeszéllették nekie, hogy micsoda átokból szabadította meg háromszáz mérföldnyire tartó országokat. Ezek után élt az ő legszebb feleségével legszebb életet.

-223-

Egyszer azonban eszébe jutottak nekie a szüléi, és mondja feleségének, hogy még egyszer szeretné látni kedves szüléit. Mondja neki a felesége, hogy azt teheted, bátor nagyon messze vagy ide; de még is az én anyám tégedet haza tétet huszonnégy óra alatt; hanem, kérlek kedvesem, hogyha egyszer haza találsz érní, vigyázz magadra, az én szépségem felől senkinek egy szót se szólj, mert ha szóllasz, tehát az én szépségemet többé meg nem látod. Ezt hallván, fogadást tett a feleségének, hogy ő senkinek semmit nem szól az ő szépsége felől; azután hintóba fogtak, és királyhoz illő készüléttel, inasokkal elindúl. Kevés idő múlva meglátta hazájának tornyait, bátor ezer mérföldek voltak. Midőn már haza ért, nagy csudálkozás fogja el szüléit, hogy az ő fiok oly rövid idő alatt oly szörnyű nagy uraságra kapott; kérdezték tőle: hogy és miként kapta azt a nagy uraságot, melyet mind elbeszéllett; végre még azt is, hogy őnekie mely tündér szép felesége nagyon. Az estve is elérkezik, és feküdni mentek mindnyájan; és reggelre felköltek, hát a Rózsakirály is öltözködni akar, és im fájdalom! az ő drága ruhája helyett a régi papi köntösét találta, egy pár vas saruval, melyeken ez volt írva, egyiken: nem tudtál hallgatni; a másikon: akkor látod meg az én szépségemet, mikor ezeket el fogod nyőni. Ezen nagyon megkeseredvén, az atyjára átkokat hagyván, csak magában elbújdosott.

-224-

Ily nagy szomorúságába járt hetedhét országon, hegyeken, völgyeken; egész három fertály esztendeig járkált; végre ért egy nagy erdőbe, melybe szomorúan bújdosván, egy kis házhoz jutott az erdőbe, mely ház előtt sepregetett egy vén asszony. Köszön a vén asszonynak, aki is fogadta; kéri az ifju, hogy egy éjszaka szállást adnának nekie, melyre mondá a vén asszony nekie, hogy én, kedves fiam, neked szállást adhatnék; de az én uram a levegői szél, és oly rettenetes erős ember, hogy hozzá foghatóbb nincsen az emberi nemzet között; és ő az embereket, a tiféléteket épen nem szenvedheti; azonban megállj, hogyha lehetséges, még is segíték rajtad, mert sajnálom szörnyű megcsalattatásodat. Ezzel bedugta őtet az ágy alá, és reá tolt egy teknőt, hogy az ura meg ne találja. Egyszer este felé jön nagy zúgással a Szél haza, és még távolról kiáltozott, hogy ki van a házamnál? add elő; az asszony kéri az őreget, hogy ne bántsa, mert egy szerencsétlen útas; mondja az ura: hozd elő, úgymond, hadd beszéllek a fejével; melyet midőn, előhozott az asszony, kérdi tőle: hogy honnan való legyen, amire ez egészen elbeszéllette hogy és mint járt, miként nyerte a szép örökséget, és mint csalattatott meg; amely szavait a Szél elhitte, és nagyon sajnálotta, és bevitte a konyhába, és adván neki holmi madárhúst és bort, ezek után lefektette. Reggelig csakugyan aludt; ekkor felkelvén a Szél megkente vassaruját valami repülő zsirral, és adván neki valami csekély írást, mondá: ezt vidd el, az öcsémnek add által, és mondd meg hogy én kérem, ha lehet, segítsen rajtad. Még máma könnyen oda érsz, mert úgy mégy mint a gondolat ezekkel a sarukkal. Úgy is lett. Mert alig indult el, már nem látta többé az erdőnek hírét se.

-225-

-226-

Este felé már távulról meglátta a másik ifju Szelet, mert ez már sokkal fiatalabb volt mint a másik; midőn hozzája érkezett, megtekintvén, haragos szemekkel mondja: hogy honnan jön és hová megyen? kinek ez megmondotta az egész dolgot, végre általadta neki a bátyjától hozott levelet; melyet nagy örömmel olvasván, mondja az ifjunak: hallod-e, én tudom a te új országodat, épen tegnap is az udvarodba voltam, és ott fújtam a nagy rezidenciádnak a teteiről, és tudom is hogy mi újság nagyon az udvarodba; melyet tudom hogyha meg fogsz hallani, nem igen fogsz rajta örülni. Kérvén az ifju hogy beszéljen el neki az udvarban lévő újságot, erre mond a Szél: no hallod-e: a te feleséged hozzád hűségtelen lett, és másnap, azaz holnap, fognak esküdni; de te ne félj, mert én attól téged megszabadítalak, hogy te is a feleségednek a lakodalmán jelen légy. Ezek után bevitte házába, és étellel kínálta, azután nyugalomra fektette. Reggelre kelvén, jó idején felkölti, és ad reá egy füstszínű inget, és mondja neki: már most ebbe senki tégedet nem lát: és ad kezébe egy kardot, mondván, hogy ebbe a kardba nagyon háromszáz embererő; ezzel felvette a hátára, és rettenetesen repült vele úgy, hogy midőn a nap reggel felsütött, már a város falai alatt letette; ekkor mondá: eredj most a városba, és várd mikor esküdni mennek; azután tégy amint akarsz és neked fog tetszeni, hanem, hogyha a dolgot elvégezted, nekem az inget és a kardot

-227-

ide hozd. Ezzel elindul, és a városban mindenhol kiabálta hogy az elveszett királytok megérkezett, amelyen a nép nagyon megzendült, és mindenhol a híre elfutamodott, maga pedig megyen a palotába, ahol a legszebb szobába látja a feleségét egy fiatal úrnak karjai között; mire nagyon megboszankodott, és nagy szóval mondja: hát vajon te érdemletted-e meg ezt a helyet, hogy itten magadat mulatod? Ezen nagyon megijedtek mind a ketten, és a felesége térdre esik előtte, és mondja: engedj meg, én megszabadítom, mert talán már csak a lelked jár itt. Hidd el, úgymond, még én nem is tudtam effelől semmit, mind az anyámnak a ravasz mestersége, hogy te ennyit szenvedtél. Ezek után a herceget a felesége mellől elküldötte. Ezekre a nagy lármákra bejött a vén anyók; ennek egy szikrát sem irgalmazott, hanem minden irgalom nélkül ketté vágta; ezek után hivatja minden úri rendeit, és megmutatta nekik magát; és mondá a feleséginek hogy: nézd, a vassaruidat még nem nyöttem el, melyeket nekem küldöttél; ezek után elbeszéllette minden nagy fáradságait; azután a feleségivel még egyszer a templomba ment, és megesküdtött újra, és békességben bírta az országát, míg életének el nem jött boldog vége.

-228-

XXIV. AZ AKASZTÓFÁRA RENDELT KIRÁLYFI.

-229-

Volt egy király, és valának neki három fiai. Amidőn már a fiúk annyira felnevelkedtek, hogy már mindenik oskolába járt; egykor kérdezte a király a maga jövendőmondóját, hogy mondaná meg neki, mi fog ezután ebből a három fiából lenni; melyre felel a jövendőmondó: felséges király, hogyha megmondom, tudom hogy életemet el fogja venni; és ha meg nem mondom, tehát akkor gondolja hogy nem tudok semmit, és fel fog akasztatni; tehát már mostan megmondom. Hallod-e felséges király! a nagyobbik fiad víz által fog elveszni; a középső háborúban golyóbis által fog elveszni; a harmadik pedig - gráciát fejmenek hogy megmondom - akasztófán fog meghalni. Ekkor a király az ő jövendőmondóját mindjárt felakasztatta, hogy miért mondotta hogy egy királyfi az akasztófán fog megszáradni. Annakutána várta már a király az jövendőbeli esetet, amit a jövendőmondó nekie megjövendölt.

-230-

Mikoron már a királyfiak igen megnőttek, és kívánczok a nagyobbik hogy ki akarna menni sétálni; amidőn a király a fiát kibocsátotta, oly feltétellel élt, hogy egy biztos generálissal menjen, akiben legjobban bízott, és melléjek adott egy svadron huszárt, hogy a kocsit valami víz felé ne bocsássák. El is érték ők a meghatározott várost, akibe igyekeztek, szerencsésen; de mikoron visszafordultak, és már atyjoknak a rezidenciájához nem messze voltak, tehát jött egy nagy felleg, és úgy ömlött belőle az esső, hogy minden huszárától kocsisostól a királyfit a víz elmosta, és meghalt. A generális is csak egy dombnak tetején maradt meg, és elment a királyhoz, a hírt megvitte fiának eseti felől, hogy a királyfival hogy járt; ekkor mondá a király: mostan vétettem, mert a jó jövendőmondómat felakasztattam: beteljesedett azon mondása, amit a nagyobbik fiamról mondott! hiába féltettem és őriztem, mostan már bizonyosan tudom hogy a többi kettőn is meg fog történni a jövendölés.

És csakugyan midőn egykor csakhamarosan a királynak egy más király háborút üzent, hogy minden késedelem nélkül készüljön és készen legyen akkorára, amely időre azt rendelte, már a szegény királynak minden hite abban volt, hogy most a másik fiának is élete nélkül fog maradni, és csak azon gonosztevő kissebbik fia fog megmaradni. Ezen dolog pedig épen úgy ment végbe; mert midőn a háborút elkezdték, a fia az atyjával elment, és az atyja őtet mindég egy rettentő erős hadnak közepette hagyta, hogy onnan ki ne tudjon jönni, és egyszersmind meg is parancsolta hogy semmi esetre onnan ki ne ereszszen. Mely feltétele a királynak nagyon helyes volt. Amidőn már a király a háborút megnyerte, és sietett a fiának meglátására hogy él-e vagy hal, a háború után jött egy ágyugolyóbis azon had közzé, és honnan? aztat nem tudhatja senki sem, mert semmi ágyuszó nem hallatott, még is a királynak fiát ott tüstént elseperte, és mikoron atyja odaért, már akkor a fia halva volt. Így a király nagy bánatnak adta magát, hogy elvesztette a jó jövendőmondóját. Így nagy búval keserűséggel özveszedte tehát seregét, és haza fele indult, és mikor haza ment, a kissebbik fiát mindjárt magához hivatta, és megparancsolta neki, hogy mentül hamarább szedje össze minden ruháját, és takarodjék a házához, soha ne is mondja sehol hogy ő királyi ágyból származott, és hogyha már ő abban a planétában született, hogy neki tolvajnak kell lenni, tehát olyast cselekedjék, hogy az akasztófát bizonyosan megérdemelje, és maga után a hírét felhagyja.

-231-

-232-

Erre a királynak fia mindjárt összepakolta mindenét, és felült egy igen kedves paripájára, és elindult.

Amidőn egykor egy vendégfogadóba megszállott, és mind addig mulatott ottan, míg mindenét elpazérlotta, úgy indult el a vendégfogadóból, és mindaddig ment, míg csak nem talált egy más ország királynak városát. Amint ő abba a városba jutott, és egy susztermesternek ablaka alatt elment, tehát megállt, és beköszöntött azon suszterhez, és magának ottan munkát kért, mintha ő is suszterlegény volna. Tehát ottan mindjárt dologba állott, és a mesternek a munkája nagyon megtetszett, és ő már ottan dolgozott egy vagy két hétig, amidőn egykor a városba mentek a mesterrel, és mindeneket mutogatott neki mint idegen ifjunak, hogy lássa az odavaló szépségeket. És midőn egyszer a királynak a kincses tárháza felé vezette, mondá a fiúnak, hogy látott-e valaha olyan sok kincset egy rakáson? melyre mondja: sohasem; hanem, mesteruram, mi annak az oka, hogy ezt nem strázsálják? Melyre felel a mester: hó fiam, nem eshetik olyan tolvajság, hogy ki ne tudódjék, és akit rajta kapnak, hogy csak egy vagy két krajcárt ellop, annak halál a büntetése; tehát ezért nincsen senkinek olyan bátorsága, hogy valami olyashoz nyúljon. Ekkor ők onnat elmentek mulatni, s tovább hagyta a próbát a király fia, hogy majdan még lesz idő

-233-

a kincsen pocséklást tenni, gondolta magában. És ekkor mindent elhagyott. Máskor mikor elmentek a kocsmába borozni, tehát ő azon volt hogy a mestert mi módon tudná lerészegíteni; és mikor már a mester leittasodott, mondotta hogy jőjön övele, és majdan meg fogja a többit odakint mondani. Mikor már elmentek, azt mondja, hogy már mostan a királynak a kincseiből raboljunk: úgy is szegények vagyunk, és nem tudja meg senki se, mert semmiféle strázsák nem állanak mellette. Legényének e beszédére reá állott a szegény suszter, és el is mentek mind a ketten rabolni. Amidőn oda értek, tehát a legénye mindjárt bemászott az ablakon, és a királynak számtalan sok kincset elrabolta, és úgy annyit kiadogatott a mesterurának, hogy már ketten alig birták el; azon esetben pedig megtalálta a királynak arany pecsétnyomóját, azt is kihozta magával; és haza mentek. Midőn a király reggel felkelt, megtanálta a sok kincsek a hiát; mindjárt elment, a jövendőmondóját magához hívatta, hogy mondaná meg azon tolvajt, hogy hol vagyon, mert énnekem rettentő kárt fog még idővel cselekedni; melyre felel neki a jövendőmondó: hallod-e, felséges király! a városba vagyon, hanem idegen országból való, és nincsen rajta hatalmam hogy megmutassam; de fogok tanácsot adni felségednek, hogy azon tolvajt hogyan foghassa meg. Már ha mostan merészelt azon kincsből lopni, bizonyosan el fog jönni másszor is; tehát azon ablak alá belül egy nagy kád szurkot gyenge melegen ott kell hagyni, hogy majdan mikor be fog menni lopni, belé essék, és többet ki se jöhessen mert a szurok nem fogja engedni. A király a jövendőmondójának szavát be is teljesítette, és így várta a tolvajnak megfogását; hanem itten a tolvaj okosabb volt, mint a jövendőmondó, mert mikor más napon elmentek rabolni, tehát mondá a legény a mesternek: hallod-e, tegnap én voltam bent, most tehát rajtad a sor. Igazságod van abba, mondá a legénynek; ekkor a suszter bátorsággal az ablakon bement, és a szurkos kádba nyakig bele esett. Mondja tehát a suszter a kádban: Jaj oda vagyok; melyet hallván a legény, tüstént maga is bement. Amidőn látta hogy a mestert onnan meg nem tudja szabadítani, mondotta neki: hallod, úgy is véged fog lenni, jól tudom, mert ha itt hagylak fel fognak akasztani; - de mostan hogyha a fejedet elvágom, úgy senki se fogja megtudni hogy ki voltál. Igaz, mondá a mester, tehát csak hamar, ne késedelmezz vele. Ekkor a legény csakhamar a fejét levágta, és sok kincseket magával elvitt, a mesterjének fejével együtt. Midőn a pénzt hazavitte volt, a fejét eltemette, s így akkor is szerencsésen megmenekedett, mondván a mester feleségének: Hallod, uradat többet házadhoz ne várd, mert így járt, és kénytelen voltam vele azon módon cselekedni, hanem ne búsúlj semmit se, mert én el foglak tégedet jobban tartani mint az urad. Ekkor ismét mondotta a király a jövendőmondónak, hogy add ki énnekem azon tolvajt, mert látom hogy nagy káromra vagyon, és látod hogy már ezen embert is megölte; melyre felel a jövendőmondó: nem lehet semmi esetre megmondanom, mert nem tudom, más országra nem terjed jövendölésem; de ismét adok tanácsot felségednek: hordassa azon holttestet körül a városban, minden utcákon, és majdan meg tudod arról, hogy amely háznál ki fog valaki jönni sírva, tehát bizonyosan ott fog a tolvaj lenni. Mikor tehát éppen a suszternek háza előtt vitték el a holttestet, akkor a felesége kijött sírva; ezen újságot a legény mindjárt észrevette, és tüstént megvágja a kezét egy nagy késsel, és kiszaladt az utcára, mondván a feleségének: mit sírsz, talán hogy a kezemet megvágтам, még tudok én azért dolgozni. Ekkor ismét el tudta a dolgot csinálni ezen fortélylyal, mivel látták hogy volt az asszonynak miért sírni, mert úgy lehet, hogy esztendeig se fog azzal a kezével dolgozni, akit megvágott. A király tehát ismét magához hivatja, a jövendőmondót, hogy adjon neki újra tanácsot, mivel ezen tolvaj nagy kárt fog nekie okozni ha meg nem tanálja. Mondá tehát, hogy végy tizenkét szamarat, aki úgy is jeles a városba, mert nem szabad azt másoknak tartani, tölts teli mindeniknek egy általvetőt arannyal, és bocsásd el az utcán: aki azon pénzt ellopta, azokat a szamarakat is majdan be fogja hajtani, és rendelj utánok vagy harminc katonát, aki vígyázzon reájok távolról, hogy megláthassák kinek az udvarára hajtják be. Amidőn tehát elküldötte a király azon szamarakat, éppen akkor a városban vásár volt, tehát amidőn a suszter ablaka alatt a szamarak elmentek volna, meglátta a legény, és tüstént nagy lármát csinált a városba, amidőn a katonák is odamentek; a legény ezt látta hogy a katonák mind ottan vagynak, a lármás népet tehát ott hagyta, és ment a szamarak után, és azokat behajtotta udvarára, minden kincset rólok lepakolt, és a szamarakat az istállóba mind agyonverte, és szalmával betakarta. Mikoron a lármának már vége volt, a katonák tovább akarták újtjokat folytatni; hát látják hogy a szamarak minden kincsestől előlük eltűntek, keresték ők azokat ugyan, de azoknak semmi nyomát nem tanálták. Ekkor kénytelenítették visszamenni, és a királynak megjelenteni hogy a dolog hogyan vagyon. A király tehát ismét elpanaszolta a jövendőmondónak ez állapotját, hogy nincs annak semmi haszna; hát az ismét mást javasolt nekie, mondván hogy: hallod-e felséges király! huszonnégy vén asszonyt küldj el a városba, és mindeniknek adass húsz aranyat, hogy menjenek be ők minden házhoz, és kérjenek mindenütt szamárhúst, fontját egy aranyért. Azon tanácsát is fogadta a király a jövendőmondónak, és elküldötte, mondván nekik, hogy ahol majdan fognak kapni, tehát hozák el ide, és a házat azon embernek megismerjék, hogy én megtudhassam hol ölték meg a drága jószágaimat. A vén asszonyok elindultak tehát, és keresték mindenfele hogy hol kapnák meg a tolvajt; amidőn már a suszternek a háza volt hátra, és abba is bementek, és mondták, hogy: hallja mesteruram, nem tudna-e minekünk pénzünkért szamárhúst adni? egy arany volna fontjának a díja, mert orvosságra volna szükségünk reája. Ó ti vén bolondok, mondá a legény, adjátok ide a pénzeteket, nem egy fontot, hanem egész egy szamarat is adok annyi pénzért. Kaptak a vén boszorkányok rajta, de midőn már a vén asszonyok mind felpakolták magokat szamárhússal, észre és gondolóra vette magát a legény, hogy majdan ki fogják tudni hogy bizonyosan ő hajtotta be a szamarakat, és így az istállónak ajtaját bezárta, és mind a huszonnégy vén asszonyt megölte, és a hidlás alá temette. Már mostan mondja a király mint este fele: hol vannak azok a vén boszorkányok? talán mind elszöktek azon pénzzel? Ekkor ismét hívatta a jövendőmondót, hogy mondaná meg neki hogy hol vannak azok az asszonyok? melyre felel a jövendőmondó: uram felséged! a tolvaj mindnyájokat megölte, azokat többé nem látod; hanem most a tanácsadáson helyesebb fog lenni; hozass be a városba negyven ezer katonaságot, és minden házhoz tízet, vagy aki szegényebb ötöt kvártélyoztass be, hogy egy ház se maradjon el a városba, akár gróf, akár báró, akár miféle titkos tanácsos legyen az, annak is

-234-

-235-

-236-

-237-

-238-

-239-

kelljen katonát tartani. A király ekkor gondolkodván hogy mitévő legyen; megfogadja-e a jövőmondó szavát, avagy ne? mondja magába: már mindegy, ezt is meg fogom tenni; és amidőn azok a katonaságok mind bejöttek a városba, a király mindeniknek kiadta parancsolatban, hogy minden katona a maga kvártélyán próbáljon szamárhúst kérni, és aztat főzzön a gazdája, hogyha vagyon; és mikoron megebédeltek, mind a kapitányánál legyen raporton, hogy én azt megtudhassam, hogy melyik kompániából vagy svadronból volt az; aki megjelentette, az bizonyos fog benne lenni hogy ajándékot kap. És a katonákat eleresztette kvártélyra, mondván, hogy minden ember próbát tegyen a gazdájával. Itten a katonák a próbát meg is tették; és azon suszterlegénynek a házánál amint mondták hogy főzzön szamárhúst számokra, mert ahonnan eljöttünk, mindég azzal éltünk, azt felelte a szamár legény: bizony épen mostan is aztat főzők a katona uraknak számára. Ekkor a legény még nagy öröminek tartotta, hogy a katonáinak tud kedveskedni, amit tőle kérnek. De még is okoskodik a legény, mert azt gondolta hogy bizony valami tapasztalás végett hozattak ezek a katonák ide, hogy majdan engemet ki fognak tapasztalni, hogy én vagyok a tolvaj. Ekkor hallgatódzott az ajtón, meghallotta hogy a katonák beszéltek, hogy majdan a parancsolatnál jelentést fognak tenni felőle, de midőn a legény meghallotta,mondá: megálljatok csak, nem úgy van az. Ekkor elment a kocsmába, és mindeniknek a számára elvitt négy itce bort, és őket mind az ötöket lerészegítette; és mikoron mindnyájan elaludtak, kihordta az istállóba a szamarak közzé, és mindet megölte; annakutána elment, és vett magának egy olyan ruhát, mint a milyenbe a királynak az adjutánsa járt, és abba felöltözött, azután írt olyan írással, mint a milyenel a király szokott írni, egy oly levelet, amelyben az volt írva, hogy minden ember, aki csak házi gazda, a maga katonáját mind lerészegítse, és ma estvére mindenik megölje; akkor mikor már mindenik ember megölte, hordja a királyi rezidenciának eleibe, arra a tágas piacra; és amellet a levelet megerősítette a királynak arany pecsétnyomójával; úgy elvitte a policájra, és azon írást helyesnek találták. Akkor minden házhoz megjelentették a királynak parancsolatját; a köznépek által nem hágták a parancsolatot, minden követte a maga dolgát, és a katonákat mind meg részegítette és megölte. Amidőn már mindjárt besetédett, mindenik hordta a király rezidenciájának piacára a rémítő sok holttestet, a suszterlegény pedig csak mind kacagta ezen királynak számárságát. Mostan tehát a király felkel ágyából, és néz ki az ablakból: hát látja hogy a sok ezer emberek mind egy rakásra vagynak hordva, és mind meg vagynak ölve; amidőn a király magába sopánkodik, megyen a policájdirektióról a főember, kopogtat az ajtón, a király mondja: herájn; bemegyen azon írással; mikor a király elolvasta, majd csak hogy el nem ájúlt, mondván: nagy szerencsétlenségem vagyon ezen tolvaj által! és hivatja ismét a jövőmondót, és mondja neki, hogy mentől hamarább adná ki, mivel mostan is olyan nagy kárt tett. De erre azt mondotta: más országba való az ember, és oda nem tudok jövedőlni. Hanem még egy tanácsot adok felségednek; monda a király: mi legyen? Az nem egyéb mint hogy megannyi katonát hozass be a városba, mint amennyit mostan, és szállítsd őket mind lógerba, és a királyi princeszné leányodnak a lóger közepén készíttess egy sátorot hogy abban legyen, és magát hagyja, akár miféle megyen a sátorba; amellet azonba sok sirbak legyen felállítva, hogy, ha valami újság esik, mindenik segítségére legyen a princesznének: mert a sátorba, tudja felséges király, egyéb be nem fog menni mint a tolvaj. A király tehát tüstént megcselekedte, és behozatott ismét annyi katonaságot, és a leányát oda vitte. Amidőn eztet meghallotta a legény, kommandírozó ruhát csináltatott, és abba felöltözött, és elment a lógerba, és mondotta a sirbakoknak hogy vigyázzanak, mert különös egy huncutnak kell annak lenni, aki azon sok újságokat kicsinálta. Ekkor, mikor az egész lógert feljárta, és minden tiszturak tisztelték annak módja szerint mint kommandírozót; mikor már mindeneket megvizsgált, bement a királykisasszonyhoz, és őtet annak módja szerint összeölelte; azalatt pedig a princeszné veres festékekkel egy keresztet írt a homlokára, hogy megtudhassák, hogy ki volt azon tolvaj. Mikor a legény reggel felébred a sátorba, észrevette a hamisságot, és az egész lógerba való népet többnyire mind megbéjogozta azon festékekkel; legfőképen a tiszturakat; s így ekkor se tudták meg a tolvajt, hogy kicsoda legyen. Mondá pedig a király: Jézus Mária! hát ez mind összeölelte volna az én leányomat? mert több mint ezernek van a homlokán azon kereszt; ekkor sem tudhatta hát ki a király hogy kicsoda a tolvaj. Mondotta tehát a jövőmondónak: hallod, mondj valami tanácsot, mert már látom hogy nem csak az országomat, hanem magamat is ki fog végezni. Akkor mondja: no már most utólsót mondok, várj míg a princeszné leányodnak gyermeke fog születni; és mikor már négy esztendő fog lenni, akkor az egész városba való népet mind ki fogod állíttatni, és azon gyermek majdan reá fog esmerni atyjára: egy aranyalmát fogsz a kezibe adni, és akinek azon almát fogja adni, az a tolvaj. Úgy is lett, mert mikor már a gyermek felnőtt annyira, hogy már járt tudott, a városba való népet mind kiállíttatták, a kis fiút kieresztették közéjük, és az utólsót megesmerte, hogy az, aki a sok csínokat tette, és az atya neki; akkor odadta neki az aranyalmát. Ekkor a tolvajt megfogták, és mindjárt fel is akarták akasztani; de erre mondja a királyfi a királynak: nem úgy van az, amint te elrendeléd, mert én is királynak fia vagyok, még pedig hét országos királyfi, hanem én mind azokért teneked eleget fogok tenni, s nem érdemlem az akasztófát, mivel az atyám azt vissza tudja adni, amit én elpocsékoltam; és azon suszterért, akit megöltem, másikat fog állítani; a szamarat hogy mind megöltem? nálunk minden juhásznak van öt-hat: azt is visszaadja; azon huszonnégy vén asszonyt, akit teneked megöltem, azon negyvenezer katonát: azt is visszaadja, mert vagyon elég nép az országába: - hanem amit a leányoddal tettem, azért talán megérdemleném: de őtet megint el tudom venni magamnak feleségül. Ekkor a király írt egy levelet a suszterlegény atyjának, és ez eljött oda, mondván hogy: Ember vagy fiam: igazán megérdemelted volna az akasztófát, de mostan, én fiam, meg foglak hagyni; mindezekért pedig eleget teszek; most gyere haza. Ekkor mondja a király a másik királynak: jaj barátom, nem úgy van az, hanem még a leányomat is el kell hogy vegye, és maradjon itten: én általadok neki mindent, bírja az országomat, csak hogy a leányomat elvegye feleségül. Ekkor ottan maradt a királyfi és megházasodott, s mai nap is él, ha meg nem halt.

-240-

-241-

-242-

-243-

-244-

Volt egyszer egy király, akinek is vala három fia; és amidón már őket jó, nagyra felneveltette, magok szárnyaira akarta eresztteni. Egykor tehát az atyjok behivatta őket, hogy mik akarnának lenni? ketten azt mondták hogy katonák akarunk lenni, a harmadik pedig papságra kívánczolt. Ezután az atyjok őket elbocsátotta, de a két testvér haragudott a legfiatalabb öcscsökre, és mondják nekie: hogyha mi katonák lehetünk, mi okból te nem? és miért sanyaríttatnád magad a becsukott klastromba? Jól vagyon; az öcscsöket is reá beszéllték, és másnap ismét be voltak híva, s mondják hogy mind a hárman katonák akarunk lenni. Erre a király azt rendelte, hogy senki se tudja meg; beadom őket katonának, és szolgáljanak úgy mint más ifjak, hogy ne tudhassák az ő kilételeket; ezzel a fiait behivatta megint, és úti költséget adott mindnyájának; ezek után elbúcsúztak, és mentek úgy annyira, hogy már idegen országba érkeztek.

-246-

Amidón egykor egy kocsmába bementek, és épen abban a vendégfogadóban lett volna egy óbester is jelen, ebéd közt kérdezi az óbester: kik lennének öcsém uraimék, avagy honnan jönnek? Erre feleli egyik közülök: mi csak országot világot megyünk próbálni. Az óbester kérdi tőlök: nem volna-e kedvök katonává lenni? Feleli az egyik: épen azért bújdosunk az országba. Ezzel az óbester megfogadta őket katonának, és igen örült nekik, minthogy magoktól jött azon kedv reájok. Ezek után kettejét elosztotta a bataliomhoz, a legkissebbiket pedig az első kompániához, a kinek is nevek volt József, Fridrik és János. Már mostanában katonáskodnak mind a hárman; de ugyan a két testvér jól viselték magokat, a legkissebbnek pedig csak a pénzibe volt gyönyörúsége, és míg a pénzibe tartott, addig az öreg katonák szerették őtet, és ki is tisztították a jószágát, de amidón már pénze végképen kifogyott, az én szegény János uram sok káplárbotot is megevett. Ennekutána meggondolta magát, és írt az atyjának azon hamissággal, hogy ő már zászlótartó volna, és hogy küldjön költségrevalót. Az atyja amidón a levelet megkapta, igen nagyon megörült, és nagy summa pénzt küldött nekie. Ismét míg a pénz tartott, kedves volt mindegyik előtt, de amidón a pénzi megintlen elfogyott, újra haza írt mintha ő kapitányságra emeltetett volna. Az atyja ezen öröme még nagyobb summa költséget küldött nekie; akkor is csak úgy viselte magát mint régenten; és amidón már a pénze megintlen elfogyott, újra írt hogy már óbester; az atyja ezen fő öröme egy társzekeret küldött utána teli pénzzel sekretáriusának őrizete alatt Franciaországnak roppant Lyon városába. Amidón már azon városba oda érkezett a sekretárius, a katonaságnak kaszárnyáját ugyan nem tudta, de amidón egykor épen arra talált köröszkül menni, ahol feküdtek, megszólítja a poszton álló katonát, hogy hol volna az óbester ettől meg ettől a regementtől; és pedig János állott épen akkor a poszton. Erre a János azt feleli: miokból kérdezné az úr azt? aki e feleletet adta, hogy a királyának a fia óbester lenne, és sok pénzt hozott volna nekie. Ezek után János magát leváltotta a posztról, és elszökött. Amidón a valóságos óbester megtudta ezen történetet, a sekretáriust ismét útjának eresztette, és az elszökött János után katonaságot küldött, kik nem sokára utól is érték, és a katonai tömlöcbe tétetett. Ezen történetéért az óbester igen nagyon megneheztelt volt, megvesszőztette őtet, és János uramat a regementtől szégyengyalázzal eleresztették.

-247-

-248-

Útnak ered tehát most János, ruhái megrongyosodtak, nyomorúságában nem tudta maga se hogy mitévő legyen. Haza menni nem mert, katonának be nem vették, és így gondolta magába: jó lenne hogyha bolondnak tettetni magát, és többi utazásai közt egész Alexandriáig tévelygett. És valóba úgy látszott csakugyan, mintha bolond volna. Egykor vasárnap, amidón egy gazdag kereskedőnek a leánya templomba ment volna, János épen ezen leányt jegyzette meg, és utána ment egész a templom ajtajáig, aki is a templom ajtaja előtt megállott, és nekie egy aranyat adott; ez pedig köszönettel elvette, és felváltotta az aranyat réz pénzre; dél után pedig épen azon kereskedőnek háza előtt talált leülni, és azon rézpénzt mind kirakta, és négy részre elosztotta, és ezen pénzt mindenféleképen exercírozatta: hol a jobb szárnyát előre hította, hol a bal szárnyát; ezt a leány meglátván, megsajnálta őtet, s mindjárt kéri szüléit, hogy engedjék meg azon szegény esztelent legalább a háznál megmaradni. A szüléi a leánynak kérésére végre engedtek, és a kazalba egy helyet adtak nekie. - Itten János már egykét napokig ottan volt, és mindég csak a pénzeit exercírozatta; a leány csak nevetség végett is odament nézni; a többi között épen olyankor talált oda menni, amidón az ő szeretője is ottan volt, és így beszéllgettek a többi közt egymással: hogyhogy jöhetnek én tehozzád ma estvére, amidón holnap reggel elmegyek a gályával a tengerre? Ezzel a leány jó tanácsadásával eligazította szeretőjét, és hogy estve kilenc órakor jöjjen el. János ezt meghallotta, és szépen megmosdott, és két fertály kilencre a leány szobája felé indult, kinek az ajtaját a leány be nem szukta, hogy a szüléi észre ne vegyék szeretőjének eljövételit. János tehát a zsinórt lassan húzta, és a legnagyobb csendesség alatt bement, és hirtelen a leány mellé ült; ez majd hogy ijedtében el nem kiáltotta magát, de eszibe jutván hogy a szeretője, megtartóztatta magát; az pedig kezdi: ugyan te kedvesem, hogyha mostanában az a bolond be tanálna jönni, avagy kint lármázni, mit csinálnál? Feleli: nem egyebet, mint hogy kiszidnám, és ezzel a mocskos vízzel leönteném. Alig hogy kimondotta, hát a valóságos szeretője zörget sok ideig; egyszer azt tanálja mondani a János: hallod, édes lelkem, mint lármáz a bolond odakint? Erre kimegy a leány és semmit sem is szól a kintállónak, hanem szeme közé önti a mocskos vizet, ezzel a leány becsapta nagy frissességgel az ajtót és bement; a szeretője pedig nagy szomorúan haza ballagott. Jól vagyon; a János meghasználta az alkalmatosságot, és azon idő alatt míg ők ketten ottan szerelmeskedtek, a többi között azt mondja a János a leánynak: tudod-e édes lelkem, én holnap reggel elmegyek, add ide az aranygyűrődöt, hogy addig is, míg előljövök, helyetted azt csókolhassam. A leány örömmel általadta, de ő is kérte tőle az övét; erre azt mondja: édes szívem, én odahaza felejtettem a nagy sietségbe, hanem mindjárt haza megyek és elküldöm, az inas által. Jól vagyon, itten ők egymást megcsókolgatták, és elbúcsúzott János a leánytól, és elment a kunyhájába. Másnap reggel, minthogy az igazi szeretője méreggel teli volt, azért nem is ment el a szándékozott útjára. Itten a leány meglátta reggel az

-249-

-250-

ambituson a szeretőjét sétálni, és köszön nekie, de a szeretője köpdösött előtte, és mondja nekie: ha te énrajtam nem átallottad a tegnapi szégyent elkövetni, ezek után ne is merészelj reám nézni, vagy csak azt is mondani, hogy valaha szeretőd voltam. Ezzel elfordult tőle, és ottan hagyta. Itten a leány nagy szomorúságba esett, és búsult az ő kedves szeretőjén; s már gondolta magába a leány: ugyan ki lehetett azon csalárd ifju, aki őtet úgy megcsalta szeretője képiben?!

-251-

Egykor amidőn így búsult, el talált ismét menni a bolondhoz; ez akkor is a pénzét exerciroztatta, és lármázott mellette; a leány bármely nagyon szomorkodott is, mindazonáltal még sem tarthatta meg magát a nevetéstől; amidőn ezt látja János hogy őneki szomorúságában is tetszik, kihúzta a kardját, és kiabált: hej, jobb szárnya előre, s a többit; itten látja a leány az ujján az ő saját gyűrőit; hát azt tanálja magában gondolni: ez biz az én gyűrőm; megszólítja: hallod-e te, nem vagy te bolond, hanem másokat tartasz annak; hol vetted a gyűrőmet? nemde te voltál tegnap estve énnálam? Eleintén mondja János: mit beszélsz? és mentegette erőssen magát, de minthogy a leány megölelte, és kérte hogy ne tetesse magát bolonddá, úgy nagy nehezen okosan megszólamlott. Itten kérdi a leány Jánostól: No édes lelkem, már mostanába mondd meg hogy hívnak, és miféle dolgokban jársz? Ez ugyan megmondotta a rajta esett szerencsétlenséget, de azt még se mondotta meg, hogy ő királyfi volna; itten a leány, minthogy János szép gyenge orcájú, máskülönbén a szemiből is valami különös nemesi erkölcs látszatott ki, azt mondja nekie: tudod-e mit, János, délután várj meg engemet itten ilyenkor, és egy zacskó aranyat hozok számodra. Ó valóban meg is várta őtet, és a leány szavát is megtartotta. Amidőn a zacskó aranyat általadja Jánosnak, mondja már mostanába: menj be a városba abba a kocsmába aki az apjáié volt, és végy magadnak egy különös szobát, és csináltass magadnak a legjobb szabó által szép gavalléros ruhákat, és úgy jőj be vasárnap a templomba, és ülj az első székbe; ottan lesz az én atyám is, ez pedig igen kedvelli az ifjakat, és magához fog híni ebédre, köszönd meg és jőj el. Jól vagyon; amint már mindezeket a János jól megértette, szinte úgy is cselekedett; az elkészített szép ruháját felvette, és még elébb ment be a templomba mint a leánynak atyja, és beült az első székbe. Amidőn a leány az atyjával bement, és leültek, szinte csudálkozott rajta, hogy ilyen külsőországbeli gavallér itten tanálkozik. Kinek örült itten a szíve jobban mint a leányé; az atyja pedig bátran megszólítja, kérdi: hogyha meg nem bántaná az urat a kérésem, mint esmeretlent bátorkodom egy barátságos ebédre mára meghíni; amelyet János megköszönt. Amidőn már a templomból haza mentek Jánossal egyetemben, mindenenkben kedvét keresték a vidékinek; beszéd közt kérdi a leány atyja: ugyan nem volna-e kedve megházasodni? amelyre mondotta: még nem, mivel több országokon is szeretnék keresztülmenni, és mindenenket megpróbálni; de minthogy sokat beszéltek János fülibe, meggondolta magába aztat, hogy ő atyját meghazudtolta, és mi lesz őbelőle? már úgy se mer többé visszamenni: jobb lesz őneki még is megházasodni, legalább békével fog élni. Itten kérdi a János: hát kedves úr, kit szerezne nekem feleségül? feleli: akit akar itten ebbe a városba, mindegyiket. No tehát nem bánom, hogyha leánya hozzám jön, én elveszem. Kiki gondolhatja a leánynak örömit: itten harmadnap mindjárt öszveesküdtenek, és gazdaságokat a lakodalom elvégzése után szerencsésen folytatták, és a két ifju házások igen csendesen éltek egymással.

-252-

-253-

Egykor eszébe jön Jánosnak: bizony még is haza kellene az én atyámhoz menni, és engedelmet tőle kérni; de még is féltette a bőrit, hanem elhatározta magába, minekelőtte haza menne, írni fog édes atyjának egy alázatos levelet, amelyet meg is cselekedett. Egykor leül délután az asztalhoz, és ír, hát amidőn egy két rendeket írt volna, bejött a felesége, ő pedig elkapta írott levelét; eztet észre vette a felesége, nem tudta ezen cselekedetire mire vélni, kérte őtet sokáig csakhogy mutassa meg a levelet, de mind hiába volt, hanem annyit mondott nekie, hogy az atyjának ír. Akkor csudálkozott el a felesége, mivel aztat mondotta hogy szülei nem volnának. Kérte feleségét, hogy most távozna tőle, rövid idő alatt úgy is mindenenket meg fog mondani. Így eltávozott, és folytatta kezdett írott levelét, és megírta atyjának egész volt szomorú esetjeit, és hogy meg is házasodott, egy gazdag kereskedőnek leányát vette el, bocsánatot is kért: ha megvetette is őtet, legalább halála után ne átkozza, minthogy olyan cselekedeteket vitt véghez. Itten amidőn már az atyja megkapta levelét, és felszakasztotta, örült csak azon okból is, hogy János fiától levelet kaphatott, annál inkább hogy az ő ártatlansága még szívében lakott; ezekre meglágyult az atyjának a szíve, hogy az ő fia oly szépen kéri őtet, és bánja tett cselekedetét, azért az atyja mindjárt visszaírt, amelyben volt: Édes fiam János, megkaptam írott leveledet, és tudom hollételedet is, azért el sem is mulaszthattam a levélírást; azon különösen örülök, hogy az isten még éltet, és hogy jó egészségbe vagy; és hogy megházasodtál, azon épen nem haragszom, és kívánom is látni feleségedet; amire kértél, mindenenket megengedek, csak gyere mentől elébb hozzám feleségeddel egyetembe, hogy megláthassalak benneteket; máskülönbén rosszul is vagyok. Ezt amidőn János felnyitotta, örömkönyhullatások közt ment feleségihez, és az ő szüleihez, hogy mit ír az ő édes atyja; akkor hültek el itten valamennyien, hogy az ő leányokat királyfi vette el; és bezzeg még százszortább nagyobb tisztelettel voltak eránta, mint régenten. A rendelés más napra megtétetett, és feleségestől és szüleivel egyetemben elmentek János atyjához.

-254-

-255-

Amidőn már odaérkeztek, bemennek hozzája, térdre esik a János, és mégcsokolja atyjának a lábát, és mutat a feleségire, akit az atyja jól megnézett, és meg is csókolt, és mondotta: no édes fiam, isten áldjon benneteket; és mint más napra megkoronáztatta, és még éltiben a birodalmat általadta neki, az atyja pedig nem sokára meghalt. Ekkor a két bátyjai előljöttek ugyan mint főtisztek, de ellenben egész invalidusok voltak, úgy meg voltak sebesítve: ezek örültek az öcscsőknek szerencsésén, hogy van egy ép közöttök, aki kormányozhatja az országot; és itten elbeszéllették egymásnak sorait, de bizony akinek a világon pátrónusa nincsen, avagy pénze, bizony nem szolgál annak a szerencse se, mint a két királyfinak, akik egész főhadnagyságig hozhaták annyi idő alatt. Így a Jánost, mint amely legszerencsétlenebb volt, jöllehet hátát megszöllőztették, a felesége szerette, és szülei is ott maradtak nála, míg meg nem haltak. És így

-256-

rövid idő alatt elment az egész történetnek a híre az országba hogy mint szolgált a szerencse a kereskedő leánynak. Igaz hogy ő, amidőn bolondnak tette magát, akkor is segített rajta: így tehát valóban megérdemlette ezen szerencsét, s így lett véges vége.

Transcriber's Note:

Alternative spellings have been retained as they appear in the original.

List of corrected typographical errors:

- Page [12](#), "azt mondotta **Erzébet**" changed to "azt mondotta **Erzsébet**"
- Page [14](#), "a két **téstvére**" changed to "a két **testvére**"
- Page [31](#), "oskola **utan**" changed to "oskola **után**"
- Page [35](#), "Amidőn a **kiraly**" changed to "Amidőn a **király**"
- Page [69](#), "**es** felugrott" changed to "**és** felugrott"
- Page [91](#), "egy vén **asssony**" changed to "egy vén **asszony**"
- Page [94](#), "szerezhetünk **penzt** is" changed to "szerezhetünk **pénzt** is"
- Page [95](#), "**tetszesök** szerint" changed to "**tetszésök** szerint"
- Page [108](#), "megeresztem a **vivet**" changed to "megeresztem a **vizet**"
- Page [143](#), "voltam a **királykiasszonyt**" changed to "voltam a **királykisasszonyt**"
- Page [172](#), "Károly a **kaplárjával**" changed to "Károly a **káplárjával**"
- Page [232](#), "hírét felhagyja," changed to "hírét felhagyja."
- Page [236](#), "vigyázzon reájok **tavolról**" changed to "vigyázzon reájok **távolról**"
- Page [238](#), "most a **tánácsadáson**" changed to "most a **tanácsadáson**"

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK GAAL GYÖRGY MAGYAR NÉPMESE-
GYŰJTEMÉNYE (2. KÖTET) ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C

below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.